

Народна банка на Република Македонија
Сектор за супервизија, банкарска регулатива и финансиска стабилност
Дирекција за финансиска стабилност и банкарска регулатива

***ИЗВЕШТАЈ ЗА РИЗИЦИТЕ ВО БАНКАРСКИОТ
СИСТЕМ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО 2017
ГОДИНА***

април 2018 година

СОДРЖИНА

Резиме	4
I. Структура на банкарскиот систем	8
1. Структура на банкарскиот систем.....	9
1.1 Основни карактеристики на деловните модели на банките	9
1.2 Број на банки и пристап до банкарските услуги	11
1.3 Вработеност во банкарскиот систем.....	12
1.4 Сопственичка структура и концентрација на банкарскиот систем.....	13
II. Ризици во банкарското работење.....	16
1. Кредитен ризик	20
1.1 Остварување на кредитниот ризик во билансите на банките	20
1.2 Капацитет на банките за справување со кредитниот ризик.....	25
1.3 Останати можни извори на остварување на кредитниот ризик	26
1.4 Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик.....	34
2. Ликвидносен ризик.....	36
2.1 Динамика и состав на ликвидните средства	36
2.2 Показатели за ликвидноста.....	41
2.3 Рочна структура на средствата и обврските	43
2.4 Стрес-симулации за ликвидносни шокови.....	44
3. Валутен ризик	47
4. Ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности.....	51
5. Ризик од несолвентност	56
5.1. Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем и ниво на ризичност на активностите.....	57
5.2. Движења и квалитетот на сопствените средства на банкарскиот систем	61
5.3. Движења и структура на капиталните барања и слободниот капитал на банкарскиот систем.....	63
5.4. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови.....	64
III. Позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем	66
1. Активности на банките	67
1.1 Кредити на нефинансиските субјекти	69
1.2 Депозити на нефинансиските субјекти	72

1.3	Останати активности.....	75
2.	Профитабилност	79
2.1	Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем.....	79
2.2	Движење на каматните стапки и на каматниот распон	83
	Прилог 1	88
	АНЕКСИ.....	97

Резиме

Домашните банки во текот на 2017 година работеа во услови на нестабилна политичка состојба во земјата и намалена економска активност, особено во првата половина од 2017 година, што постепено се стабилизира во втората половина од годината. Непредвидливото домашно окружување влијаеше врз согледувањата на домашните економски субјекти и нивно воздржување од инвестициски активности, што неминовно се одрази и врз скромниот годишен раст на вкупните средства на банкарскиот систем од 3,9%. Незначителниот раст на вкупните активности на банките е одраз на динамиката на депозитите на нефинансиските субјекти како главен извор на финансирање на домашните банки, коишто во првата половина од годината бележеа стагнација, додека во втората половина го обновија нивниот раст. Тоа претставува јасен знак за позитивната спрега меѓу стабилизирањето на политичкиот амбиент и стабилизирањето на очекувањата на економските субјекти. Сепак, заживувањето на депозитниот раст во втората половина на годината сè уште не е со обем што би можел целосно да ги надомести стагнантните движења во претходниот речиси двегодишен период на политичка нестабилност.

Депозитите на населението претставуваа главен носител на годишниот раст на вкупните депозити во 2017 година (со учество од над 80% во годишниот раст), при малку посилен раст на денарските во споредба со девизните депозити. Од друга страна, во рочната структура на депозитите продолжи трендот забележан во минатите две години на поизразени склоности на депонентите за зголемување првенствено на депозитите по видување, а во помал дел и на долгорочните депозити, за сметка на намалувањето на краткорочните депозити. Покрај домашните политички случувања, за ваквиот тренд на трансформација на рочната структура на депозитите на банките придонесе и релативно малиот принос што го нудат депозитните производи на краток рок, што всушност претставува пресликување на трендот на ниски каматни стапки на глобално ниво.

Во услови на висока претпазливост на домашните нефинансиски субјекти при носењето на инвестициските или потрошувачките одлуки и следствено, нивна намалена побарувачка за кредити во првата половина од 2017 година, банките сепак одржуваа задоволителна динамика на кредитната активност. Така, вкупните кредити на нефинансиските субјекти во 2017 година пораснаа за 5,9%, што претставува побрз раст во споредба со растот на вкупните средства и на депозитите на банките во 2017 година. Кредитниот раст главно произлезе од зголемената кредитна поддршка на банките на домаќинствата, којашто придонесе со речиси три четвртини во вкупниот годишен раст на кредитите на нефинансиските субјекти. Растот на кредитирањето на домаќинствата главно произлезе од разните форми на кредитирање наменето за финансирање на ненаменската потрошувачка на населението (околу 63% од годишниот раст), додека нешто помал дел беше насочен кон станбеното кредитирање (околу 37% од годишниот раст). Кредитната поддршка за корпоративниот сектор, иако беше послаба во споредба со кредитирањето на домаќинствата, сепак забележа забрзување во однос на 2016 година. Валутната трансформација на кредитното портфолио на банките продолжи и во 2017 година, што се согледува преку растот на денарските кредити, при годишно намалување на девизните кредити.

Во 2017 година, вкупните нефункционални кредити на банкарскиот систем забележаа пораст за 2%, главно поради побрзиот раст на нефункционалните кредити на

нефинансиските друштва, којшто, пак, се должи на неисполнувањето на кредитните обврски од страна на неколку поголеми корпоративни клиенти на банките. Кај домаќинствата, растот на нефункционалните кредити е малку поумерен и произлегува од нефункционалните потрошувачки кредити, што е показател за делумно остварување на ризиците од олеснувањето на условите за потрошувачко кредитирање во минатото. Учеството на нефункционалните во вкупните кредити на годишна основа покажа благо намалување и на крајот од 2017 година изнесува 6,3%. Од аспект на секторската структура, нефункционалните кредити и натаму имаат значително повисоко учество кај кредитите на нефинансиските друштва (10% на крајот од 2017 година) во споредба со кредитите на населението (2,4% на крајот од 2017 година). Покриеноста на нефункционалните кредити со издвоената исправка на вредноста е висока, при што делот од нефункционалните кредити што не е покриен со исправка на вредноста зафаќа само 7,9% од сопствените средства на банкарскиот систем. Ова покажува дека ризиците поврзани со евентуална целосна ненаплатливост на нефункционалните кредити, односно од создавање неочекувани загуби за банките се мали. Просечното ниво на ризичност на редовните кредити на нефинансиските субјекти утврдено од страна на банките на крајот од 2017 година изнесува 2,3% и на крајот од 2017 година беше повисоко од остварената годишна стапка на ненаплатливост на кредитната изложеност со редовен статус од 1,8%.

Динамиката на квалитетот на кредитното портфолио на банките е поврзана со влијанието на системските фактори, на кои по правило банките не можат да влијаат, пред сè на зголемувањето на потенцијалот и одржливоста на растот на економијата и спроведувањето структурни реформи во таа насока, што од своја страна неминовно бара и предвидливо и стабилно политичко окружување. Меѓутоа, покрај системските фактори, постојат и фактори поврзани со пазарното однесување, политиките и кредитниот процес на банките врз кои раководството на банките може да влијае или да ги менува. Така, како потенцијален извор на евентуално идно остварување на кредитниот ризик е движењето, квалитетот, односно соодветноста и навременоста на промените на кредитните услови (пролонгирање или реструктурирање). Важна улога има и инхерентниот ризик од структурираноста на паричните текови кај кредитите со еднократна отплата на главницата, коишто зафаќаат речиси една третина од вкупните кредити на нефинансиските друштва. Високото учество на кредитите кај кои е воспоставено какво било обезбедување, особено кај нефинансиските друштва, од една страна го ублажува преземениот кредитен ризик, поради тоа што претставува потенцијален секундарен извор за наплата, но, од друга страна, ја истакнува важноста на квалитетот на обезбедувањето. Имено, евентуалното преземање на обезбедувањето, за банките всушност претставува замена на еден вид ризик (кредитниот ризик), со други ризици поврзани со пазарните движења кај средствата што се преземаат за наплата на нефункционалните кредити, а особено, пазарот на различни форми на недвижен имот како еден од почестите форми на обезбедување.

Поради скромниот годишен раст на ликвидните средства (во висина од 0,8%), нивното учество во вкупните средства на банките, на годишна основа, е пониско за околу еден процентен поен и изнесува 29,8% на крајот од 2017 година. Показателите за покриеноста на различните категории обврски на банките со ликвидните средства, исто така главно забележаа намалување во 2017 година, но се на задоволително ниво што овозможува успешно оперативно управување со ликвидноста од страна на банките. Зголемувањето на рочноста на ликвидните средства на банките поради настојувањето да се оствари поголем

принос од нивното вложување во подолгорочни инструменти, во услови на постепено зголемување на учеството на депозитите по видување во структурата на изворите на финансирање на банките, придонесе за продлабочување на јазот меѓу средствата и обврските според нивната договорна преостаната рочност, што поради валутната трансформација што ја вршат банките е поизразено кај девизниот јаз. Од друга страна, директната изложеноста на валутен ризик на домашните банки на крајот од 2017 година беше на најмало релативно ниво во минатите пет години, што се потврдува преку соодносот на јазот меѓу средствата и обврските со валутна компонента и сопствените средства на банките, којшто се спушти на 6,4%.

На почетокот на 2017 година, Народната банка продолжи со нормализацијата на монетарната политика при што ја зголеми понудата на благајничките записи и во два наврата ја намали нивната каматна стапка за вкупно 0,5 процентни поени, со што основната каматна стапка ја врати на нивото од почетокот на 2016 година (3,25%). Овие промени произлегуваат од постигнувањето на рамнотежата на девизниот пазар и отсуството на нестабилност на депозитниот пазар, што беше присутно во првата половина на 2016 година. Постигнатата пазарна рамнотежа се одржа во текот на 2017 година, независно од нестабилните политички случувања, што всушност беше основа и за дополнително намалување на каматните стапки на благајничките записи од страна на Народната банка на почетокот од 2018 година, како и на каматните стапки на расположливите депозити преку ноќ и на седум дена.

Во 2017 година, банкарскиот систем прикажа добивка во вкупен износ од 6,6 милијарди денари, што е повеќе за 3,6% во споредба со добивката остварена во 2016 година. Наспроти минатите неколку години кога нето каматните приходи имаа најголем придонес во растот на добивката на банките, во 2017 година најголем придонес во зголемувањето на добивката имаа некаматните приходи. Имено, во 2017 година доаѓа до забавување на годишниот раст на нето каматните приходи на банките, поради падот на каматните приходи од нефинансиските друштва. Од друга страна, растот на некаматните приходи не произлегува од воведувањето нови финансиски производи или услуги, туку главно се должи на зголемувањето на неоперативните приходи од главно неповторлив карактер, како што се наплатените претходни отпишани побарувања и капитални добивки од продажба на средства. Трошоците за исправка на вредноста пораснаа на годишна основа за 11,1%, со што исто така придонесоа за забавениот годишен раст на добивката на банкарскиот систем. Забавениот раст на добивката влијаеше и врз показателите за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот сектор. По неколкугодишен тренд на постојан раст, стапките на поврат на просечната актива и на просечниот капитал и резерви бележат минимално намалување, од по 0,1 процентен поен, и на крајот од 2017 година изнесуваат 13,5% и 1,4%, соодветно.

Банкарскиот систем на Република Македонија и во 2017 година успешно ја одржуваше својата солвентност. Капиталните позиции на банките забележаа побрз раст во споредба со активата пондерирана според ризиците, главно поради реинвестирањето на дел од добивките на банките и од издавањето нови субординирани инструменти. Ова овозможи зголемување на показателите за солвентноста, при што стапката на адекватност на капиталот на крајот од годината изнесуваше 15,7% или повеќе за половина процентен поен во споредба со крајот на 2016 година.

Банките во 2017 година се усогласија со новите регулаторни барања во поглед на структурата на сопствените средства и заштитните слоеви на капиталот. Релативно високиот износ и квалитет на сопствените средства со кои располагаа банките, им овозможи овој процес на усогласување со новите капитални барања да го поминат без поголеми ограничувања во активностите или потреба од позначителни нови докапитализации. Со ова, и во домашниот банкарски систем е применета една од поважните компоненти на меѓународната спогодба Базел 3. Согласно со овие нови капитални барања, банките, покрај минималната стапка на адекватност на капиталот (во висина од 8%), се обврзани да пресметуваат и да одржуваат минимално ниво на стапката на основен капитал (во висина од 6%), како и на стапката на редовен основен капитал (во висина од 4,5%). Покрај ова, секоја од банките има обврска да одржува и т.н. заштитен слој за зачувување на капиталот (во висина од 2,5% од активата пондерирана според ризиците). Народната банка, со примена на пропишана методологија во согласност со меѓународните стандарди, определи и т.н. системски значајни банки (седум банки), коишто се должни да го исполнат и т.н. заштитен слој на капиталот за системски значајни банки, еден дел до 30.9.2017 година, а остатокот најдоцна до 31.3.2018 година. Народната банка во улога на надлежен супервизорски орган утврди и капитален додаток соодветен за оценетиот профил на ризичност на одделните банки. Наведените промени во регулативната рамка и нивната официјална примена, покрај што ја одредуваат меѓународната конкурентност на домашниот банкарски систем заради усогласувањето со меѓународните стандарди за адекватноста на капиталот, се очекува дека ќе придонесат и кон дополнително зајакнување на капиталната позиција на банките, како и дека ќе внесат можности за поголема флексибилност во поглед на управувањето и одржувањето на адекватноста на капиталот на банките.

I. Структура на банкарскиот систем

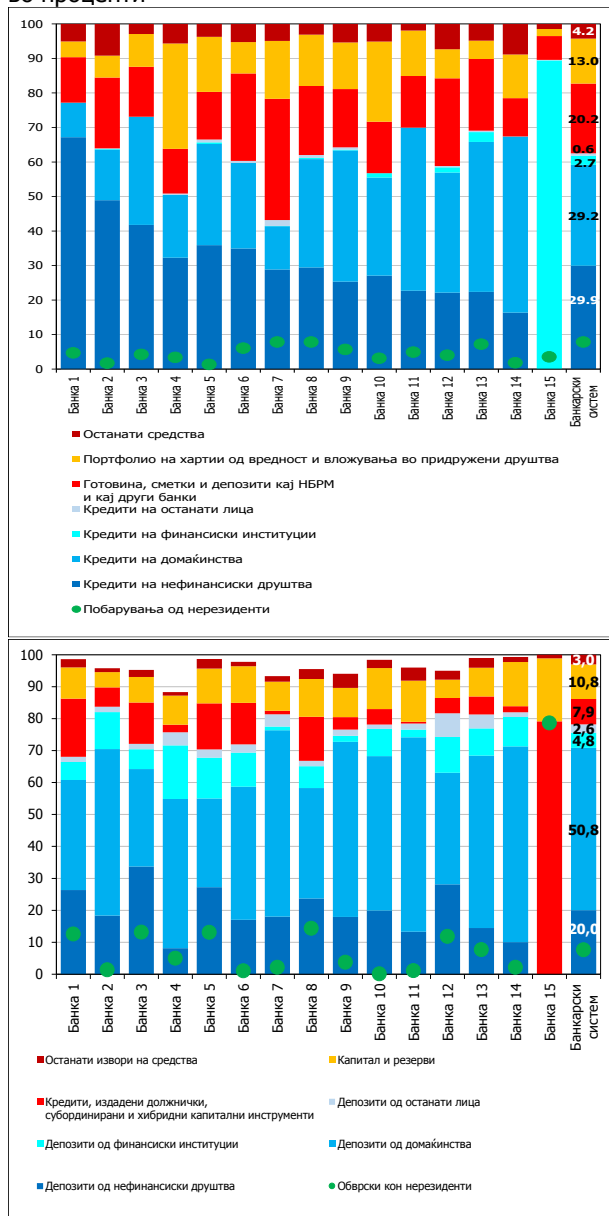

1. Структура на банкарскиот систем

1.1 Основни карактеристики на деловните модели на банките

Графикон бр. 1

Структура на активата (горе) и пасивата (долу) на банките, на 31.12.2017 година во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Основниот деловен модел на банките во РМ, како финансиски посредници не претрпе промени во 2017 година. Депозитите од домаќинствата преовладуваат во вкупната пасива, односно се најзначајниот извор на финансирање на банкарските активности (во 2017 година нивното учество во вкупната актива достигна 50,8% или повеќе за 1,1 процентен поен во однос на 2016 година). Кај десет од петнаесетте банки во земјата, депозитите од домаќинствата имаат највисоко учество во вкупните извори на средства¹. На страната на активата, трендот на позасилено кредитирање на домаќинствата од последните неколку години е присутен и во текот на 2017 година, достигнувајќи учество од 29,2% (зголемување за 1,6 процентни поени). Учесството на кредитите на нефинансиските друштва² се намали за 0,1 процентен поен и на 31.12.2017 година изнесува 29,9% во вкупната актива на банкарскиот систем.

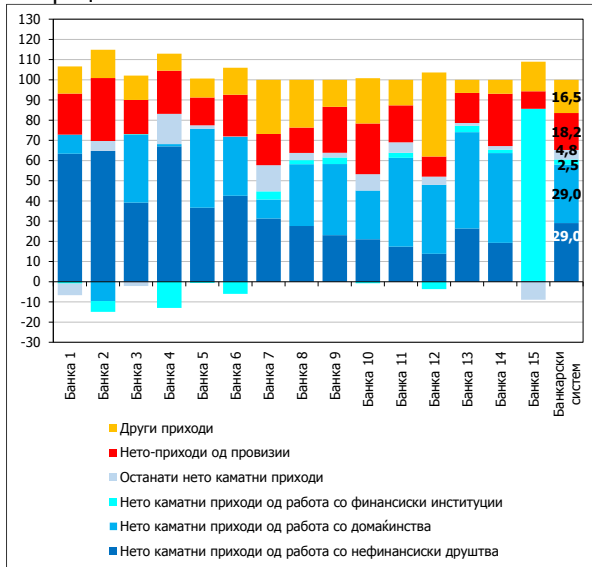
Анализирано по одделна банка, кредитната ориентација на банките нема промени во однос на претходната година, односно шест банки се повеќе ориентирани кон кредитирање на нефинансиските друштва, пет банки претежно кредитираат домаќинства, три банки подеднакво ги финансираат двата сектора, а една банка пласира кредити кај домашните банки (како посредник за одобрените кредитни линии од меѓународни финансиски институции).

¹ Кај една банка депозитите од нефинансиските друштва имаат најголемо учество во пасивата, додека кај три банки депозитите од домаќинствата и од нефинансиските друштва имаат речиси подеднакво учество. Единствено МПБР АД Скопје, се финансира со кредитни линии од меѓународните финансиски институции, коишто ги пласира до крајните корисници преку другите банки во земјата.

² Кредитите на нефинансиските друштва и домаќинствата се анализирани на нето-основа (земајќи ги предвид исправката на вредноста и акумулираната амортизација на кредитите), но заклучокот е ист и доколку се анализираат кредитите на бруто-основа.

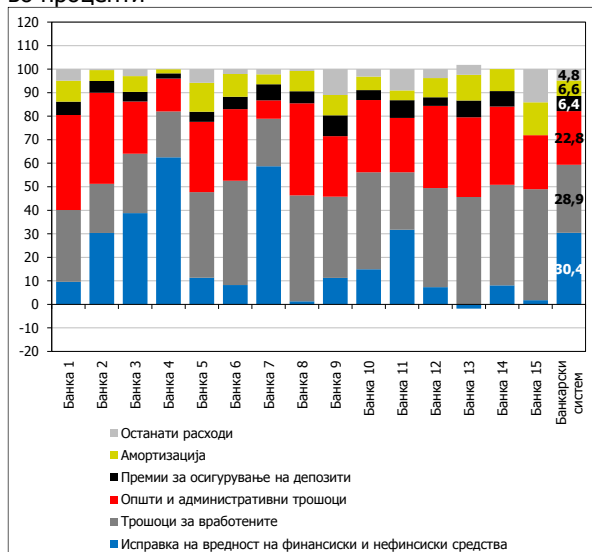

Графикон бр. 2
Структура на вкупните приходи на банките во 2017 година во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.
Редоследот на банките е случаен.

Графикон бр. 3
Структура на вкупните расходи на банките во 2017 година во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.
Редоследот на банките е случаен.

Структурата на вкупните приходи на 31.12.2017 година соодветствува со традиционалниот деловен модел во работењето на банките. Така, нето каматните приходи, со учество од 65% се најзначајните во структурата на вкупните приходи, и покрај намалувањето на нивното учество за 2 процентни поена во однос на 2016 година.

Поголемата ориентација на банките кон работа со домаќинствата продолжи и во текот на 2017 година, што се согледува од променит во секторската структура на нето каматните приходи. Имено, учеството на нето каматните приходи од работа со нефинансиските друштва е намалено за 4,2 процентни поена во споредба со 2016 година, за сметка на зголеменото учество на нето каматните приходи од работа со домаќинствата, за 2,6 процентни поени. Со тоа, учествата на нето каматните приходи од работа со двата сектора конвергираа на ниво од 29% од вкупните приходи.

Најзначајни расходи на ниво на банкарскиот систем се расходите за исправка на вредноста на финансиските и нефинансиските средства и трошоците за вработените. На крајот од 2017 година, исправката на вредноста има највисоко поединечно учество во вкупните расходи, коешто е зголемено за 3,5 процентни поени во текот на 2017 година. Исто така, трошоците за вработените бележат помало зголемување (за 1,2 процентни поени) и се наоѓаат на второ место според нивното учество. Структурата на расходите покажа значителни разлики по поединечна банка. Така, во зависност од тековната изложеност на банките на кредитниот ризик, видливи се разлики кај учеството на исправката на вредност во вкупните расходи по одделните банки.

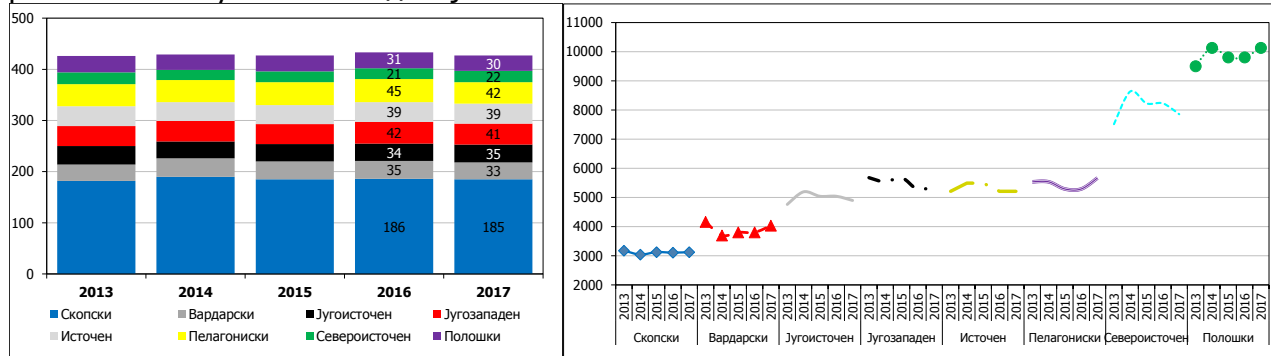

1.2 Број на банки и пристап до банкарските услуги

На 31.12.2017 година, во Република Македонија функционираат седумнаесет депозитни институции, односно петнаесет банки и две штедилници³. Бројот на банки е непроменет, додека бројот на штедилници се намали за еден⁴ во однос на претходната година.

Графикон бр. 4

Банкарска мрежа* (лево) и број на жители по деловна единица (десно), по одделни региони во Република Македонија

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките, Државен завод за статистика на Република Македонија, според официјалните податоци од пописот од 2002 година.

*Во пресметката не се вклучени шалтерите на банките.

Банкарската мрежа којашто е распространета низ речиси сите градови во Република Македонија се состои од 427 деловни единици⁵. Во текот на 2017 година, вкупниот број на деловни единици се намали за шест (се отворија две нови деловни единици, а се затворија осум). Околу 43% од вкупниот број деловни единици се сконцентрирани во Скопскиот Регион, каде што **пристапот до банкарските услуги** мерено според бројот на жители по деловна единица е сè уште најдобар. По региони, во Југоисточниот и Североисточниот Регион се забележува мало подобрување на пристапот до банкарските услуги, додека во Пелагонискиот и Полошкиот Регион е видливо извесно влошување.

³ Учеството на штедилниците во вкупните средства на депозитните финансиски институции (банки и штедилници) и во вкупните кредити кон нефинансиските субјекти се намали за 0,2 процентни поена и изнесува 0,4% и 0,5% соодветно и 0,4% од вкупните депозити на домаќинствата. Со оглед на незначителното учество на штедилниците во вкупниот банкарски систем, тие се предмет на анализа само во извештаите за финансиската стабилност на Република Македонија.

⁴ Согласно со Одлуката за преобразба во Финансиско друштво на штедилницата МАК БС ДОО Скопје од 29.12.2016 година, бројот на штедилници се намали за еден.

⁵ Во бројот на деловни единици е вклучено и седиштето на банките, но не се вклучени шалтерите на банките.

Табела бр. 1

Споредбени показатели за бројот на жители по банка и по деловна единица на банките

Земја	Број на жители по банка	Земја	Број на жители по деловна единица на банките
Луксембург	4,030	Кипар	1,559
Австрија	12,947	Шпанија	1,612
Малта	17,324	Франција	1,791
Кипар	18,852	Италија	2,068
Литванија	32,825	Португалија	2,098
Црна Гора	41,481	Австрија	2,212
Германија	50,291	Бугарија	2,429
Данска	52,360	Луксембург	2,505
Шведска	59,343	Германија	2,566
Полска	61,139	Полска	2,782
Португалија	70,349	Белгија	3,379
Естонија	82,247	Словенија	3,541
Латвија	85,607	Унгарија	3,580
Унгарија	92,740	Хрватска	3,670
Словенија	108,641	Романија	4,118
Италија	110,906	Словачка	4,197
Белгија	119,064	Србија	4,235
Франција	122,666	Малта	4,249
Хрватска	130,958	Грција	4,624
Македонија	138,085	Македонија	4,851
Холандија	173,256	Чешка	5,390
Шпанија	179,305	Шведска	5,681
Албанија	180,377	Литванија	5,709
Чешка	188,461	Данска	5,736
Словачка	193,795	Албанија	5,854
Србија	228,270	Латвија	7,544
Босна и Херцеговина	234,399	Холандија	10,143
Грција	239,639	Естонија	13,292
Бугарија	264,955	Црна Гора	н.п.
Романија	534,063	Босна и Херцеговина	н.п.

Извор: НБРМ, EU Structural Financial Indicators 2016, BSCEE Review 2016, интернет-страницата на Европската унија, интернет-страницата на Светската банка, Народната банка на Албанија (Supervision Annual Report 2016), Народната банка на Србија (Банкарски сектор у Србији, Извештајот за III тримесечје 2017 године).

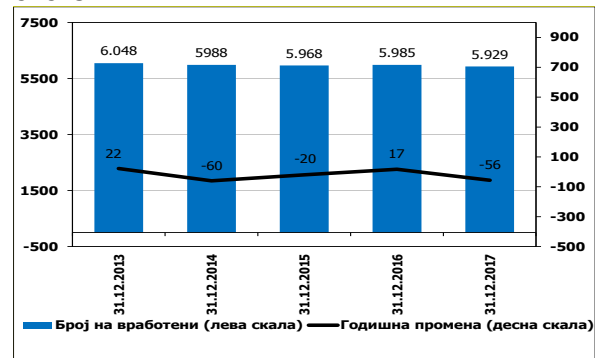
Забелешка: Податоците за Македонија се за 31.12.2017, за Србија за 30.9.2017 година, додека податоците за останатите земји се однесуваат на 31.12.2016 година.

Банките во Република Македонија сè уште имаат послабо развиена банкарска мрежа во однос на поголемиот број анализирани земји од опкружувањето и од ЕУ. Според бројот на жители кои се опслужени од една банка, односно од една деловна единица, Македонија се наоѓа во втората половина на листата на анализирани земји, што е речиси непроменето во однос на претходната година.

1.3 Вработеност во банкарскиот систем

Графикон бр. 5

Број на вработени лица во банкарскиот систем

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

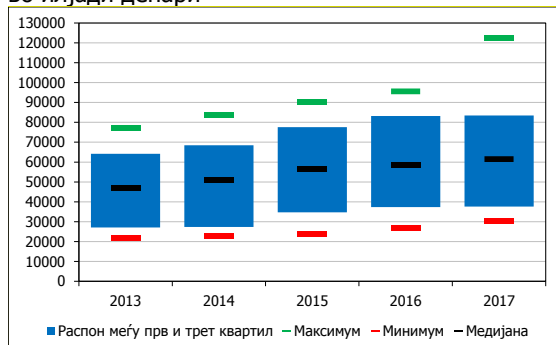
Во 2017 година, бројот на лица вработени во банкарскиот систем се намали за 56⁶ и изнесува 5.929. Учеството на вработените со минимум високо образование и натаму се зголемува, достигнувајќи 78,8%, односно зголемување од 2,1 процентен поен, што укажува на понатамошно подобрување во квалификациската структура на вработените во банкарскиот сектор.

Продуктивноста на банкарскиот систем и натаму се подобрува. Во текот на 2017 година, активата растеше, но забавено во однос на претходната година, додека, пак, видлива е негативна промена на бројот на

⁶ Најголемо намалување на вработените има кај една средна банка (за 53 лица) и една мала банка (за 21 лице). Од друга страна, позабележителен пораст на вработените има кај една голема банка (за 38 лица).

Графикон бр. 6
Актива по вработен*
во илјади денари

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*МБПР не е вклучена во анализата поради видот на активностите кои ги врши.

вработените лица. Анализирани по поединечна банка, мерено преку износот на активата по вработен, продуктивноста е подобрена кај дванаесет банки, при што кај седум од нив тоа е резултат на раст на активата при истовремено намалување на бројот на вработените, кај четири од нив, тоа е резултат на побрзиот раст на активата од растот на вработените, а кај една банка, зголемениот износ на активата по вработен произлегува од побрзиот пад на бројот на вработени во споредба со падот на износот на активата. И покрај зголемувањето на продуктивноста на ниво на банкарскиот систем, поради споменатото позначително намалување на бројот на вработени кај една средна банка, распонот меѓу банката со највисока и банката со најниска продуктивност значително се прошири, додека кај распонот помеѓу првиот и третиот квартал на показателот за активата по вработен речиси и да нема промени во однос на 2016 година.

1.4 Сопственичка структура и концентрација на банкарскиот систем

Во 2017 година, бројот на банки коишто се во сопственост на странски акционери (единаесет), како и бројот на подружници на странски банки (шест) е непроменет во однос на крајот на 2016 година.

Табела бр. 2

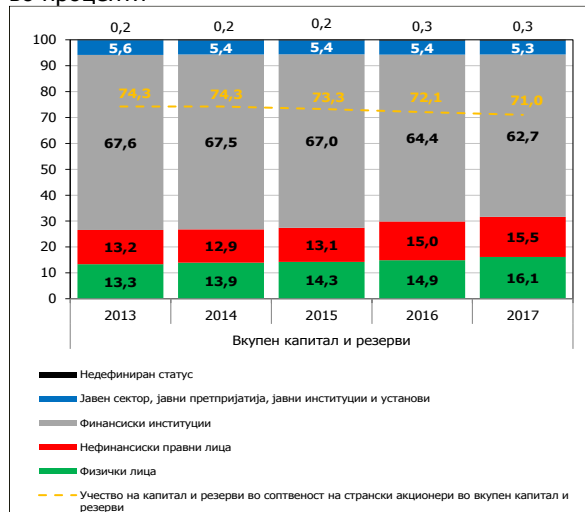
Структура на бројот на банки и на поважните позиции од билансите, според претежната сопственост на банките (со состојба на 31.12.2017 година) во милиони денари и во проценти

Тип на сопственост	Број на банки	Капитал и резерви		Актива		Кредити на нефинансиски сектор		Депозити од нефинансиски сектор		Вкупни приходи*		Финансиски резултат*	
		Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %
Банки во претежна сопственост на странски акционери	11	35.097	70,1%	325.711	70,5%	233.427	78,4%	236.629	69,7%	17.469	72,9%	5.502	83,9%
- подружници на странски банки	6	30.179	60,3%	267.316	57,9%	191.891	64,5%	195.970	57,8%	14.529	60,7%	5.084	77,6%
- Австрија	1	2.348	4,7%	18.878	4,1%	12.540	4,2%	11.852	3,5%	914	3,8%	29	0,4%
- Бугарија	1	1.201	2,4%	8.636	1,9%	5.879	2,0%	6.327	1,9%	353	1,5%	-5	-0,1%
- Грција	1	11.590	23,1%	86.374	18,7%	63.998	21,5%	68.447	20,2%	5.326	22,2%	2.044	31,2%
- Словенија	1	7.395	14,8%	75.947	16,4%	53.481	18,0%	60.287	17,8%	4.483	18,7%	2.125	32,4%
- Турција	1	4.670	9,3%	42.221	9,1%	28.458	9,6%	24.655	7,3%	1.788	7,5%	539	8,2%
- Франција	1	2.976	5,9%	35.258	7,6%	27.534	9,3%	24.403	7,2%	1.664	6,9%	351	5,4%
- останати банки во претежна странска сопственост	5	4.918	9,8%	58.396	12,6%	41.536	14,0%	40.659	12,0%	2.940	12,3%	418	6,4%
- Бугарија	2	1.743	3,5%	18.795	4,1%	12.555	4,2%	13.649	4,0%	970	4,0%	66	1,0%
- Германија	1	2.277	4,5%	22.910	5,0%	17.950	6,0%	14.504	4,3%	1.075	4,5%	293	4,5%
- Швајцарија	2	899	1,8%	16.691	3,6%	11.031	3,7%	12.506	3,7%	895	3,7%	59	0,9%
Банки во претежна сопственост на домашни акционери	4	14.984	29,9%	136.281	29,5%	64.149	21,6%	102.652	30,3%	6.478	27,1%	1.053	16,1%
- приватна сопственост	3	12.519	25,0%	123.797	26,8%	64.129	21,6%	102.652	30,3%	6.304	26,3%	964	14,7%
- државна сопственост	1	2.465	4,9%	12.484	2,7%	20	0,0%	0	0,0%	174	0,7%	90	1,4%
Вкупно:	15	50.081	100,0%	461.992	100,0%	297.576	100,0%	339.281	100,0%	23.947	100,0%	6.555	100,0%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

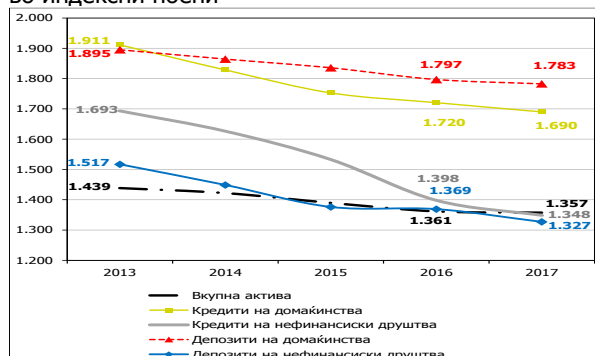
*Вкупните приходи и финансискиот резултат се однесуваат на 2017 година.

Графикон бр. 7
Сопственичка структура на капиталот и резервите на банкарскиот систем во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 8
Херфиндалов индекс*
во индексни поени

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Херфиндал-индексот се пресметува според формулата $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$, каде што S е учеството на

секоја банка во вкупниот износ на категоријата којашто се анализира (на пример: вкупна актива, вкупни депозити итн.), а n е вкупниот број банки во системот. Кога индексот се движи во интервал од 1.000 до 1.800 поени, нивото на концентрација се смета за прифатливо.

Сопственичката структура на банките не претрпе позначителни промени во текот на 2017 година. Во банкарскиот систем на Република Македонија преовладуваат банките во претежна сопственост на странски акционери, и тоа во сите поважни билансни позиции. Нивната доминација е најизразена кај кредитната активност (78,4%) и кај финансискиот резултат (83,9%), што упатува на поагресивен настап на овие банки на кредитниот пазар и остварување повисоки профитни маргини. Според типот на акционери, финансиските институции и натаму имаат највисоко учество во сопственичката структура на капиталот и резервите на банкарскиот систем, и покрај намалувањето од 1,7 процентни поени, за сметка на зголемувањето на учеството на физичките лица. Меѓу странските акционери, според земјата на нивното потекло, највисоко е учеството на акционерите од Грција и Словенија во вкупниот капитал и резерви, коешто изнесува 21,3% и 14%, соодветно. Во 2017 година, учеството на капиталот со потекло од Германија⁷ забележа зголемување од 0,8 процентни поени. Учеството на странскиот капитал во вкупниот капитал и резерви на банкарскиот систем се намали за 1,1 процентен поен, но ова намалување пред сè е резултат на поголемиот раст на вкупниот капитал и резерви од растот на странскиот капитал.

Од аспект на големината, неколку банки се клучни за вкупниот банкарски сектор и домашната економија, а растот на средните банки се повеќе го намалува значењето на најголемите три банки во системот. Според Херфиндаловиот индекс, концентрацијата во банкарскиот систем и во 2017 година продолжи со трендот на намалување, а сите вредности на овој индекс се во рамки на интервалот за неговите прифатливи вредности. Показателите

⁷ Во текот на 2017 година, една банка во сопственост на акционер од Германија беше докапитализирана од матичното лице (преку емисија на нови акции).

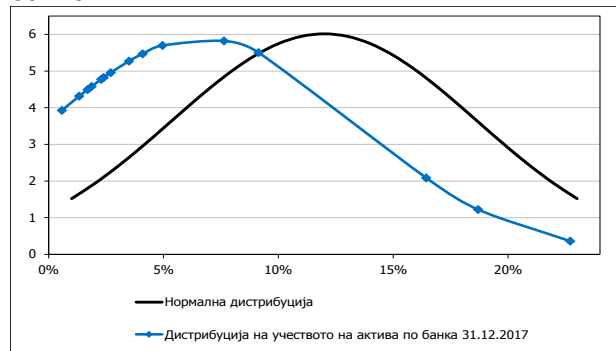
Табела бр. 3
Показатели за концентрацијата на поважните позиции од билансите кај трите и петте најголеми банки во проценти

во проценти	31.12.2016		31.12.2017	
Позиција	CR3	CR5	CR3	CR5
Вкупна актива	58,2	74,3	57,8	74,6
Кредити на домаќинства	62,9	79,2	61,5	78,8
Кредити на нефинансиски друштва	55,5	74,9	53,0	73,4
Депозити на домаќинства	70,5	79,9	70,1	80,0
Депозити на нефинансиски друштва	53,9	76,9	51,1	76,6
Финансиски резултат*	72,7	87,0	76,1	89,7
Вкупни приходи*	61,3	75,5	63,2	77,6

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Вкупните приходи и финансискиот резултат се пресметани за 2017 година.

Графикон бр. 9
Распределба на учеството на актива по банка

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

ЦР5 и ЦР3⁸ на 31.12.2017 покажуваат незначително годишно намалување кај сите сегменти од банкарското работење, освен учеството на трите најголеми банки во работењето со претпријатија, коешто се намали за 2,5 процентни поени на страната на кредитите и за 2,8 процентни поени на страната на депозитите. Учеството на петте најголеми банки во вкупната актива на банкарскиот систем (74,6%), забележа минимално зголемување од 0,3 процентни поени, наспроти намалувањето на учеството на трите најголеми банки од 0,4 процентни поени. Показателите за учествата на трите и петте најголеми банки во вкупните приходи и финансискиот резултат покажуваат зголемување. Распонот помеѓу банката со најголемо (22,7%) и банката со најмало учество во активата (0,6%) на системот е речиси на истото високо ниво од минатата година, а десет банки коишто зафаќаат една четвртина од вкупната актива, имаат поединечно учество помало од 5%.

Доминацијата на неколку банки се потврдува и доколку учествата на актива по банка ги споредиме со нормалниот⁹ распоред. Се забележува дека нивниот распоред е позитивно асиметричен или асиметричен на десно, односно се забележуваат неколку банки кои имаат „екстремни“ вредности на овој показател. Три банки имаат учества коишто надминуваат 15%, а десет банки се наоѓаат под просекот од 7%.

⁸ Показателот ЦР5, односно ЦР3 го покажува учеството на одредена анализирана категорија (на пример активата) на петте, односно трите банки со највисока вредност на таа категорија во вкупниот износ на таа анализирана категорија (на пример, во вкупната актива) во банкарскиот систем.

⁹ Нормалниот распоред е распоред на податоци во облик на своно, каде што просекот, медијаната и модусот, односно најчестата вредност се совпаѓаат, при што 68% од податоците лежат во едно стандардно отстапување од средината, а 95% од вредностите лежат во две стандардни отстапувања од средината. Кај позитивно асиметричниот распоред, неколку екстремни вредности се наоѓаат на позитивниот крај на распоредот и просекот е поголем од медијаната и од модусот (поради присуството на крајните вредности на позитивниот крај на распоредот). Обратното важи за негативно асиметричен распоред, или асиметричен на лево каде што средината е помала од модусот.

II. Ризици во банкарското работење

Хитмапа за одредени показатели (со состојба на 31.12.2017 година) Преглед на главните показатели за ризиците во банкарскиот сектор

	Показател	Интервали	Тренд*	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	Q3 2016	Q4 2016	Q1 2017	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	EY Q2 2017	
Солвентност	Основен капитал во однос на актива пондерирана за ризици	>15% [12%-15%] <12%		31,3%	32,0%	32,2%	55,5%	54,8%	54,3%	54,3%	53,9%	51,5%	50,5%	
				35,2%	52,0%	51,3%	28,1%	11,7%	13,8%	29,1%	29,5%	31,8%	39,7%	
				33,6%	16,0%	16,5%	16,4%	33,6%	31,9%	16,6%	16,6%	16,7%	9,8%	
Кредитен ризик	Нефункционални кредити во однос на бруто кредити (за нефинансиски субјекти)	<3% [3%-8%] >8%		14,2%	14,5%	20,8%	21,0%	21,1%	22,0%	22,3%	22,3%	22,5%	44,3%	
				28,3%	27,8%	53,9%	53,7%	53,5%	52,3%	50,1%	49,9%	52,2%	43,0%	
				57,4%	57,7%	25,3%	25,3%	25,5%	25,7%	27,6%	27,8%	25,3%	12,7%	
	Издвоени резервации за нефункционални кредити на нефинансиски субјекти/ Нефункционални кредити на нефинансиски субјекти	>55% [40%-55%] <40%		100,0%	100,0%	100,0%	91,9%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	10,9%
				0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	50,8%	
				0,0%	0,0%	0,0%	8,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	38,3%	
Профитабилност	РОАЕ (Стапка на поврат на просечен капитал)	>10% [6%-10%] <6%		60,5%	63,7%	62,0%	66,4%	61,7%	52,9%	62,1%	61,9%	63,4%	12,0%	
				3,1%	24,1%	6,5%	23,4%	29,6%	12,5%	1,7%	1,8%	25,1%	47,7%	
				36,4%	12,2%	31,4%	10,2%	8,7%	34,5%	36,1%	36,4%	11,5%	40,3%	
	Оперативни трошоци во однос на вкупни редовни приходи (Cost to income)	<50% [50%-60%] >60%		61,8%	69,7%	52,5%	68,9%	68,6%	67,9%	67,5%	67,4%	67,3%	14,7%	
				10,3%	7,7%	21,5%	0,0%	10,1%	0,0%	0,0%	0,0%	9,4%	16,9%	
				27,9%	22,6%	26,0%	31,1%	21,4%	32,1%	32,5%	32,6%	23,3%	68,4%	
Биланска структура	Кредити на нефинансиски субјекти/депозити на нефинансиски субјекти (Loan to deposit ratio)	<100% [100%-150%] >150%		75,2%	76,9%	78,4%	78,2%	77,6%	74,1%	73,0%	73,9%	73,5%	35,7%	
				24,8%	23,1%	21,6%	21,8%	22,4%	25,9%	27,0%	26,1%	26,5%	51,7%	
				0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	12,6%	
	Вкупни обврски/капитал и резерви (пати)	<12% [12%-15%] >15%		88,3%	88,7%	96,5%	96,6%	89,4%	97,7%	96,4%	96,2%	96,3%	27,3%	
				9,5%	7,6%	1,2%	1,2%	8,3%	0,0%	1,4%	0,0%	1,4%	25,4%	
				2,2%	3,7%	2,2%	2,2%	2,2%	2,3%	2,3%	3,8%	2,3%	47,4%	

Извор: НБРМ.

*Интервалите се преземени од „EBA – Risk Dashboard Data as of Q2 2017“, со цел да се овозможи споредба на избраните показатели во нашата земја, во однос на ЕУ.

** Показателите за ЕУ за вториот квартал од 2017 година се последни расположливи податоци.

Користена методологија за конструирање на хитмапата

Хитмапата овозможува брз преглед на главните показатели за финансиската стабилност, од која се гледа видот на ризик, конкретниот показател и неговиот историски развој и трите кошнички во кои секој податок е распореден низ времето според интервалот (зелено за „најдобрата“ кошничка, жолто за „средната“ и црвено за

„најлошата“ кошничка). Се користат квартални податоци, почнувајќи од четвртиот квартал од 2015 година до четвртиот квартал од 2017 година. За секоја вредност на показателот, распоредот низ трите кошнички се пресметува според активата на банките коишто влегуваат во соодветниот интервал за показателот во однос на вкупната актива на банкарскиот систем. Така, доколку е видливо зголемување на процентот кај која било кошничка, тоа значи дека повеќе средства од банкарскиот систем се распределени во таа кошничка. Сепак, тоа не мора да значи дека повеќе банки се вклучени во таа кошничка. Бојата во колоната „тренд“ за секој показател може да биде зелена, жолта или црвена, во зависност од последните движења на „најлошата“ кошничка за конкретниот показател, во споредба со целата временска серија. Доколку „најлошата“ кошничка напредува позитивно (кога помалку средства се распределени во неа), бојата треба да се движи од црвена кон зелена. Притоа, бојата се одредува со пресметување на триесет и третиот и шеесет и седмиот перцентил од временската серија, за „најлошата“ кошничка. Ако процентот за последниот квартал во „најлошата“ кошничка е помал од 33-тиот перцентил, тогаш трендот го означуваме со зелена боја, доколку е помеѓу вредноста за 33-тиот и 67-миот перцентил, тогаш го означуваме со жолта боја, а ако го надминува 67-миот перцентил, тогаш трендот го означуваме со црвена боја. Зелената боја кај трендот упатува на подобрувањето на конкретниот показател, во последниот квартал, во однос на минати опсервации.

Ваквиот пристап на анализирање на одредени показатели овозможува преку бојата за трендот, да се воочи дали во „најлошата“ кошничка се распределуваат повеќе или помалку од средствата на вкупниот банкарски систем, како и да се согледаат последните движења на „најлошата“ кошничка од конкретен показател во однос на минатите вредности во истата кошничка.

За полесно читање на хитмапата, даваме кратко објаснување на еден од показателите, показателот за нефункционалните кредити во однос на бруто-кредитите по банка за четвртиот квартал од 2017 година. Најнапред, активата на оние банки кои имаат вредност на овој показател помала од 3% ја изразуваме како процент од вкупната актива и добиваме дека 24,2% од вкупната актива е распоредена во зелената кошничка. Во жолтата кошничка се средствата на банките кои имаат вредност на показателот помеѓу 3% и 8% и тука отпаѓа половина од активата на банкарскиот систем. Во црвената, „најлошата“ кошничка, е сместено учеството во вкупната актива на банкарскиот систем (25,3%) на активата на оние банки кои имаат вредност на показателот над 8%. Потоа, за да се одреди трендот, ова учество од 25,3% за „најлошата“ кошничка го споредуваме со 33-иот и 67-миот перцентил од временската серија за „најлошата“ кошничка. Добиваме дека 33-иот перцентил е 25,4%, а 67-миот перцентил изнесува 27,7%. Со оглед на тоа што 25,3% е помало од вредноста за 33-иот перцентил, бојата на трендот ја означуваме со зелено, што значи се подобрува овој показател низ времето. Истиот заклучок може да се донесе доколку го споредиме учеството на активата во „најлошата“ кошничка од Q4 2015 година (57,4%) со учеството во Q4 2017 година, кое се преполовило и изнесува 25,3%, што е јасен показател за подобрувањето.

Заклучок

Може да се заклучи дека ризиците во македонскиот банкарски систем се мали. Малку повисоко ниво на ризик се забележува кај учеството на нефункционалните кредити во

вкупните, бидејќи една четвртина од активата на банките е во црвената кошничка. Сепак, севкупно нивото на кредитниот ризик не е високо гледајќи ги двата избрани показателя, а исто така и нивниот тренд се подобрува.

Анализирано по показатели, кај показателот за солвентност се забележува средно подобрување во однесувањето низ времето, односно процентот од активата за четвртиот квартал од 2017 година, означува подобрување во однос на минатите вредности, за разлика од четвртиот квартал од 2015 година и четвртиот квартал од 2016 година, кога на „најлошата“ кошничка отпаѓале по една третина од вкупните средства на банкарскиот систем. Во споредба со показателите за ЕУ¹⁰, во вториот квартал од 2017 година, на „најлошата“ кошничка за овој показател отпаѓале 9,8% од вкупните средства на банките, додека трендот на подобрување е ист како и кај нас. Кај показателот за вкупните обврски во однос на капиталот и резервите (англ. debt-to-equity ratio) има многу мала промена на процентот од активата којшто отпаѓа на „најлошата“ кошничка низ времето, но овој процент и онака е многу низок и не претставува ризик за банкарскиот систем. Кај банките во ЕУ, се забележува подобрување на овој показател низ времето, но на „најлошата“ кошничка во вториот квартал од 2017 година сè уште отпаѓаат речиси половината од средствата на банкарскиот систем (47,4%).

Кај останатите показатели, зелената боја на трендот означува подобрување на однесувањето на овие показатели, што значи сè поголем процент од вкупната актива отпаѓа на подобрите кошнички (жолтата или зелената). Во споредба со показателите за ЕУ, кај показателот за нефункционални кредити во однос на бруто-кредитите има простор за понатамошно подобрување, со оглед на тоа што во вториот квартал од 2017 година на „најлошата“ кошничка отпаѓаат 12,7% од активата на банките, додека кај нас отпаѓаат 25,3% во четвртиот квартал од 2017 година. Притоа, издвоените резервации за нефункционални кредити во вкупните нефункционални кредити во Македонија не се помали од 55%, додека во ЕУ 38,3% од активата на банките е во „најлошата“ кошничка, каде што вредноста на показателот е помала од 40%. Показателите за профитабилноста се подобри во споредба со оние за ЕУ, а односот на кредити и депозити (англ. loan-to-deposit ratio) покажува дека најголем дел од активата е сконцентрирана во „најдобрата“ кошничка и ниту една банка нема вредност на овој показател поголема од 150%.

¹⁰ Показателите за ЕУ, користени за споредбената анализа се преземени од „EBA – Risk Dashboard Data as of Q2 2017“.

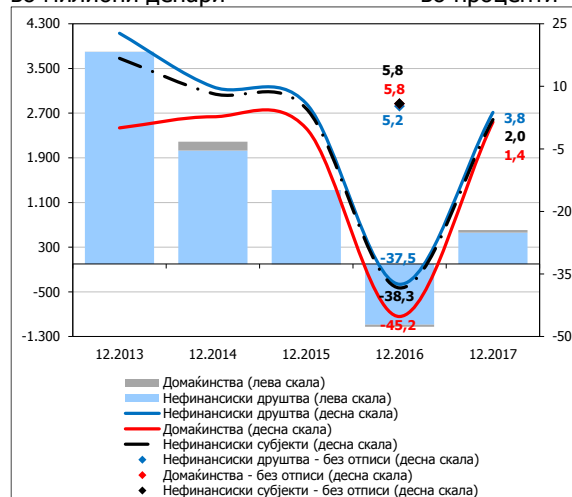
1. Кредитен ризик

Во 2017 година, немаше позначителни промени во нивото на кредитниот ризик во банкарскиот систем, и покрај тоа што се забележа остварување на ризикот од одделни поголеми корпоративни клиенти на банките. Вкупните нефункционални кредити на банкарскиот систем се зголемија за 2,0%, но овој раст не се одрази врз учеството на нефункционалните во вкупните кредити коешто се намали за 0,2 процентни поена и на крајот на 2017 година изнесува 6,3%. Според секторите, сè уште најзначајниот кредитен ризик за банките произлегува од корпоративниот сектор, чијашто стапка на нефункционалните кредити¹¹ на 31.12.2017 година изнесува 10% и е поголема во споредба со 2016 година. За нејзиниот раст придонесе поизразениот раст на нефункционалните кредити во однос на растот на кредитната активност на банките кон овој сегмент од кредитниот пазар. Кредитниот ризик од пласманите на банките на домаќинствата е низок, чијашто стапка на нефункционалните кредити се сведе на историски најниското ниво од 2,4%. Банките имаат добар капацитет за справување со кредитниот ризик, пред сè од нефункционалните кредити. Прудентната регулатива и супервизија, но и внимателниот пристап на банките при мерењето на кредитниот ризик овозможуваат висока покриеност на нефункционалните кредити со издвоената исправка на вредноста и минимизирање на ризиците за солвентноста на банките од евентуална целосна ненаплата на овие кредити.

Во 2017 година, Народната банка изготви предлог-стратегија за поттикнување на справувањето и подобрување на управувањето со нефункционалните кредити. Во оваа стратегија којашто ќе се спроведува на повеќеинституционално ниво во државата, се предлагаат промени или појаснувања во регулативата од доменот на извршувањето, процената, даноците, отписите, надзорот, како и мерки и активности за подобрување на прометот со нефункционалните побарувања.

Графикон бр. 10

Годишен раст на нефункционалните кредити на нефинансиските субјекти во милиони денари во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

1.1 Остварување на кредитниот ризик во билансите на банките

Вкупните нефункционални кредити на банкарскиот систем се зголемија за 2% во 2017 година. Растот на нефункционалните кредити во поголем дел беше присутен кај нефинансиските друштва, чии нефункционални кредити се зголемија за 3,8%. Овој раст е последица на влошената кредитна способност на неколку поголеми клиенти од дејностите „производство на метали, машини, алати и опрема“,

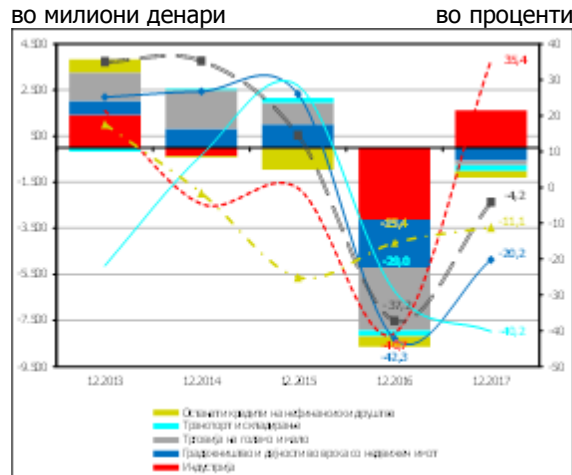
¹¹ Стапката на нефункционални кредити претставува учество на нефункционалните во вкупните кредити.

„информации и комуникации“, „прехранбена индустрија“ и „останата преработувачка индустрија“. Растот беше делумно ублажен во третиот квартал од годината поради „наплата“ на одредени нефункционални побарувања со преземање на нивното обезбедување¹².

Графикон бр. 11

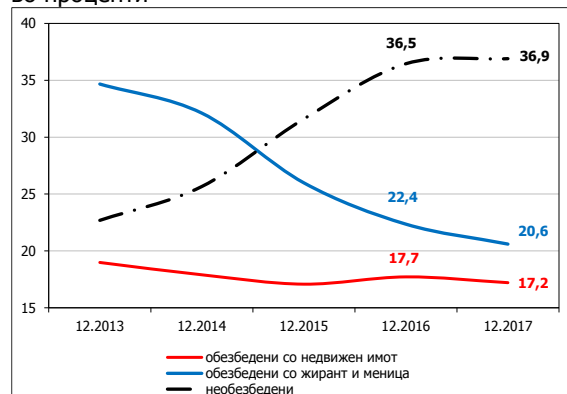
Годишен раст на нефункционалните кредити на одделните дејности на нефинансиските друштва во милиони денари

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 13

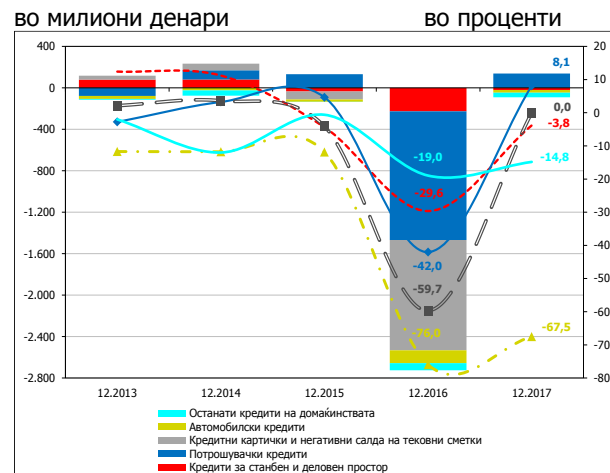
Структура на потрошувачките кредити според видот на обезбедувањето во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 12

Годишен раст на нефункционалните кредити на одделните кредитни производи на домаќинствата во милиони денари

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

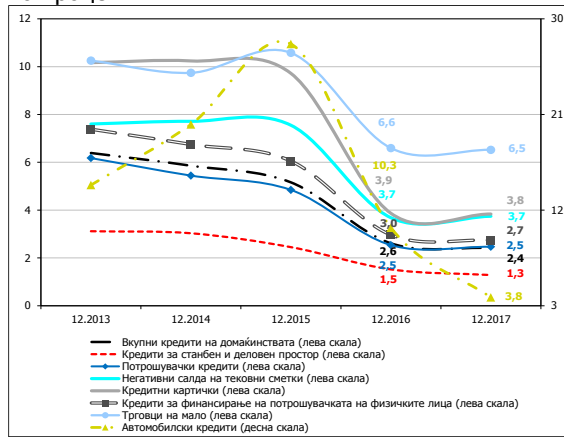
Кај домаќинствата, растот на нефункционалните кредити е умерен и изнесува 1,4%. Овој раст во целост произлегува од нефункционалните потрошувачки кредити (тие се поголеми за 8,1%), што е показател за делумно остварување на ризиците од брзиот раст и олеснетите услови за потрошувачко кредитирање во изминатиот период (пред сè, пониски каматни стапки, подолги рокови на отплата на кредитите¹³ и полиберални барања за обезбедувањето¹⁴). Растот на потрошувачките кредити не дозволи растот на

¹² Преземениот имот потекнува од нефинансиско друштво од дејноста „градежништво“ и други помали нефинансиски друштва поврзани со него.

¹³ Кон крајот на 2015 година Народната банка воведо поголемо капитално барање за потрошувачките кредити со оригинална рочност еднаква или подолга од осум години. Мерката имаше цел да ги ограничи ризиците така што ќе придонесе за забавување на брзиот раст на долгорочните потрошувачки кредити или кон нивна повисока покриеност со капитал.

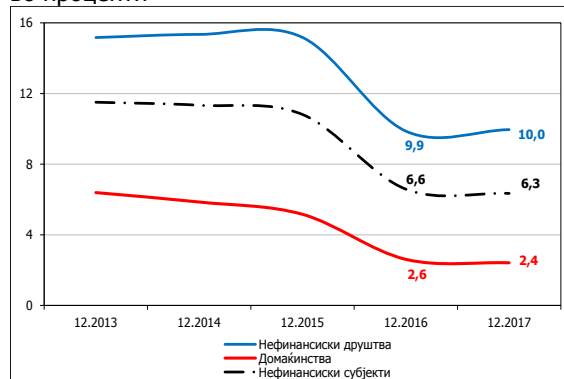
¹⁴ На 31.12.2017 година 37% од вкупните потрошувачки кредити се без обезбедување (22% во 2013).

Графикон бр. 14
Стапка на нефункционални кредити на домаќинствата во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 15
Стапка на нефункционални кредити на нефинансиските субјекти во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките. Согласно со регулативата, банките беа должни во периодот 1.1.-30.6.2016 година, да ги отпишат нефункционалните кредити кои се целосно резервирани подолго од две години, и да продолжат со таквата пракса за сите кредити кои ќе го исполнат овој услов. Така, во 2016 година беа отпишани 13 милијарди денари или околу половина од вкупните нефункционални кредити. Понатамошните отписи врз оваа основа се на маногу помал износ, чиј ефект при споредбенета анализа декември 2017-декември 2016 година е незначителен. Околу 80% од отпишаните кредити се на корпоративниот сектор.

нефункционалните потрошувачки кредити¹⁵ да се одрази врз висината на стапката на нефункционалните кредити за овој кредитен производ¹⁶.

Стапката на нефункционалните кредити на домаќинствата е ниска (2,4%) и бележи намалување во однос на претходната година, со што се сведе на историски најниското ниво. Оваа стапка бележи намалување и кај одделните кредитни производи¹⁷, што во услови на солидна дисциплина во наплатата на постојните кредити се должи и на зголемениот обем на новото кредитирање¹⁸.

Учеството на нефункционалните во вкупните кредити се намали за 0,3 процентни поена во 2017 година и се сведе на најниско ниво¹⁹ (6,3%). Во портфолиото на нефинансиски друштва, стапката на нефункционалните кредити забележа минимален раст од 0,1 процентен поен и на крајот на 2017 година изнесува 10,0%.

Според одделните дејности, стапката на нефункционалните кредити е највисока кај клиентите од дејностите „индустрија“, „градежништво и дејности во врска со недвижен имот“ и „трговија на големо и мало“. Во 2017 година, единствено кај кредитната изложеност кон дејноста

¹⁵ Вкупните потрошувачки кредити пораснаа за 11,2% (или за 7.539 милиони денари) додека нефункционалните потрошувачки кредити за 8,1% (или за 139 милиони денари).

¹⁶ Стапката на нефункционалните потрошувачки кредити е непроменета во однос на претходната година и изнесува 2,5%.

¹⁷ Кај автомобилските кредити оваа стапка се намали за 6,6 процентни поени и се сведе на 3,8% (додека на 30.9.2017 година го достигна рекордно најниското ниво од 2,6%), откако со години наназад стапката на нефункционалните кредити беше највисока токму кај овој кредитен производ. Имено, во последните неколку години постои тренд на згаснување на овој кредитен производ во билансите на банките и „чистење“ на портфолиото од нефункционалните кредити.

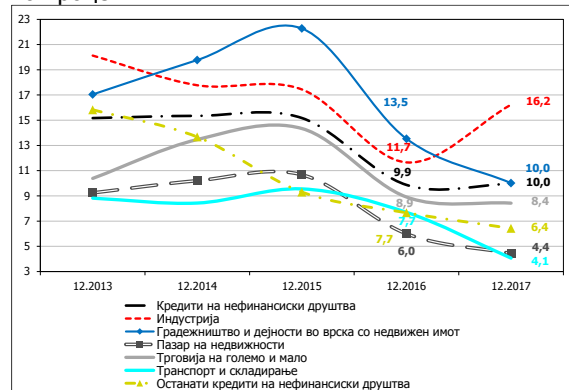
¹⁸ Кај станбените кредити и другите кредити.

¹⁹ Единствено на крајот на февруари 2017 година учеството на нефункционалните во вкупните кредити е незначително пониско и изнесува 6,2%.

Графикон бр. 16

Стапка на нефункционалните кредити на нефинансиските друштва во проценти

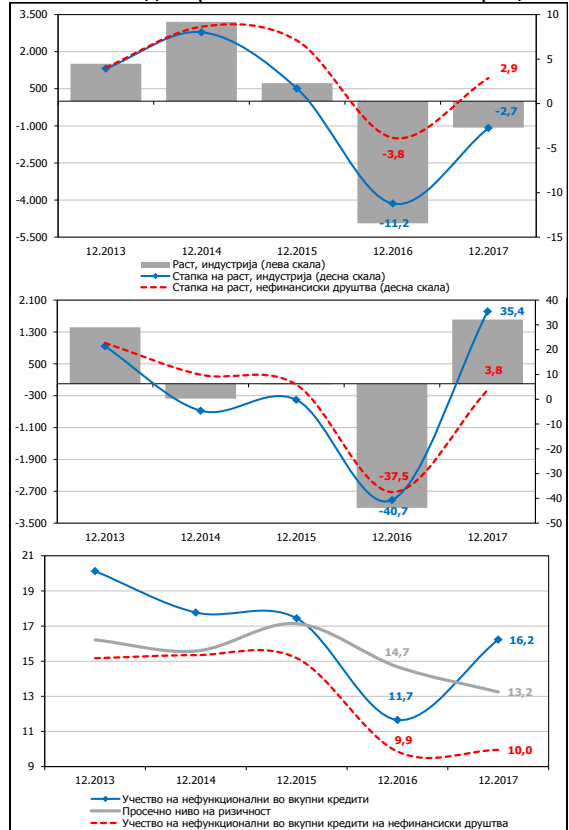

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 17

Дејност „индустрија“, годишна промена на вкупните (горе) и на нефункционалните кредити (средина) и динамика на показателите за квалитетот на кредитната изложеност (долу)

во милиони денари во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

„индустрија“²⁰ се забележува позначително зголемување на стапката на нефункционалните кредити (за 4,6 процентни поени), што произлегува од значителниот раст на нефункционалните кредити (за 35,4%, наспроти нивното намалување за 40,7% во претходната година) при истовремено намалување на вкупните кредити кон клиентите од оваа дејност (за 2,7%). Зголеменото остварување на кредитниот ризик од дејноста „индустрија“ е одраз на неповолните движења кај преработувачката индустрија коишто предизвикаа намалување на обемот на индустриското производство и соодветно намалување на залихите на готовите производи при пониска просечна искористеност на производствените капацитети. Просечното ниво на ризициност на оваа дејност се подобрува, што произлегува од намалувањето на изложеноста кон оваа дејност поради делумна „наплата“ на нефункционалните побарувања од еден поголем клиент со преземање на имотот воспоставен како обезбедување за тие побарувања и отпис на побарувањата од друг поголем клиент, при умерено зголемување на издвоените резервации. Сепак, поволните согледувања за економската состојба на деловните субјекти, обезбеденоста на производството со порачки и очекувањата за зголемување на обемот на производството и зголемувањето на просечните продажни цени на готовите производи²¹ се очекува дека позитивно ќе влијаат врз остварувањата на претпријатијата од оваа дејност, што би требало да се одрази, соодветно, со подобрување на нивната кредитоспособност и на редовноста во намиравањето на обврските.

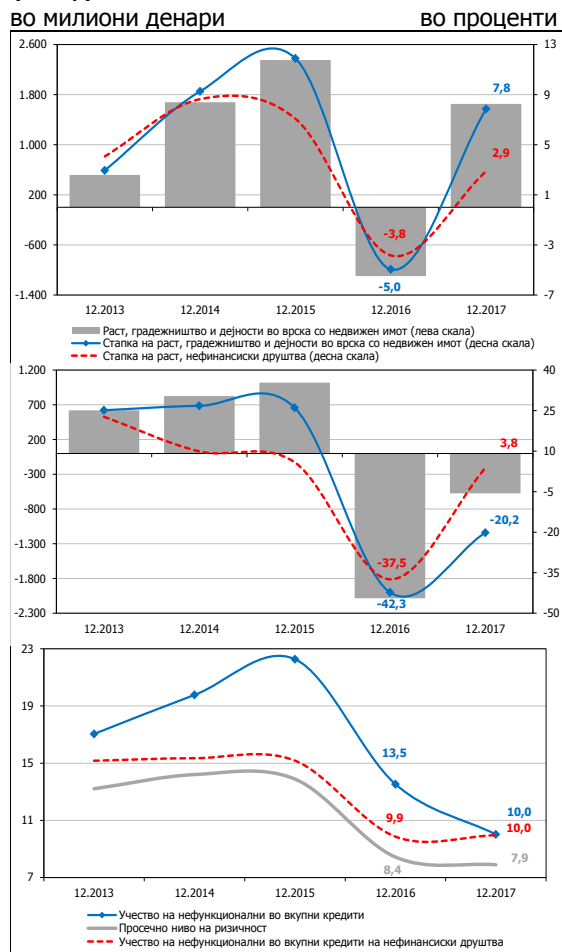
²⁰ Кредитната изложеност кон клиентите од дејноста „индустрија“ учествува со 21,5% во вкупната кредитна изложеност кон нефинансиските друштва, но нефункционалните кредити кон клиентите од оваа дејност имаат речиси двојно поголемо учество, односно зафаќаат 40,1% од вкупните нефункционални кредити на нефинансиските друштва.

²¹ Извор: Анкета за деловните тенденции во преработувачката индустрија за јануари-декември 2017 година.

Графикон бр. 18

Дејност „градежништво и дејности во врска со недвижен имот“, годишна промена на вкупните (горе) и на нефункционалните кредити (средина) и динамика на показателите за квалитетот на кредитната изложеност (долу)

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Намалувањето на стапката на нефункционалните кредити кај „градежништвото и дејностите во врска со недвижен имот“ (за 3,5 процентни поени) се должи на споменатата „наплата“ на нефункционалните побарувања со преземање на имотот воспоставен како обезбедување за тие побарувања. Така, кредитната изложеност кон оваа дејност повеќе нема највисока стапка на нефункционални кредити, којашто во одредени периоди надминуваше и 20%. Просечното ниво на ризичност на градежниот сектор бележи подобрување како резултат на зголемениот обем на кредитирање на постојните клиенти од оваа дејност, при истовремено умерено зголемување на издвоената исправка на вредноста. Сепак, активностите во градежништвото бележат надолни промени по неколкугодишниот постојан раст (главно поради падот на јавните инфраструктурни инвестиции), што посочува на можно растечко ниво на кредитниот ризик од оваа дејност.

Извесно намалување на стапката на нефункционални кредити (од 0,5 процентни поени) се забележува и кај кредитната изложеност кон трговијата на големо и мало, што се поврзува со поволните оцени за тековната деловна и финансиска состојба на трговските компании, намалените залихи и продажните цени, како и очекувањата за зголемени порачки, при раст на вредноста на прометот во трговијата на големо²². Поволното поместување кај стапката на нефункционалните кредити во трговијата се поврзува и со подобрената дисциплина во намиравањето на обврските, односно враќањето од нефункционален во редовен статус на некои клиенти од оваа дејност.

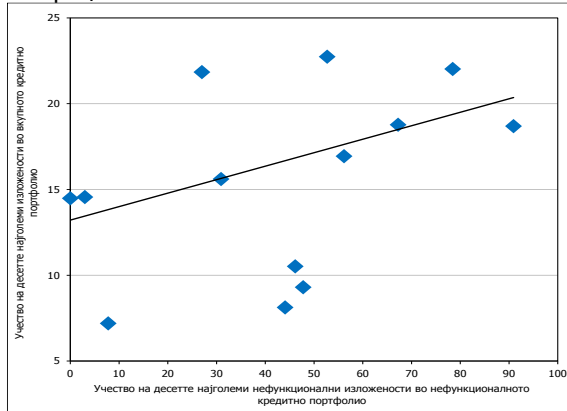
²² Извор: Анкета за деловните тенденции во трговијата на мало, прво, второ, трето и четврто тримесечје од 2017 година.

Графикон бр. 19

Споредба помеѓу концентрацијата на вкупното и нефункционалното кредитно портфолио на нефинансиските субјекти, по одделна банка

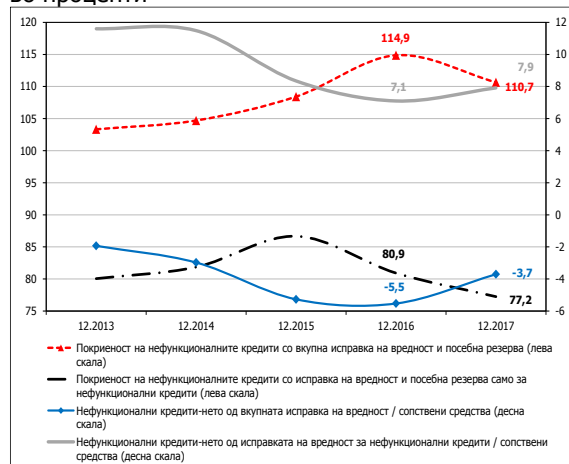
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 20

Покриеност на нефункционалните кредити и учество на нето нефункционалните кредити во сопствените средства на банките во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Концентрацијата на нефункционалното кредитно портфолио е висока, со оглед на тоа што десетте најголеми нефункционални изложености²³ зафаќаат 60,9% од вкупните нефункционални изложености на банкарскиот систем. Ова означува дека нефункционалните изложености на банките во најголем дел произлегуваат од неколку поголеми клиенти. По одделни банки, учеството на десетте најголеми нефункционални изложености во вкупната кредитна изложеност се движи во интервал од 0% до високи 90,9%. Солидната резервираност на најголемите нефункционални изложености на банките (85,2%) ги намалува неочекуваните загуби од овие изложености, а со тоа и можниот негативен ефект врз сопствените средства.

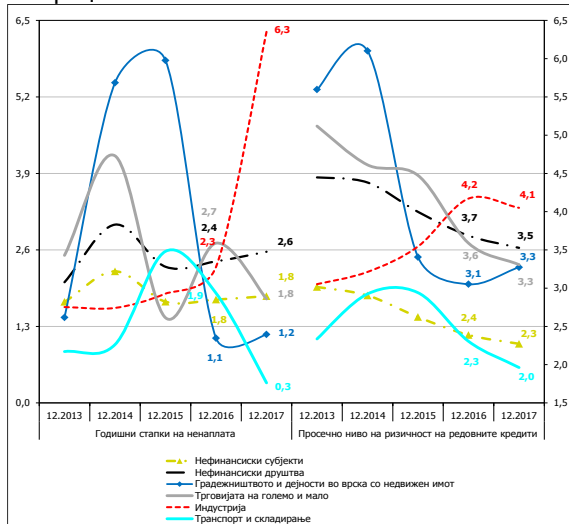
1.2 Капацитет на банките за справување со кредитниот ризик

Покриеноста на нефункционалните кредити со издвоената исправка на вредноста бележи намалување, но и натаму е висока, што ги ограничува негативните ефекти од евентуалната целосна ненаплатливост на нефункционалните кредити. Имено, нерезервиралиот дел од нефункционалните кредити опфаќа само 7,9% од сопствените средства на банкарскиот систем од кои би се покриле неочекуваните загуби при хипотетички екстреман настан за целосна ненаплатливост на овие кредити. При ваква екстремна претпоставка, стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем би се намалила за само 1,2 процентни поена (речиси идентично како во претходната година).

²³ Секоја од овие десет изложености ја опфаќа изложеноста кон определен клиент, вклучително и лицата поврзани со него.

Графикон бр. 21

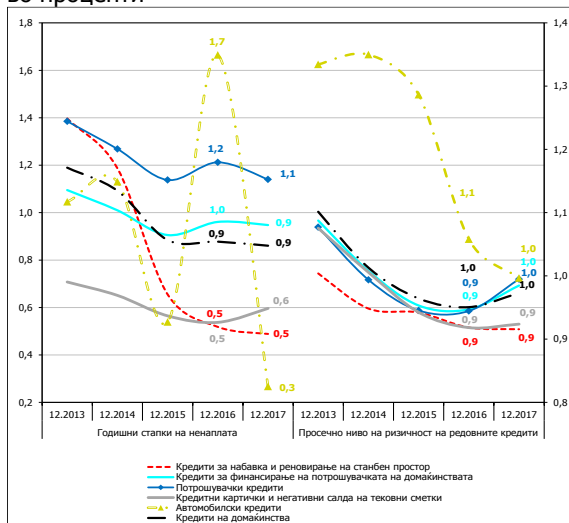
Годишни стапки на ненаплатливост на кредитната изложеност со редовен статус, по одделни дејности на нефинансиските друштва во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 22

Годишни стапки на ненаплатливост на кредитната изложеност со редовен статус и просечно ниво на ризичност на редовните кредити, по одделни кредитни производи на домаќинствата во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

1.3 Останати можни извори на остварување на кредитниот ризик

Во 2017 година, **остварената годишна стапка на ненаплатливост** на кредитната изложеност со редовен статус²⁴ изнесува 1,8% (исто како и претходната година) и е пониска во споредба со просечното ниво на ризичност на редовните кредити на нефинансиските субјекти (2,3%), утврдено од страна на банките. Ова покажува дека банките се повнимателни и обезбедиле малку повисока резервираност на редовните кредити во споредба со она што го покажува остварената годишна стапка на ненаплатливост на овие побарувања.

Според одделни дејности, годишните стапки на ненаплатливост главно бележат подобрување, со исклучок на влошувањето кај дејноста „индустрија“, што произлегува од преминот во нефункционален статус на неколку поголеми клиенти коишто се занимаваат со производство на метали и производство на тутунски производи, како и на неколку помали клиенти од „останатата преработувачка индустрија“²⁵. И покрај влошувањето на годишната стапка на ненаплатливост кај оваа дејност, исправката на вредноста за редовните кредити од индустријата бележи намалување, што упатува на послаби согледувања на банките за остварување на кредитниот ризик од кредитите од оваа дејност²⁶. Истовремено, исправката на вредноста за редовните кредити кон клиенти од дејноста „градежништво и дејности во врска со недвижен имот“ забележа годишен раст, и

²⁴ Годишната стапка на ненаплатливост на кредитната изложеност се пресметува како процент од износот на кредитната изложеност со редовен статус којшто за период од една година добил нефункционален статус.

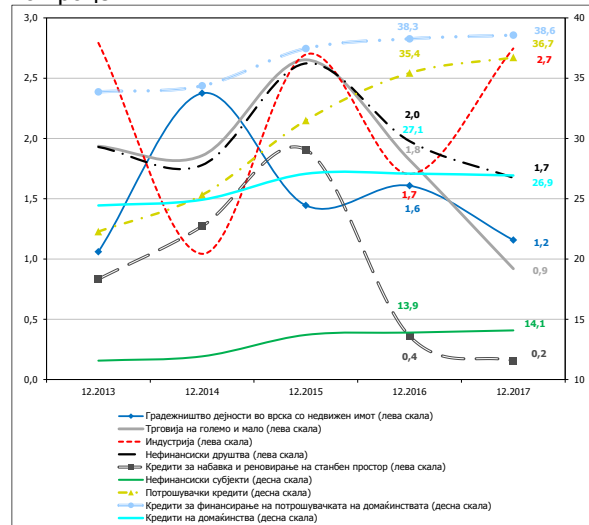
²⁵ Годишната стапка на ненаплатливост изнесува 8,8% и 9,9% за дејностите „производство на метали, машини, алати и опрема“ (1,1% на 31.12.2016 година) и „останата преработувачка индустрија“ (0,9% на 31.12.2016 година), соодветно.

²⁶ „Индустријата“ зафаќа 24,4% од вкупните кредити одобрени на нефинансиските друштва, 22,6% од редовните и 40,1% од нефункционалните кредити.

Графикон бр. 23

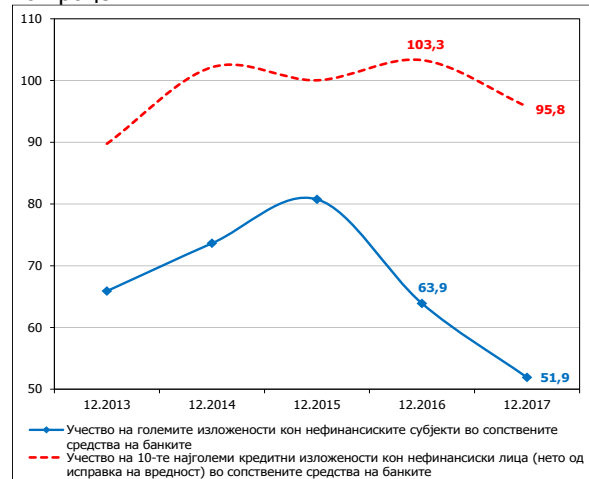
Учество на необезбедените редовни кредити во вкупните редовни кредити, по одделни дејности и кредитни производи во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 24

Показатели за нивото на концентрација на кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

покрај подобрувањето на годишната стапка на ненаплатливост кај оваа дејност.

Покрај соодветната покриеност на редовните кредити со издвоената исправка на вредноста, **високо е и учеството на редовните кредити кај кои е воспоставено обезбедување** (85,9% од вкупните редовни кредити на нефинансиските субјекти), коешто е секундарен извор за наплата, при евентуална неможност на кредитокорисникот да ги исполни обврските согласно со договорот за кредит.

Високото учество на обезбедените кредити пред сè е карактеристично за редовните побарувања од нефинансиските друштва (98,3%). Кај домаќинствата, учеството на обезбедените редовни кредити во вкупните редовни кредити е значително пониско и изнесува 73,1%, што произлегува од кредитите врз основа на пречекорувања на трансакциските сметки, кредитните картички и потрошувачките кредити²⁷ (од кои близу половината се без обезбедување). Сепак, во договорите за кредит е доста применета т.н. извршна клаузула²⁸ којашто, при евентуално неисполнување на обврските од договорот за кредит од страна на клиентите, им овозможува на банките да извршат наплата на кредитот од имотот на кредитокорисниците²⁹.

Концентрацијата на кредитните портфолија на банките не е висока гледано преку показателот за учеството на големите изложени³⁰ во сопствените средства на банките којшто изнесува 51,9% и има изразено надолен тренд во последните две години (80,8% на 31.12.2015 година) поради намалувањето на големите изложени кон нефинансиските субјекти. По поединечна банка овој показател е многу

²⁷ Учеството на необезбедените во вкупните редовни потрошувачки кредити бележи раст во однос на претходната година и изнесува 36,7%, но е пониско од третиот квартал од 2017 година кога ова учество за првпат надмина 40%.

²⁸ Народната банка не располага со податок за износот на кредити во чии договори е содржана ваква извршна клаузула.

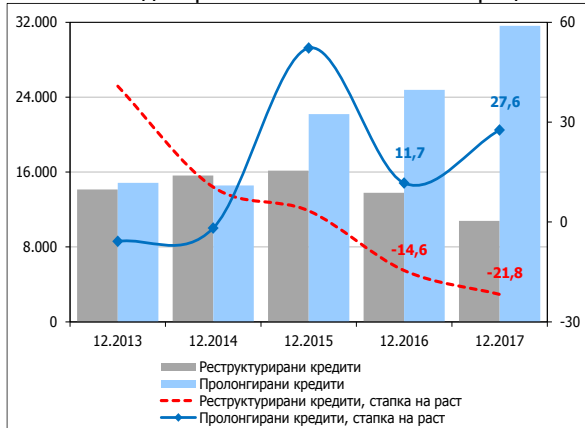
²⁹ Согласно со Законот за извршување („Службен весник на Република Македонија“ бр. 72/16) и Законот за нотаријатот („Службен весник на Република Македонија“ бр. 72/16).

³⁰ Голема изложеност кон лице или лицата поврзани со него претставува изложеноста еднаква или поголема од 10% од сопствените средства на банката.

Графикон бр. 25

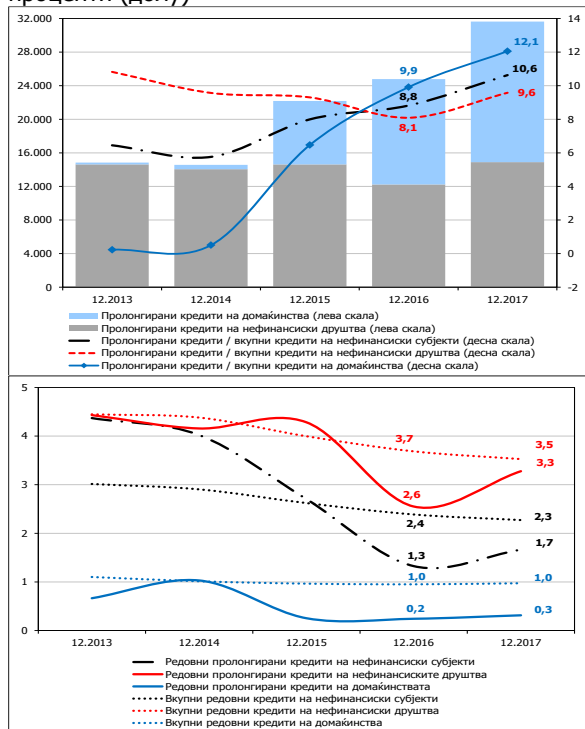
Динамика и годишен раст на вкупните реструктурирани и пролонгирани кредити на нефинансиските субјекти во милиони денари во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 26

Динамика на пролонгираните кредити и структурни показатели (горе) и просечно ниво на ризичност на пролонгираните кредити на нефинансиските субјекти и на одделните сектори (долу) во милиони денари и во проценти (горе), во проценти (долу)

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

помал од неговиот законски определен максимум³¹. Сепак тој треба внимателно да се следи особено во случај кога позначително ги надминува сопствените средства на банката³², бидејќи повисокиот сооднос со сопствените средства на банките го зголемува негативниот ефект којшто може да го има остварувањето на ризикот од овие изложености и неможноста за нивна наплата врз сопствените средства. Токму поради тоа, особено е значаен кредитниот квалитет на овие изложености, којшто на агрегатно ниво, не укажува на висок ризик бидејќи најголемиот дел од изложеностите се класифицирани во категориите на ризик „А“ и „Б“.

Десетте најголеми изложености на банките кон нефинансиските субјекти³³ зафаќаат 95,8% од сопствените средства на банките, што е показател за умерено ниво на ризик од концентрација. Но, по одделна банка, ова учество се движи во интервал од 5,8% до високи 175,0%³⁴. На агрегатно ниво, овие изложености имаат ниска ризичност (претежно во категориите на ризик „А“ и „Б“), но сепак, во рамки на најголемите изложености се забележуваат поединечни изложености со повисока ризичност.

Продолжувањето на договорениот рок на достасување на кредитите е вообичаена практика на банките, во случаите кога финансиската состојба на клиентот не е нарушена. Сепак повеќекратните продолжувања на

³¹ Според регулативата вкупниот износ на големи изложености не смее да го надмине осумкратниот износ на сопствените средства на банката.

³² По одделни банки, учеството на големите изложености кон нефинансиските субјекти се движи во интервал од 0% до 133,6%, при што повисоките учества се показател за позначително ниво на ризик од концентрација, коешто банката вообичаено го покрива со соодветен износ на сопствени средства.

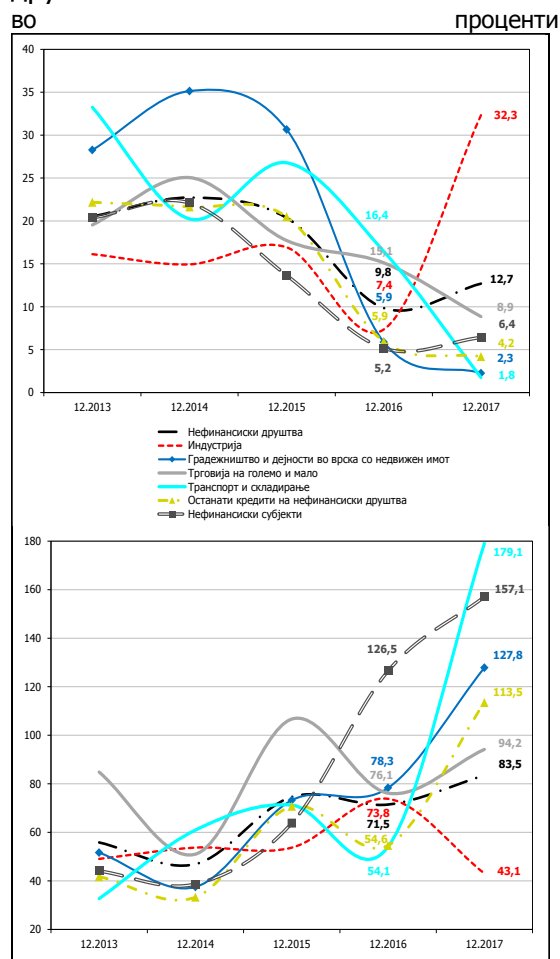
³³ Вкупната изложесност кон едно лице и лицата поврзани со него не смее да надмине 25% од сопствените средства на банка.

³⁴ Горниот праг од овој интервал на учеството на десетте најголеми изложености во сопствените средства на соодветната банка е показател за позначително ниво на ризик од концентрација, коешто банката вообичаено го покрива со соодветен износ на сопствени средства.

Графикон бр. 27

Стапка на нефункционални кредити за портфолиото на пролонгирани кредити (горе) и учество на редовните пролонгирани кредити во вкупните нефункционални кредити (долу), по одделни дејности на нефинансиските друштва

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

рокот, можат да го затскријат вистинскиот квалитет на кредитите, но и да бидат показател за поголем кредитен ризик, односно за влошена финансиска состојба на клиентот што, според регулативата, треба да има третман на реструктурирање и да биде издвоена поголема исправка на вредноста, па дури и можеби да добијат нефункционален статус.

На крајот на 2017 година, пролонгираните кредити претставуваат **10,6%** од вкупните кредити на нефинансиските субјекти. Кај домаќинствата ова учество за првпат достигна двоцифрено ниво (за споредба, во 2014 година ова учество беше под 1%), а најмногу произлегува од потрошувачките кредити³⁵, од кои 15,6% се пролонгирани кредити³⁶. Исто така, растот на пролонгираните кредити значително го надминува растот на вкупните кредити, како кај домаќинствата, така и кај нефинансиските друштва³⁷.

Со оглед на ваквите движења, од особено значење е да се согледа квалитетот на пролонгираните кредити. Стапката на нефункционалните кредити на нефинансиските друштва коишто претходно биле пролонгирани (12,7%)³⁸ е повисока за 2,7 процентни поени од оваа стапка кај вкупното кредитно портфолио на нефинансиските друштва, но бележи доста побрз раст (влошување на квалитетот) во споредба со вкупното корпоративно портфолио³⁹. Просечното ниво на ризичност на редовните пролонгирани кредити на нефинансиските друштва е приближно исто како и за целото редовно кредитно портфолио кон

³⁵ Во 2017 година пролонгираните потрошувачки кредити забележаа годишен раст од 32,6%.

³⁶ Во 2014 година учеството на пролонгираните во вкупните потрошувачки кредити изнесуваше 0,7%.

³⁷ Во 2017 година пролонгираните кредити на домаќинствата и нефинансиските друштва пораснаа за 33,3% и 21,8%, соодветно, додека остварениот раст кај вкупните кредити изнесуваше 9,7% и 2,9%.

³⁸ Оваа стапка го покажува учеството на нефункционалните кредити на нефинансиските друштва коишто претходно биле пролонгирани во вкупните пролонгирани кредити.

³⁹ Стапката на нефункционални претходно пролонгирани кредити во 2017 година е зголемена за 2,9 п.п. додека стапката на нефункционални кредити на вкупното корпоративно портфолио порасна за само 0,1 п.п.

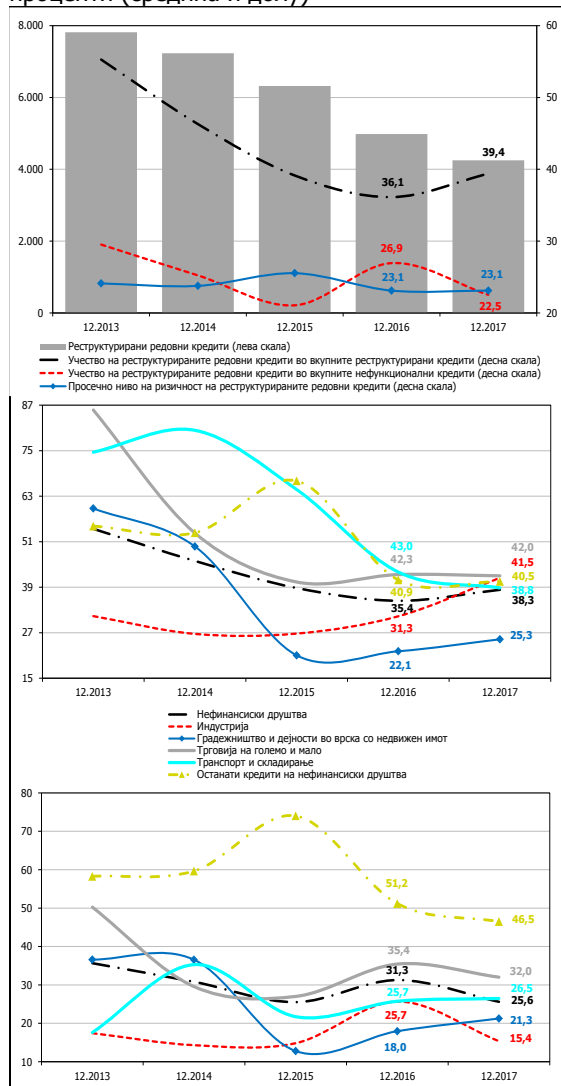
Стапката на нефункционалните пролонгирани кредити коишто претходно биле пролонгирани е највисока кај дејноста „индустрија“ (32,3%).

Графикон бр. 28

Динамика на реструктурираните редовни кредити и показатели за нивниот квалитет (горе) и учество на реструктурираните редовни кредити во вкупните реструктурирани кредити (средина) и во вкупните нефункционални кредити (долу), по одделни дејности на нефинансиските друштва

во милиони денари и во проценти (горе), во проценти (средина и долу)

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

нефинансиските друштва. Кај домаќинствата, квалитетот на пролонгираните кредити е на далеку повисоко ниво⁴⁰. Историската стапка на ненаплатливост на редовните пролонгирани кредити (3,7%)⁴¹ го надминува просечното ниво на ризичност, што упатува на нивна послаба резервираност, но и послаби очекувања на банките за евентуалното остварување на ризиците од овие кредити. Воедно, историската стапка на ненаплатливост на редовните пролонгирани кредити е двојно повисока од вкупното редовно кредитно портфолио и бележи двократно зголемување во однос на претходната година, што упатува на голема веројатност за премин на дел од овие редовни во нефункционални побарувања.

Дополнителен можен извор за остварување на кредитниот ризик се и движењата кај реструктурираните кредити. Станува збор за кредити на клиенти коишто се соочуваат со финансиски потешкотии и коишто најверојатно би добиле нефункционален статус доколку банките не им ги промениле кредитните услови. Во 2017 година, реструктурираните редовни кредити се намалија (за 14,7% или за 732 милиона денари)⁴², што беше концентрирано кај нефинансиските друштва (коишто воедно преовладуваат во портфолиото на реструктурираните кредити). Намалувањето на реструктурираните редовни кредити во поголем дел произлегува од преминот во нефункционален статус на неколку поголеми реструктурирани побарувања⁴³, што може да

⁴⁰ Нефункционалните кредити на домаќинствата, коишто претходно биле пролонгирани, зафаќаат само 0,8% од вкупните пролонгирани кредити на домаќинствата, додека просечната ризичност на редовните пролонгирани кредити е многу ниска.

⁴¹ Историската стапка на ненаплатливост се пресметува како процент од износот на кредитната изложеност со редовен статус којшто за период од една година добил нефункционален статус според податоците доставени од страна на банките во Кредитниот регистар на Народната банка.

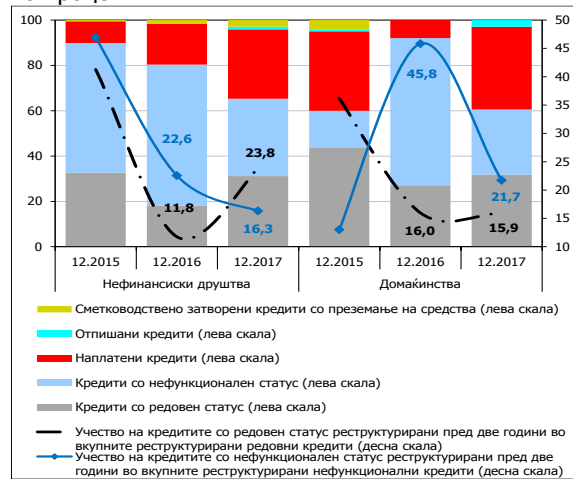
⁴² Редовните реструктурирани кредити бележат значителен раст од 84,6% (или 213 милиони денари) единствено кај „градежништвото“.

⁴³ Од клиенти од дејностите „трговија на големо и мало“, „информации и комуникации“ и „индустријата“ (поточно клиенти од дејностите „текстилна индустрија и производство на облека и обувки“ и „хемиска индустрија, производство на градежни материјали, производство и преработка на горива“).

Графикон бр. 29

Структура на кредитите реструктурирани пред две години со состојба на соодветниот датум во проценти

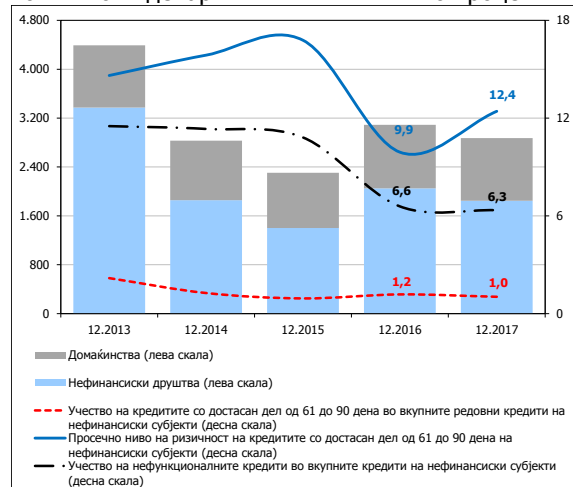
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

се смета како показател за ненавремено или несоодветно реструктурирање на побарувањата. Во помал дел, намалувањето на реструктурираните редовни кредити се должи и на наплатата на неколку претходно реструктурирани кредити⁴⁴.

Историската стапка на ненаплатливост на редовните реструктурирани кредити (8,9%) значително ја надминува оваа стапка за вкупните редовни кредити на нефинансискиот сектор, што е очекувано со оглед на тоа дека се работи за клиенти со влошена финансиска состојба. Исто така, банките обезбедиле солидна резервираност на редовните реструктурирани кредити (22,6%), што соодветствува со повисоката ризичност на овие кредити и веројатноста за евентуални потешкотии при нивната наплатливост.

Графикон бр. 30

Динамика и просечно ниво на ризичност на кредитите со доцнење во отплатата на главницата помеѓу 61 и 90 дена во милиони денари во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Успешноста на банките во реструктурирањето на кредитите, од аспект на навремено воочување на потребата за реструктурирање и соодветна промена на кредитните услови, се оценува преку следење на остварувањата на овие кредити две години⁴⁵ по извршеното реструктурирање. За успешно реструктурирани се сметаат кредитите коишто се наплатени или имаат редовен статус две години по реструктурирањето. Така, на крајот на 2017 година реструктурирањето е успешно кај нешто помалку од две третини од реструктурирањата извршени во текот на 2015 година. Процентот на успешност на реструктурираните побарувања бележи дуплирање и кај двата сегмента од нефинансискиот сектор⁴⁶ што упатува на значително подобрување на квалитетот на оваа активност на банките. Поголемата

⁴⁴ Наплатата на реструктурираните редовни кредити со однесува на побарувањата од неколку клиенти од дејностите „дејности во врска со недвижен имот“ и „трговија на големо и мало“.

⁴⁵ Согласно со стандардите за спроведување на реструктурирањето и управување со реструктурираните побарувањата, воспоставени во меѓународни рамки, а особено во ЕУ, се смета дека периодот од две години е доволен за согледување на ефектите од оваа активност на банките (т.н. пробен период).

⁴⁶ На крајот на 2017 61,8% и 68,4% од реструктурирањата спроведени пред две години на побарувањата од нефинансиските друштва и домаќинствата, соодветно, се сметаат за успешни (36,2% и 35,1% на крајот на 2016 година, за реструктурирањата извршени во текот на 2014 година).

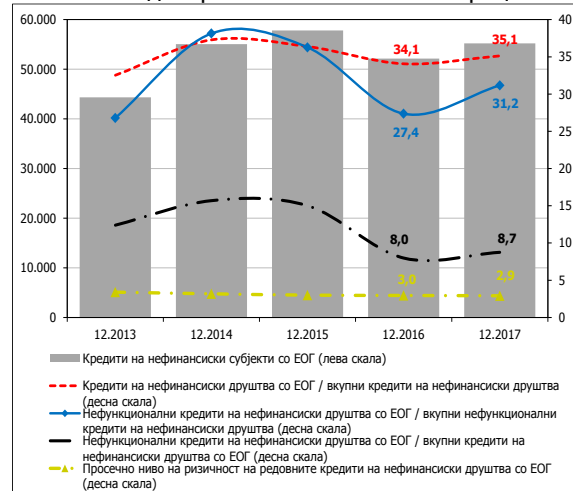

Графикон бр. 31

Динамика на кредитите со еднократна отплата на главницата (ЕОГ) и показатели за нивната структура и квалитет

во милиони денари

во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

застапеност на наплатените кредити како и оние кај кои клиентите редовно ги намираваат достасаните обврски во споредба со реструктурирањата спроведени во текот на 2014 година упатува на **зголемена успешност на реструктурирањата** и подобрување на капацитетот на банките при спроведувањето на оваа активност.

Друг можен „извор“ на нови нефункционални кредити се побарувањата на банките кај кои периодот на задоцнување во отплатата на главницата е помеѓу 61 и 90 дена (практично се на граница да добијат нефункционален статус). Овие побарувања претставуваат 1,0% од вкупните редовни кредити, а нивното просечно ниво на ризичност изнесува 12,4%. Исто така, тие се намалија во 2017 година, за 7,1% или за 218 милиони денари, што во целост произлегува од нефинансиските друштва. Но, ова навидум позитивно движење не се поврзува со наплата, туку со премин во нефункционален статус на еден поголем клиент што се занимава со производство на метали, а на крајот на 2016 година доцнел во отплатата на главницата во зададениот интервал. Позитивен е фактот дека во јануари 2018 година, само 1,7% од достасаните кредити помеѓу 61 и 90 дена добиле нефункционален статус, што упатува на солидна наплата на достасаниот дел од 61 до 90 дена. Кај домаќинствата⁴⁷, овој процент е повисок и изнесува 4,8%⁴⁸.

Можен извор на неочекувани кредитни загуби, поради повисокиот инхерентен ризик којшто го имаат, претставуваат и кредитите со еднократна отплата на главницата. Кај овие кредити банките ја ценат редовноста на клиентите во намиравањето на обврските, само врз основа на наплатата на каматата, односно евентуалната неможност за отплата

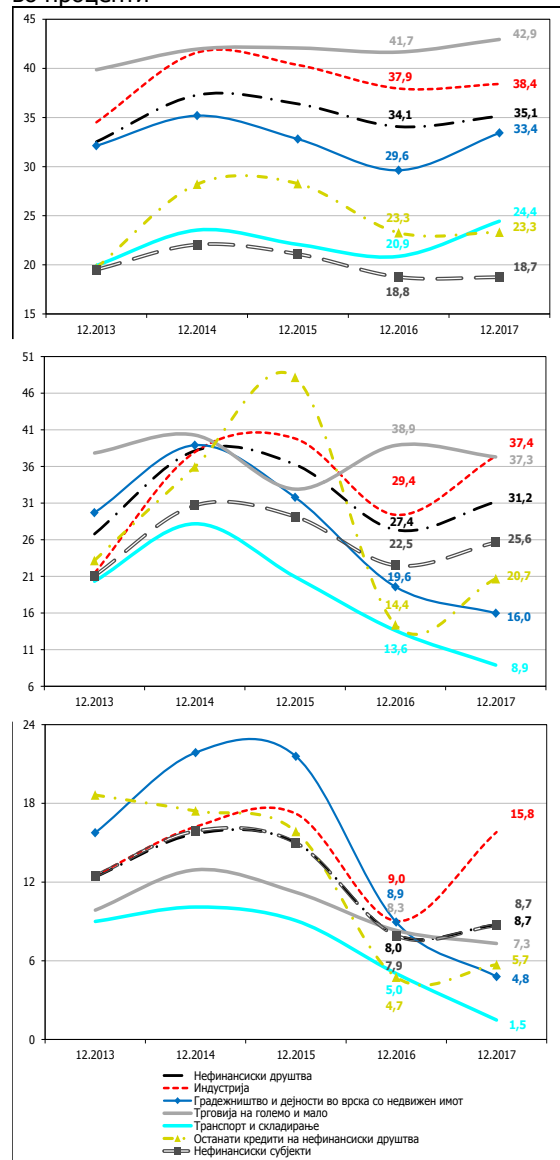
⁴⁷ Најголем дел од преминатите нефункционални кредити се однесува на потрошувачките кредити.

⁴⁸ Кај нефинансиските друштва процентот на премин на овие кредити во нефункционален статус е на пониско ниво во однос на вкупниот нефинансиски сектор и изнесува 1,2%.

Графикон бр. 32

Учество на кредитите со еднакратна отплата на главница (ЕОГ) во вкупните кредити (горе), на нефункционалните кредити со ЕОГ во вкупните нефункционални кредити (средина) и на нефункционалните кредити со ЕОГ во вкупните кредити со ЕОГ (долу), по одделни дејности на нефинансиските друштва во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

на обврските се воочува со достасувањето на главницата. На крајот на 2017 година околу една третина од вкупните кредити на нефинансиските друштва имаат клаузула за еднакратна отплата на главницата, што не е занемарливо⁴⁹. Според стапката на нефункционалните кредити (којашто изнесува 8,7% и се зголемува за само 0.8 п.п.), кредитите со еднакратна отплата на главницата⁵⁰ имаат подобар квалитет во споредба со пролонгираните и реструктурираните кредити. Истовремено, просечното ниво на ризичност на редовните кредити на нефинансиските друштва со еднакратна отплата на главницата изнесува 2,9% (просечното ниво на ризичност на вкупното кредитно портфолио составено од нефинансиски друштва изнесува 3,5%). Историската стапка на ненаплатливост на овие кредити (1,4%) е пониска во однос на вкупното редовно кредитно портфолио и бележи подобрување во однос на претходната година кога овие две стапки беа на идентично ниво (1,8%). Двојно повисокото просечно ниво на ризичност на редовните кредити со еднакратна отплата на главницата од историската стапка на ненаплатливост покажува дека банките направиле повисока исправка на вредноста во споредба со очекуваните загуби согледани преку историската стапка на ненаплатливост на овие побарувања. Овие движења ја потврдуваат ниската ризичност на редовните кредити со еднакратна отплата на главницата, а со тоа и малата веројатност за нивно целосно преминување во нефункционален статус, иако за одредени поризични побарувања оваа претпоставка се смета за остварлива.

⁴⁹ По одделни дејности, ова учество е уште повисоко од агрегатното кај „индустријата“ (38,4%) и „трговијата на големо и мало“ (41,9%).

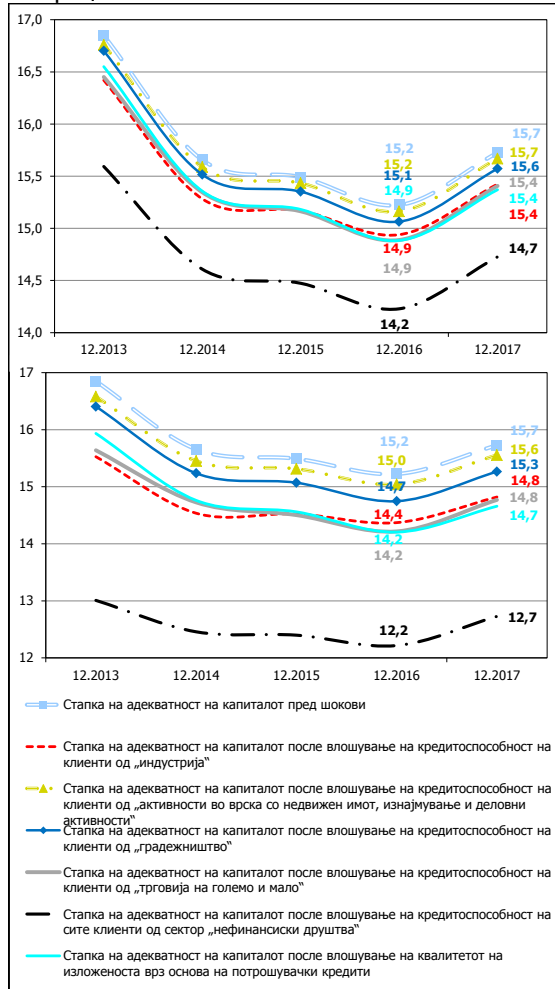
⁵⁰ Оваа стапка го покажува учеството на нефункционалните кредити со еднакратна отплата на главница во вкупните кредити со еднакратна отплата на главница.

1.4 Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик

Графикон бр. 33

Стапка на адекватност на капиталот по одделни дејности и кредитни производи, по првата (горе) и втората (долу) симулација за двата сектора заедно во проценти

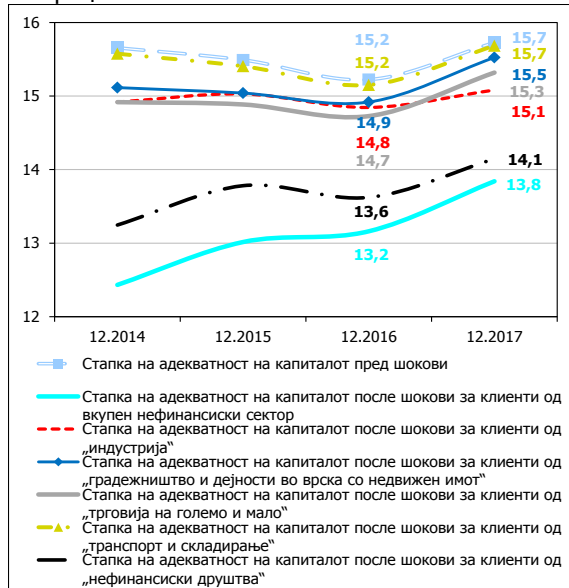
Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Резултатите од стрес-тестирањето ја потврдуваат отпорноста на банкарскиот систем на симулираните шокови⁵¹ и бележат подобрување во споредба со претходната година. Ова се должи на повисоката адекватност на капиталот на банкарскиот систем пред изведувањето на симулациите, но и на помалку изразената чувствителност на некои банки на претпоставените шокови. Притоа, адекватноста на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под 8% при ниту една од симулациите, а само кај една банка се воочува хипотетичка потреба за докапитализација, но само при втората екстремна симулација. Според одделните дејности, најголем ефект врз стапката на адекватност на капиталот има симулираното влошување на кредитоспособноста на клиентите од дејностите „индустрија“ и „трговија на големо и мало“.

⁵¹ Со цел да се испита чувствителноста на банкарскиот систем на влошување на квалитетот на одделни сегменти од кредитното портфолио на банките, се спроведуваат симулации на хипотетичко преминување на 10% (прва симулација) и 30% (втора симулација) од кредитната изложеност на нефинансиските друштва (по дејности), на домаќинствата (по кредитни производи) и на двата сектора заедно, од постојните, кон двете следни категории со повисока ризичност.

Графикон бр. 34
Стапка на адекватност на капиталот пред и по трите комбинирани шокови, по одделни дејности на нефинансиските друштва во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Отпорноста на банкарскиот систем се испитува и преку спроведување исклучително екстремна симулација којашто се заснова на комбинација од хипотетички шокови на влошување на квалитетот на кредитното портфолио⁵², при што стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем се намалува за 1,9 процентни поени (речиси идентично како и во претходната година). И при оваа симулација, најголемо намалување на стапката на адекватност на капиталот се забележува при претпоставеното влошување на кредитоспособноста на клиентите од дејностите „индустрија“ и „трговија на големо и мало“, што ја потврдува исклучително високата чувствителност на квалитетот на кредитното портфолио при влошување на остварувањата на клиентите од овие дејности.

⁵² 1. сите нефункционални кредити на нефинансиските субјекти се целосно ненаплатливи, 2. вкупната редовна реструктурирана кредитна изложеност добива нефункционален статус и 3. банките спроведуваат нови реструктурирања на редовниот дел од кредитното портфолио коишто според обемот соодветствуваат со износот на реструктурираните изложености коишто добиле нефункционален статус.

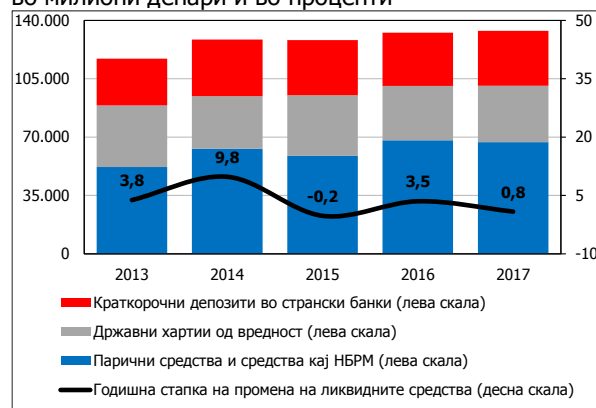

2. Ликвидносен ризик

Во услови на постепено стабилизирање на очекувањата на домашните економски субјекти, вкупните ликвидни средства на банките во 2017 година и натаму растат, но со мал и побавен раст во однос на претходната година. Годишното зголемување на ликвидните средства беше најизразено кај вложувањата на банките во домашни долгорочни државни хартии од вредност и во благајнички записи, а зголемени беа и краткорочните девизни средства на банките во странски банки. И покрај дејството на фактори од неекономска природа, коишто неминовно влијаат врз вкупниот амбиент во кој работат банките, учеството на ликвидните средства во вкупните средства на банкарскиот систем и натаму е на стабилно ниво, а задоволителна е и покриеноста на краткорочните обврски и депозитите од домаќинства со ликвидните средства. Во структурата на средствата и обврските на банките според нивната преостаната рочност, се забележува продлабочување на разликата (повеќе во сегментот со најкратка рочност, до седум дена, а значително помалку во рочниот сегмент од шест месеци до една година). Симулациите за комбинирани ликвидносни шокови, исто така, потврдуваат дека банките во Република Македонија одржуваат задоволително ниво на ликвидни средства што им овозможува соодветно управување со ликвидносниот ризик и задоволителна отпорност на претпоставените екстремни ликвидносни одливи.

2.1 Динамика и состав на ликвидните средства

Графикон бр. 35
Ликвидни средства, структура и раст
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На крајот од 2017 година, ликвидните средства⁵³ на ниво на банкарскиот систем изнесуваат 133.784 милиони денари. И покрај кварталните намалувања во текот на година, на годишна основа тие забележаа пораст во 2017 година, за 1.121 милион денари, или за 0,8%, во споредба со претходната година. Годишниот раст на ликвидните средства, којшто е малку побавен во споредба со претходната година, во најголем дел се должи на зголемените пласмани на банките во државни хартии од вредност, како и на зголемените краткорочни девизни средства во странски банки. Од друга страна, **паричните**

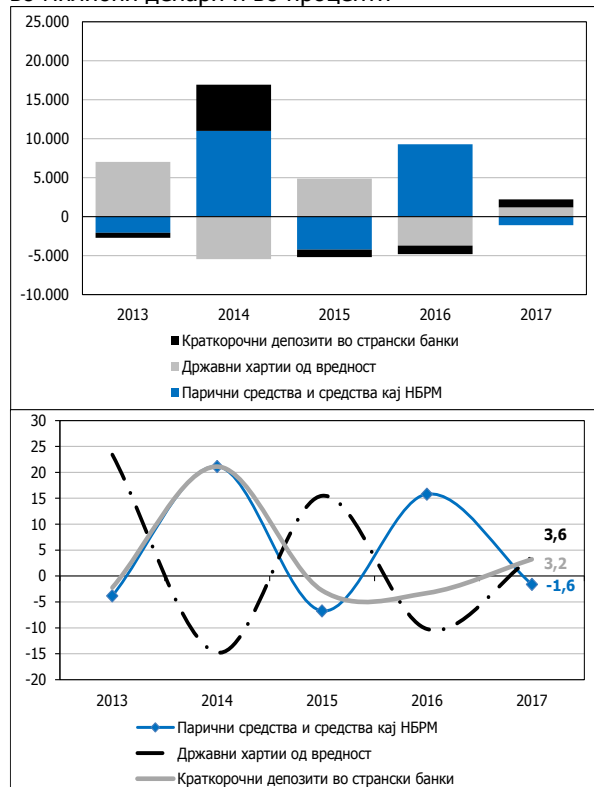
⁵³ Ликвидните средства ги опфаќаат: 1) паричните средства и побарувањата од Народната банка, каде што се вклучени ефективните парични средства, паричните средства на сметките на банките во Народната банка, расположливите депозити кај Народната банка и благајничките записи; 2) краткорочните депозити кај странски банки, вклучително и средствата на банките на нивните кореспондентните сметки во странство и 3) сметководствената вредност на пласманите во хартии од вредност издадени од централни влади, т.е. државни хартии од вредност издадени од Република Македонија и издадени од странски држави. За потребите на анализата на ликвидносниот ризик, средствата и обврските во денари со девизна клаузула се сметаат како денарски.

Графикон бр. 36

Годишна промена на ликвидните средства по одделни компоненти, апсолутна (горе) и релативна (долу)

во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

средства и средствата на банките пласирани кај Народната банка се намалија (за 1.100 милиони денари, или за 1,6%), коешто во најголем дел се должи на пласманите на банките во девизни депозити кај Народната банка, коишто при отсуство на нови аукции за девизни депозити достасаа во целост во третиот квартал од 2017 година и беа исплатени од Народната банка⁵⁴. Значителен придонес во намалувањето на паричните средства и побарувањата на банките од Народната банка во 2017 година имаше и падот на пласманите на банките во расположливи депозити во Народната банка со рочност од седум дена⁵⁵, додека, пак, намалувањето на вложувањата на банките во расположливите депозити во Народната банка преку ноќ, беше значително помало. Вложувањата на банките во **благајнички записи** во 2017 година се поголеми (за 2.003 милиони денари, или за 8,7%). Аукциите на благајничките записи и во текот на 2017 година се спроведуваа преку тендер со износи и утврден ограничен понуден износ, при што Народната банка продолжи со нормализацијата на монетарната политика од декември 2016 година⁵⁶ и во два наврата (јануари и февруари) ја намали основната каматна стапка, за вкупно 0,50 процентни поени, на 3,25%.

⁵⁴ Инструментот аукции за девизни депозити на банките, НБРМ го применуваше во периодот мај-октомври 2016 година. Во овој период банките имаа можност за пласирање девизни депозити кај НБРМ по поповолни услови од оние коишто преовладуваа на меѓународните финансиски пазари. Со оглед на различната рочност до достасување на девизните депозити, нивната состојба во првата половина на 2017 година постепено се намалуваа, а депозитите достасаа во целост на почетокот на август 2017 година.

⁵⁵ Согласно со Одлуката за расположливите депозити („Службен весник на Република Македонија“ бр. 49/12, 18/13, 50/13, 166/13 и 35/15), банките можат да пласираат депозити во Народната банка секој работен ден со рок на достасување од еден работен ден и еднаш неделно со рок на достасување од седум дена. Овие депозити се пласираат без можност за делумно или целосно предвремено повлекување. Каматните стапки на овие депозити во текот на цела 2017 година изнесуваа 0,25% за депозитите преку ноќ и 0,5% за депозитите со рочност од седум дена и во март 2018 година беа намалени на 0,15% и 0,3%, соодветно.

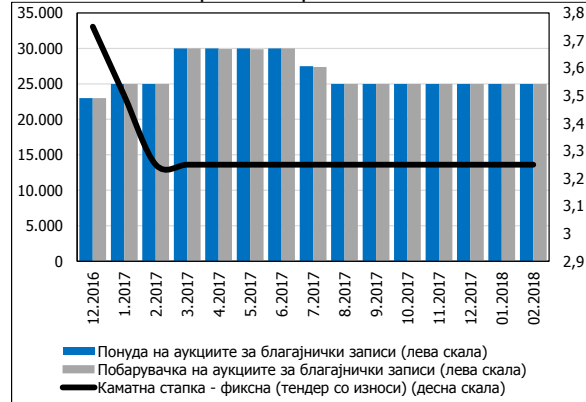
⁵⁶ Во декември 2016 година, Народната банка ја намали каматната стапка на благајничките записи од 4% на 3,75%

Графикон бр. 37

Износ на понудата и побарувачката при аукциите на благајнички записи на Народната банка

во милиони денари и во проценти

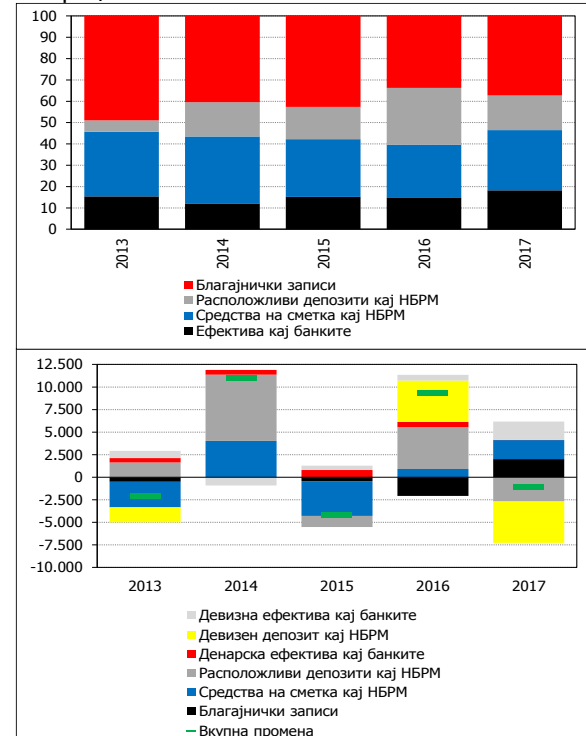

Извор: Народната банка.

Графикон бр. 38

Парични средства и побарувања на банките од Народната банка, по одделни инструменти, структура (горе) и годишна промена (долу)

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Како последица на овие движења, во структурата на ликвидните средства на банките, дојде до годишно намалување на учеството на паричните средства и пласманите на банките во инструментите на Народната банка (од 51,3% на 50,1%), за сметка на зголемувањето на структурното учество на државните хартии од вредност (од 24,6% на 25,3%) и на краткорочните депозити во странски банки (од 24,1% на 24,6%). Но, и покрај намалувањето, паричните средства и средствата на банките пласирани кај Народната банка редовно се најзастапената компонента на ликвидните средства на банките, при што во нивни рамки, најголемиот износ отпаѓа на вложувањата во благајничките записи.

Пласманите на банките во континуирани државни хартии од вредност⁵⁷ забележаа годишен раст од 3% (според нивната номинална вредност), којшто во целост произлезе од зголемувањето на пласманите во домашни државни обврзници (за 4.272 милиона денари, или за 52,5%), додека вложувањата во државни записи забележаа пад (за 3.308 милиони денари, или 13,7%)⁵⁸. Сепак, во структурата на државните хартии од вредност во сопственост на банките, и понатаму поизразено е учеството на државните записи (со учество од околу две третини), во споредба со државните обврзници, што укажува на посилната склоност на банките за вложување во државни хартии од вредност со помала договорна рочност. Државните обврзници во сопственост на банките главно се континуирани државни обврзници издадени од Република Македонија, при што половината од нив се двегодишни обврзници додека останатите се со подолга рочност (на три, пет, десет и петнаесет години). Вложувањата во

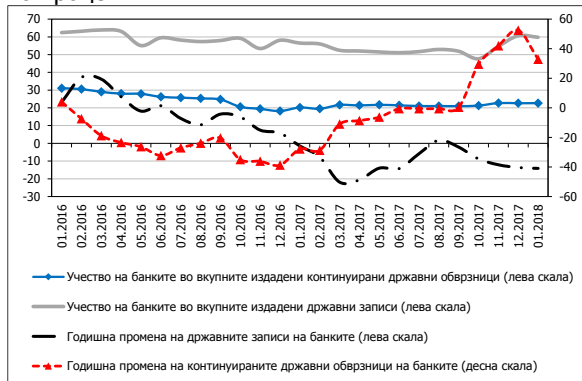
⁵⁷ Како континуирани државни хартии од вредност се сметаат државните записи и државните обврзници издадени на домашниот финансиски пазар, а не се вклучуваат структурните хартии од вредност, т.е. обврзниците за денационализација.

⁵⁸ На крајот на декември 2017 година, учеството на банките во издадените континуирани државни хартии од вредност изнесува 36,1%, наспроти пензиските фондови чиешто учество е поголемо за 1 процентен поен (37,1%).

Графикон бр. 39

Вложувањата на банките во домашни државни хартии од вредност во проценти

Извор: Министерство за финансии и Народната банка, врз основа на податоци доставени од банките.

Забелешка: Вложувањата на банките во државни хартии од вредност се прикажани според нивната номинална вредност.

државни обврзници издадени од странски држави имаат скромно учество од само 2% во вкупното портфолио на државни хартии од вредност на банките.

Најзначајната девизна компонента на ликвидните средства на банките⁵⁹ се средствата пласирани во странски банки со договорна рочност помала од една година. По двегодишниот тренд на намалување, овие средства во 2017 година забележаа зголемување (за 3,2%, во однос на претходната година). Со тоа, и онака високото учество на овие средства во вкупната девизна ликвидна актива дополнително се зголеми (од 77,7% на крајот на 2016 година, на 83,3% на крајот на 2017 година). Притоа, најголемо годишно зголемување бележат средствата орочени во странски банки меѓу еден и три месеци, чијшто износ речиси е удвоен. Сепак, најголемиот дел од краткорочните средства вложени кај странски банки и понатаму се пласирани преку ноќ, односно се наоѓаат на кореспондентните сметки на домашните банки во странство (коишто најчесто носат ниски, па дури и негативни приноси, како одраз на тековната поставеност на монетарните инструменти на поважните централни банки во светот и ниските каматни стапки на меѓународните финансиски пазари), и покрај нивното намалување за 14,6%, на годишна основа.

Графикон бр. 40

Краткорочните депозити кај странски банки, структура и раст во милиони денари и во проценти

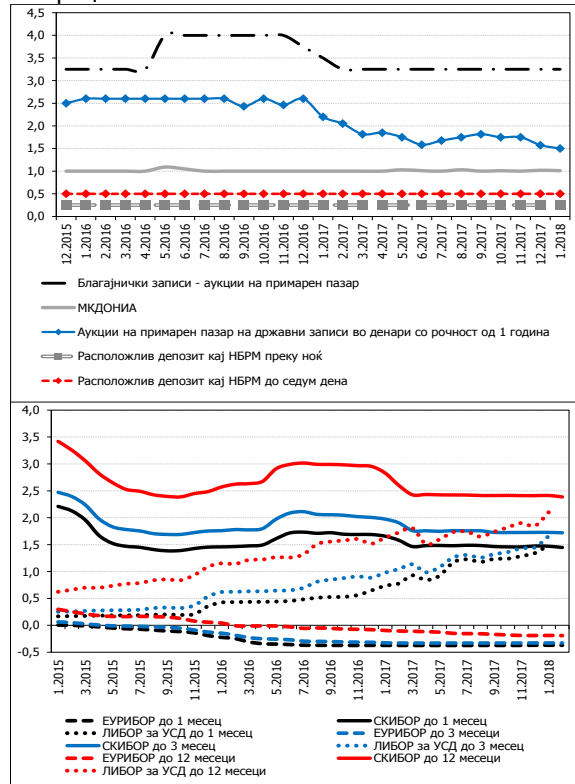

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁵⁹ Девизните ликвидни средства ги сочинуваат краткорочните депозити кај странски банки, вклучително и средствата на кореспондентните сметки, вложувањата во странски државни хартии од вредност, девизната ефектива и пласманите во девизни депозити кај Народната банка.

Графикон бр. 41

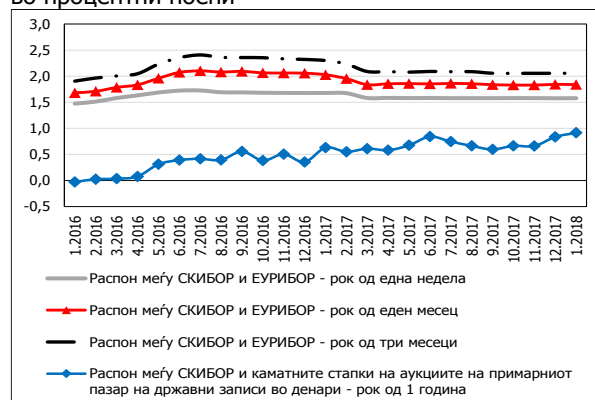
Движење на основните домашни каматни стапки (горе) и на основните меѓубанкарски каматни стапки СКИБОР, ЕУРИБОР и ЛИБОР за САД-долар (долу) во проценти

Извор: Народната банка и интернет-страницата на Европскиот институт за пазарот на пари за Еурибор и интернет-страницата на Банката на федералните резерви од Сент Луис (т.н. ФРЕД) за ЛИБОР за американски долари.

Графикон бр. 42

Движење на распонот на СКИБОР во однос на ЕУРИБОР, за избрани рочности во процентни поени

Извор: Пресметка на Народната банка, врз основа на јавно расположливи податоците за меѓубанкарските каматни стапки.

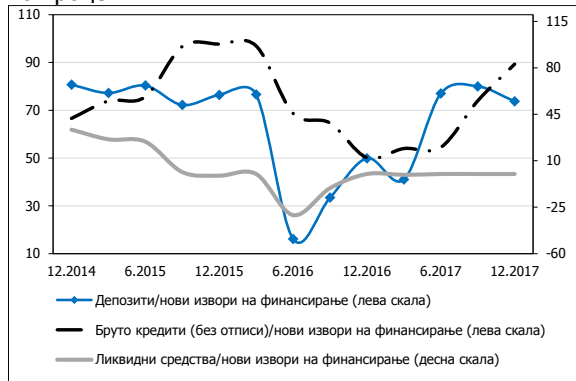
Намалувањето на основната каматна стапка на Народната банка (при стабилизација на девизниот пазар и на депозитите во банкарскиот систем сегменти каде што политичката криза имаше најголеми ефекти), беше проследено со прилагодување на индикативната каматна стапка за меѓубанкарското тргување со депозити (СКИБОР), додека меѓубанкарската каматна стапка за остварени трансакции преку ноќ (МКДОНИЈА) се задржа на стабилно ниво од 1,0%. Од друга страна, каматните стапки на денарските расположливи депозити кај Народната банка беа непроменети во текот на целата 2017 година.

Каматните стапки на меѓубанкарските пазари во еврозоната и натаму се исклучително ниски, па за некои рочности дури и негативни, што соодветствува со непроменетата поставеност на монетарната политика на ЕЦБ во текот на целата 2017 година. Од друга страна, ФЕД во 2017 година продолжи со нормализација на монетарната политика и во текот на годината во три наврати го зголеми таргетот за распонот на пазарните каматни стапки, за вкупно 0,75 п.п. Во такви околности, меѓубанкарската каматна стапка ЛИБОР за американски долари во текот на 2017 година забележа извесно зголемување и достигна највисоко ниво од 2008 година наваму.

Каматниот распон меѓу пазарните индикативни каматни стапки во РМ и во еврозоната забележа извесно стеснување во првата половина од 2017 година, додека стеснувањето во втората половина од годината беше многу мало.

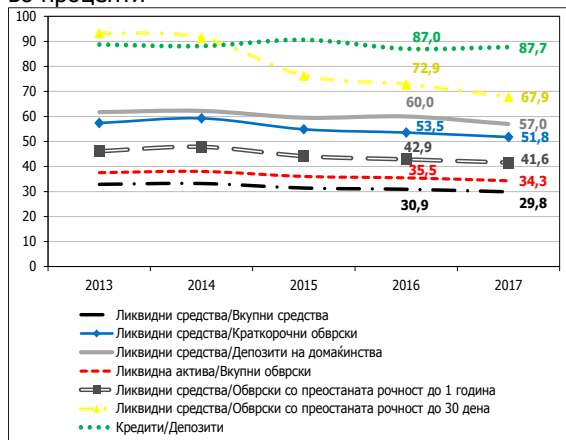

Графикон бр. 43
Учество во новите извори на финансирање на годишна основа во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 44
Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Обемот на новите извори⁶⁰ на финансирање што ги изнаоѓаат банките во споредба со минатата година бележи намалување. Намалувањето првенствено се должи на послабата динамика на депозитите на нефинансиските субјекти како главен извор на финансирање на домашните банки. Сепак, депозитите на домашните нефинансиски субјекти и понатаму имаат најголема улога во изворите за финансирање на активностите на домашните банки, што е една од главните карактеристики на македонските банки⁶¹. Засилувањето на апетитот за кредитирање на банките најдобро се согледува преку употребата на изворите на финансирање од нивна страна. Така, во текот на 2017 година, јакнеше склоноста на банките за преземање нов кредитен ризик, проследено со намалувањето на склоноста за вложување на новите извори на финансирање во ликвидни финансиски инструменти. Ова посебно беше видливо во втората половина од годината, кога банките ги употребуваа новите извори на финансирање речиси во целост за кредитирање.

2.2 Показатели за ликвидноста

Во 2017 година, показателите за ликвидноста⁶² на банкарскиот систем умерено се влошија, но се задржаа на задоволително ниво. При пораст на вкупните ликвидни средства на банките, трендот на намалување не беше со еднаква динамика кај одделните показатели, првенствено поради разликите во динамиката на одделните категории обврски на банките. Највидливо е намалувањето кај покриеноста

⁶⁰ Новите извори на финансирање и нивната употреба од страна на банките се добиени преку индиректна пресметка, односно преку промената на салдата на одделните сметки од билансот на банките. Ефектот врз паричните текови на банките, којшто се должи на расходите и приходите коишто не претставуваат паричен одлив или прилив (на пример: отписи на кредити, ревалоризација на хартии од вредност коишто се расположливи за продажба или се чуваат за тргување, амортизација на основните средства, нето курсни разлики итн.) е составен дел на промената на соодветните билансни ставки на кои се однесува соодветниот прилив или одлив, додека ефектот од исправката на вредноста на кредитите и другите средства е вклучен во вкупните извори на финансирање. При пресметката е изземен ефектот од домашните меѓубанкарски побарувања и обврски.

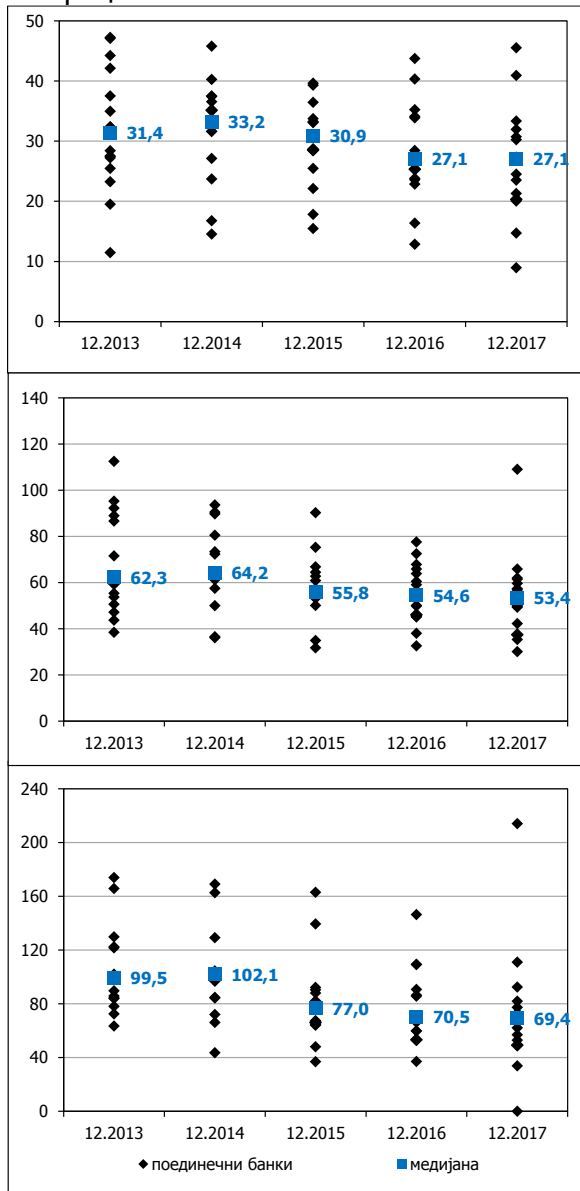
⁶¹ Во текот на 2017 година (освен во првиот квартал од годината), годишната промена на депозитите на нефинансиските субјекти учествуваше со над три четвртини во структурата на новите извори на финансирање на банките.

⁶² При пресметката на показателите за ликвидноста на ниво на банкарскиот систем не се земени предвид резидентните меѓубанкарски средства и обврски.

Графикон бр. 45

Учество на ликвидните во вкупните средства (горе), покриеност на краткорочните обврски (средина) и на обврските до договорна преостаната рочност до 30 дена (долу) со ликвидни средства, по одделена банка во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

со ликвидни средства на обврските со договорна преостаната рочност до 30 дена, додека за нијанса поумерено е намалувањето на покриеноста со ликвидни средства на депозитите на домаќинствата (при значително поголемо зголемување на депозитите на домаќинства, во однос на зголемувањето на ликвидните средства). Сепак, вредностите на овие показатели се на задоволително ниво и не отстапуваат од нивната вообичаена висина – ликвидните средства учествуваат со околу една третина во вкупните средства на банките, воедно покривајќи повеќе од половина од краткорочните обврски и близу 60% од вкупните депозити на домаќинствата.

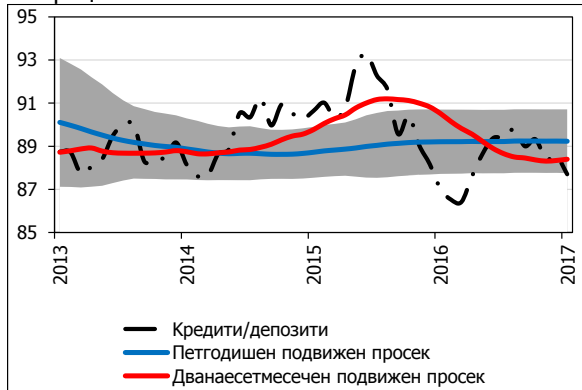
Во 2017 година, соодносот меѓу кредитите и депозитите на нефинансиските субјекти забележа минимално зголемување главно поради посилниот раст на кредитите (5,9%) во споредба со стапката на раст на депозитите (5,1%). На крајот од годината, овој сооднос изнесува 87,7% и е повисок за 0,7 процентни поени во споредба со крајот на 2016 година. Притоа, овој показател е една стандардна девијација под неговиот петгодишен подвижен просек, а воедно и под неговиот дванаесетмесечен подвижен просек. Само кај четири банки во системот, коишто зафаќаат 25,8% од активата на банкарскиот систем (19%, на 31.12.2016 година), овој показател е над 100%, што упатува на финансирање на дел од кредитите преку недепозитни извори на средства, коишто по правило се сметаат за извор на финансирање со поголема променливост.

Од аспект на **валутните карактеристики на ликвидните средства и обврските**⁶³, во текот на 2017 година, и денарските и девизните показатели за ликвидноста забележаа намалување, и тоа со минимални разлики во динамиката.

⁶³ Банките ги примаат и ги враќаат денарските обврски (депозити) и обврските (депозити) во денари со валутна клаузула во денари, создавајќи паричен тек (прилив или одлив) во денари. Девизните обврски, во согласност со одредбите на Законот за девизното работење, банките ги примаат и ги враќаат во соодветната странска валута и следствено, имаат очекуван паричен тек (прилив или одлив) во странска валута.

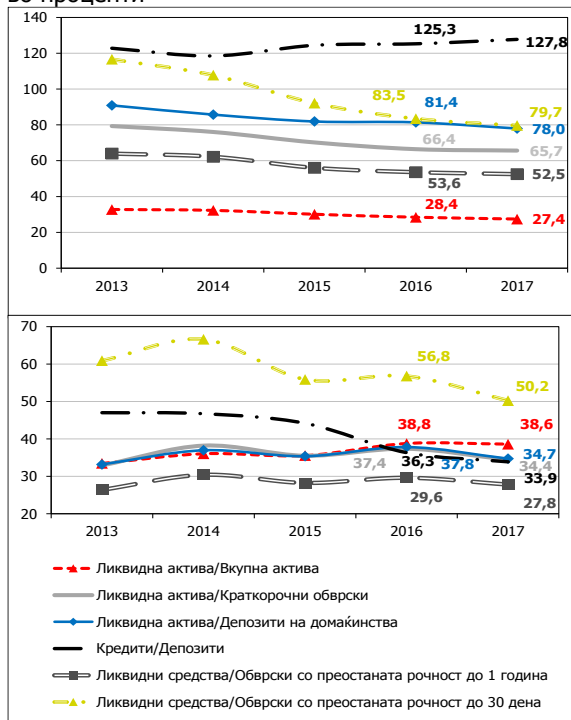
Графикон бр. 46
Кредити/депозити
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Засенчениот дел во графиконот претставува распон од една стандардна девијација над и под петгодишниот подвижен просек на показателот.

Графикон бр. 47
Показатели за ликвидноста на
банкарскиот систем според валутата -
денари (горе) и девизи (долу)
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Показателите за ликвидноста во денари забележаа нешто помало намалување во споредба со показателите за девизната ликвидност. Воедно, показателите за денарската ликвидност и натаму се на повисоко ниво во споредба со показателите за девизната ликвидност, што се должи на повисокото структурно учество на ликвидните средства во денари во вкупните ликвидни средства на банките.

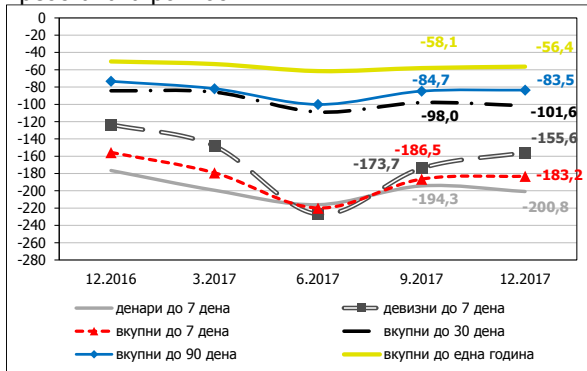
Регулаторните стапки за ликвидност на банкарскиот систем⁶⁴, претставени како сооднос меѓу средствата и обврските коишто достасуваат во следните 30 дена и 180 дена, се задржаа на речиси истото ниво од претходната година.

2.3 Рочна структура на средствата и обврските

Во 2017 година, поместувањата во структурата на средствата и на обврските, според нивната преостаната рочност, главно придонесоа за зголемување на учеството на средствата со преостаната рочност со над една година и на обврските до еден месец. На страната на средствата, зголемувањето на учеството на средствата со преостаната рочност над една година се објаснува преку значително поизразеното зголемување на долгорочните кредити, како и растот на ликвидните средства на банките (првенствено зголемените вложувања на банките во долгорочни домашни државни хартии од вредност). Од друга страна, пак, кај обврските на банките, годишното зголемување на обврските до еден месец соодветствува со посилната склоност на депонентите за чување депозити на пократки рокови (во 2017 година, растот на депозитниот потенцијал на банкарскиот систем во најголем дел се должи

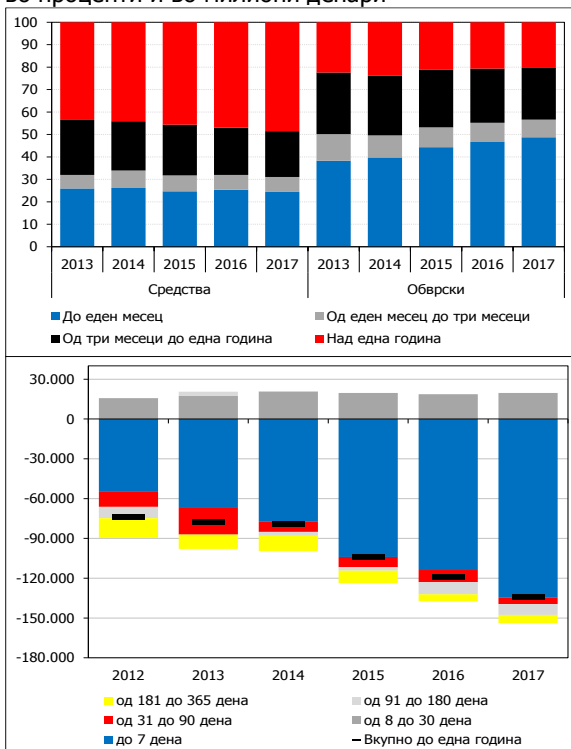
⁶⁴ Начинот на пресметка на стапките на ликвидност до 30 и до 180 дена е определен со Одлуката за управување со ликвидносниот ризик на банките („Службен весник на Република Македонија“ бр. 126/11, 19/12 и 151/13), а нивната вредност треба да биде најмалку 1.

Графикон бр. 48
Релативно значење на разликата меѓу средствата и обврските на банките според договорната преостаната рочност процент од средствата со истата договорна преостаната рочност

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 49
Структура на средствата и обврските на банките според нивната договорна преостаната рочност (горе) и структура на јазот меѓу средствата и обврските, со договорна преостаната рочност до една година (долу) во проценти и во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

на порастот на депозитите по видување на домаќинствата).

Ваквите промени во рочната структура на средствата и обврските на банките придонесоа за продлабочување на јазот според договорната преостаната рочност. Најголема рочна неусогласеност се забележува меѓу средствата и обврските со преостаната рочност до седум дена. Оваа разлика вообичаено се должи на вклучувањето на обврските на банките по видување и без утврдена рочност во овој рочен сегмент. Зголемувањето на рочноста на ликвидните средства на банките поради склоноста за вложувања во подолгорочни инструменти, исто така, предизвика продлабочување на јазот во договорната преостаната рочност на средствата и обврските и во рочниот сегмент од шест месеци до една година.

Во 2017 година, се подобрија очекувањата на банките за нивото на стабилност на депозитите. Така, на крајот на 2017 година, банките очекуваат дека 84,6% од орочените депозити со преостаната рочност до три месеци (83,5% на 31.12.2016 година) ќе покажат стабилност, односно ќе останат во банките. Банките очекуваат сличен процент на стабилност и на депозитите по видување (вклучувајќи ги и средствата на трансакциските сметки), што претставува главна детерминанта за постоењето позитивна збирна разлика меѓу средствата и обврските според нивната очекувана рочност, и тоа во сите рочни сегменти (анекс бр. 33).

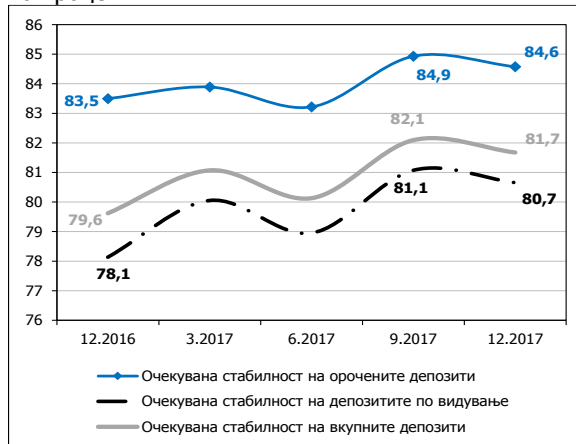
2.4 Стрес-симулации за ликвидносни шокови

Резултатите добиени од симулациите за ликвидносни шокови спроведени заклучно со 31 декември

Графикон бр. 50

Очекувана стабилност на депозитите со преостаната рочност до три месеци, од страна на банките во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2017 година ја потврдуваат стабилната ликвидносна позиција на македонскиот банкарски систем, што се должи главно на задоволителното ниво ликвидни средства со кои располага. Резултатите од поединечните симулации на ликвидносни шокови покажуваат дека банките имаат доволно ликвидни средства за да ги отплатат симулираните парични одливи. Само при симулација на исклучително екстреман ликвидносен шок, којшто опфаќа комбинирани одливи⁶⁵ на повеќе видови извори на финансирање надвор од банките, би дошло до целосно искористување на ликвидните средства на банките (или 111,2% на 31.12.2017 година). Доколку за потребите на оваа симулација се прошири вообичаениот опфат на ликвидните средства со други финансиски инструменти⁶⁶ во сопственост на банките, за кои се цени дека банките брзо и лесно ќе ги наплатат или ќе ги претворат во парични средства, тогаш банкарскиот систем би располагал со доволно ликвидни средства, односно намалувањето на ликвидните средства на ниво на банкарскиот систем би било помало и би изнесувало 99,5% (што значи дека по вакви екстремни шокови дури и би останал на располагање одреден износ на ликвидни средства, анализирано на ниво на банкарскиот систем).

Од поединечните симулации на ликвидносни шокови, што се комбинираат за потребите на оваа симулација, вообичаено како поединечно најзначајна е симулацијата

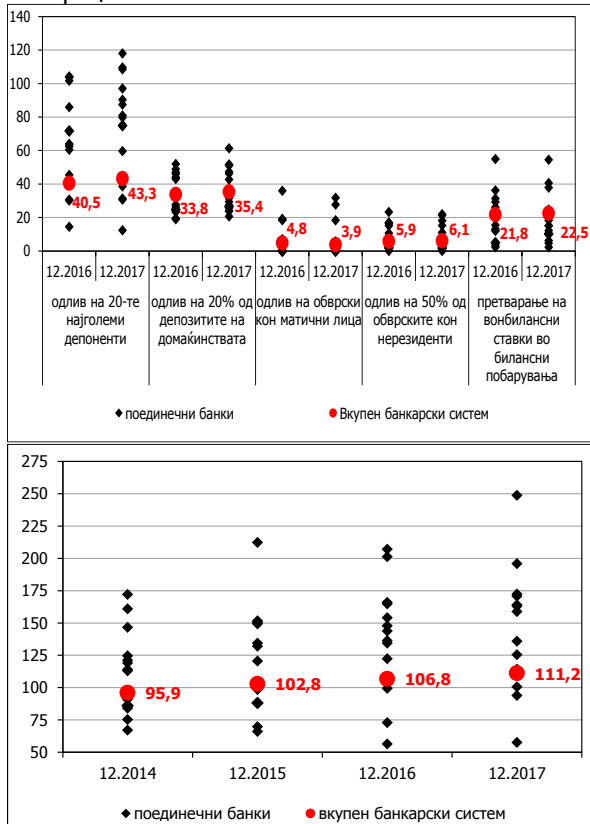
⁶⁵ При симулацијата се претпоставува одлив на: депозитите на дваесетте најголеми депоненти, 20% од депозитите на домаќинствата, обврските кон матичните субјекти (обврските врз основа на субординирани инструменти и хибридни капитални инструменти се исклучени од симулацијата бидејќи, согласно со регулативата за пресметка на адекватноста на капиталот, нивната исплата е регулирана), 50% од обврските кон нерезидентите (со исклучок на обврските кон нерезидентните матични лица на банките, коишто се веќе опфатени со една од претходните симулации) и конверзија на определени вонбилансни обврски на банките (непокриените акредитиви, неотповикливите кредитни линии и неискористените лимитите врз основа на кредитни картички и одобрени пречекорувања на трансакциски сметки) во билансните побарувања.

При симулациите за ликвидносни шокови е изменена „МБПР“ АД Скопје.

⁶⁶ Покрај финансиските инструменти што ги сочинуваат ликвидните средства, се додаваат и следниве финансиски инструменти (доколку се присутни во активата на банките): средствата во резервниот гарантен фонд кај КИБС, долгорочните депозити во странски банки, инструментите на пазарот на пари издадени од странски недржавни издавачи, кредитите со договорна преостаната рочност до 30 дена, како и ефектот од намалувањето на задолжителната резерва за девизните обврски на банките којашто е издвоена во девизи заради симулираниот одлив на девизните депозити на домаќинствата.

Графикон бр. 51

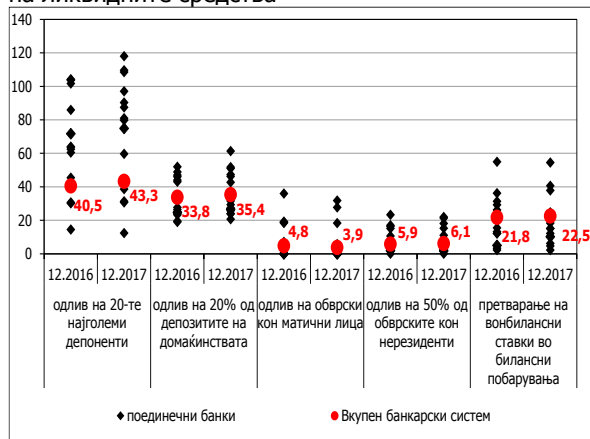
Намалување на ликвидните средства по симулацијата за комбинирани ликвидносни шокови (по сите шокови) во проценти

Извор: пресметки на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 52

Придонес на одделните шокови во намалувањето на ликвидните средства при симулацијата за комбиниран ликвидносен шок, по банка како процент на намалување на ликвидните средства

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

за целосен одлив на депозитите на 20-те најголеми депоненти, по што следи симулацијата за одлив на 20% од депозитите на домаќинствата. Првиот од овие шокови има различно значење за одделни банки, главно поради разликите во степенот на концентрација на депозитите. Од друга страна, кај симулацијата за одлив на 20% од депозитите на домаќинствата се забележува значително поголема сличност во резултатите за одделните банки, бидејќи главен извор на финансирање за македонските банки се токму депозитите на домаќинствата. Оттука, управувањето со ликвидноста на банките е тесно поврзано со нивната стратегија за настап на пазарот, репутацијата и етичкото однесување, коишто влијаат врз одржувањето на довербата на домашните депоненти во македонските банки.

Од останатите шокови, малку поголемо значење се забележува кај симулацијата за претворање на избраните вонбилансни ставки во билансни побарувања, а шоките што се поврзани со одливи на обврските кон нерезидентите или одливи на обврските коишто немаат третман на капитални инструменти кон матичните лица имаат помал придонес во формирањето на вкупните комбинирани одливи, што е одраз на поскупо финансирање на банките преку ваков тип обврски.

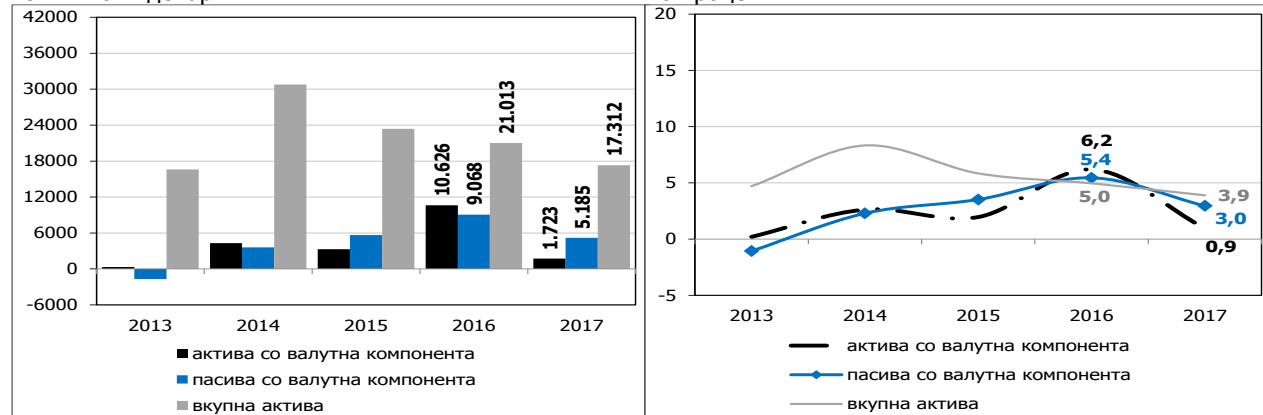

3. Валутен ризик

За разлика од 2016 година, кога беа поизразени склоностите за странска валута, во 2017 година се намали изложеноста на банкарскиот систем на валутниот ризик. Имено, јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента и неговиот сооднос со сопствените средства се спушти на 6,4%, а намалување бележи и учеството на побарувањата и обврските со валутна компонента во вкупната актива и пасива на банкарскиот систем. Исто така, соодносот меѓу агрегатната девизна позиција и сопствените средства кај секоја од банките е во рамки на пропишаниот регулаторен лимит (30% од сопствените средства на банките). Еврото е најзастапената странска валута во билансите на банките и оттука, применетата стратегија на одржување стабилен номинален девизен курс на денарот во однос на еврото е од исклучително значење за одржување ниска веројатност за остварување на валутниот ризик.

Графикон бр. 53

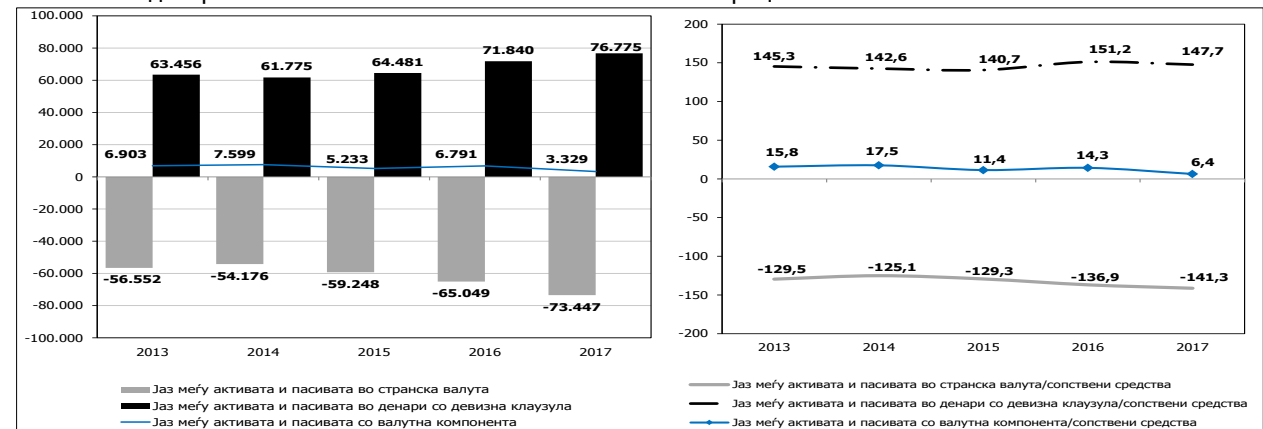
Годишна промена на активата и пасивата со валутна компонента во милиони денари

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 54

Структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента (лево) и учество на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства (десно) во милиони денари

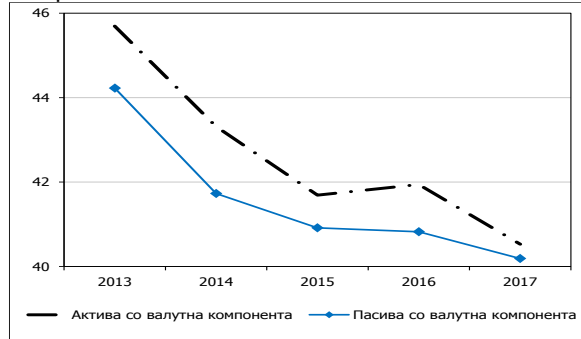
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Исклучена е „МБПР“ АД Скопје.

Графикон бр. 55

Учество на активата и пасивата со валутна компонента* во вкупната актива на банките во проценти

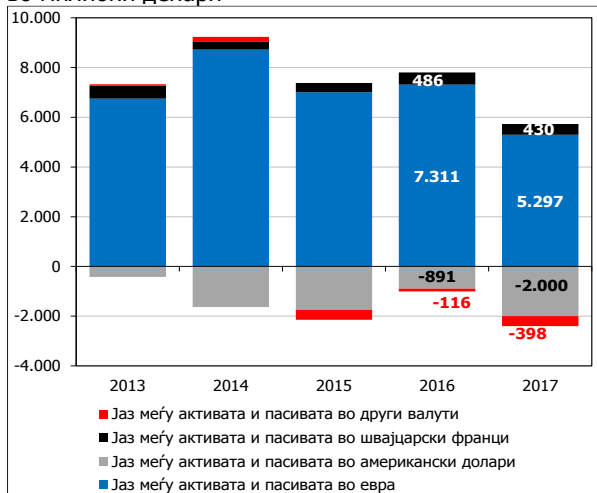

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Во рамките на активата, кредитите се земени на нето-основа, односно се намалени за износот на извршената исправка на вредноста. Исклучена е „МБПР“ АД Скопје.

Графикон бр. 56

Динамика и структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента, по валути во милиони денари

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во 2017 година, позитивниот јаз меѓу активата и пасивата со валутна компонента забележа стеснување (за 3.462 милиона денари, или за 51%), што произлегува од поголемиот раст на пасивата со валутна компонента (5.185 милиони денари, или за 3,0%), во споредба со зголемувањето на активата со валутна компонента (1.723 милиони денари, или за 0,9%)⁶⁷. Следствено, и соодносот помеѓу овој јаз и сопствените средства на банкарскиот систем се намали, на годишна основа, за 7,9 процентни поени. Банките го покриваат негативниот јаз во странска валута (којшто најмногу произлегува од девизните депозити) со позитивниот јаз на позициите со валутна клаузула (главно пласираните денарски кредити со девизна клаузула). Според секторот, пак, банките одржуваат долга девизна позиција во работењето со претпријатија, а кратка девизна позиција со физичките лица.

Пониските годишни стапки на раст на активата и пасивата со валутна компонента во споредба со растот на вкупната актива придонесоа за намалување на нивните учества во вкупната актива, односно пасива, од 1,5 и 0,6 процентни поени, соодветно.

Анализирано по одделни валути, јазот во евра се намали за 2.014 милиони денари и имаше најголем придонес во годишното стеснување на вкупниот јаз меѓу активата и пасивата со валутна компонента. Оваа промена произлегува од повисокиот годишен раст на пасивата во евра (за 4.127 милиони денари, или за 2,7%), во споредба со зголемувањето на активата во евра (за 2.113 милиони денари, или за 1,3%)⁶⁸. Извесен придонес кон намалувањето на вкупниот јаз со валутна компонента имаше

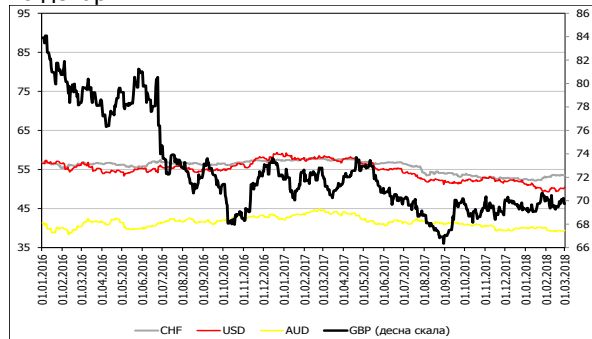
⁶⁷ На страната на пасивата со валутна компонента, растот на девизните депозити од домаќинства, денарските депозити со девизна клаузула од нефинансиските друштва и девизните депозити од нерезидентите нефинансиски субјекти најмногу придонесоа за годишното зголемување на пасивата со валутна компонента. Зголемувањето на активата со валутна компонента произлегува од зголемените пласмани во денарски кредити со девизна клаузула кон домаќинства.

⁶⁸ Најголем придонес кон растот на активата во евра имаа денарските кредитни пласмани со евроклаузула и тековните сметки во странски банки во евра. На страната на пасивата во евра, растот на тековните сметки и краткорочни обврски во евра и девизните депозити од физички лица и нерезиденти најмногу придонесоа за нејзиното зголемување.

Графикон бр. 57

Движење на курсот на денарот во однос на американскиот долар, швајцарскиот франк, британската фунта и австралискиот долар во денари

Извор: НБРМ

Табела бр. 4

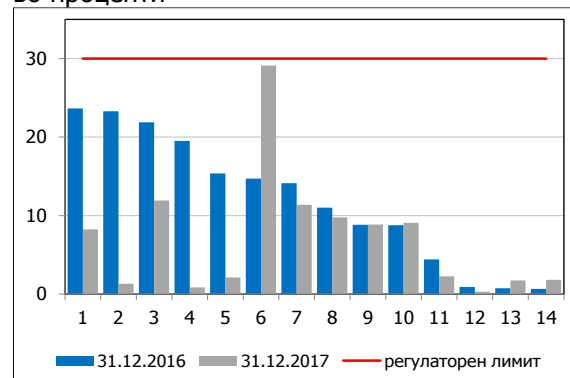
Валутна структура на активата и пасивата со валутна компонента во проценти

Валута	31.12.2016		31.12.2017	
	Актива	Пасива	Актива	Пасива
Евро	88,4	87,6	88,7	87,4
Американски долар	7,1	7,9	6,6	7,8
Швајцарски франк	2,0	1,8	2,1	1,9
Австралиски долар	1,0	1,2	0,9	1,1
Британска фунта	0,6	0,6	0,7	0,8
Останато	1,0	1,0	1,0	0,9
Вкупно	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 58

Сооднос на агрегатната девизна позиција и сопствените средства, по одделни банки во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

и негативниот јаз меѓу активата и пасивата во американски долари, којшто се продлабочи за 1.109 милиони денари. Ваквите движења произлегуваат од годишниот пад на активата во американски долари (за 741 милион денари или за 5,7%), при истовремено зголемување на пасивата во американски долари (за 368 милиони денари, или за 2,7%)⁶⁹. Еврото и натаму е најзастапената валута во билансите на банките во Република Македонија и оттука, одржувањето стабилен девизен курс на денарот во однос на еврото има исклучително значење за веројатноста за остварување на изложеноста на банките на валутен ризик.

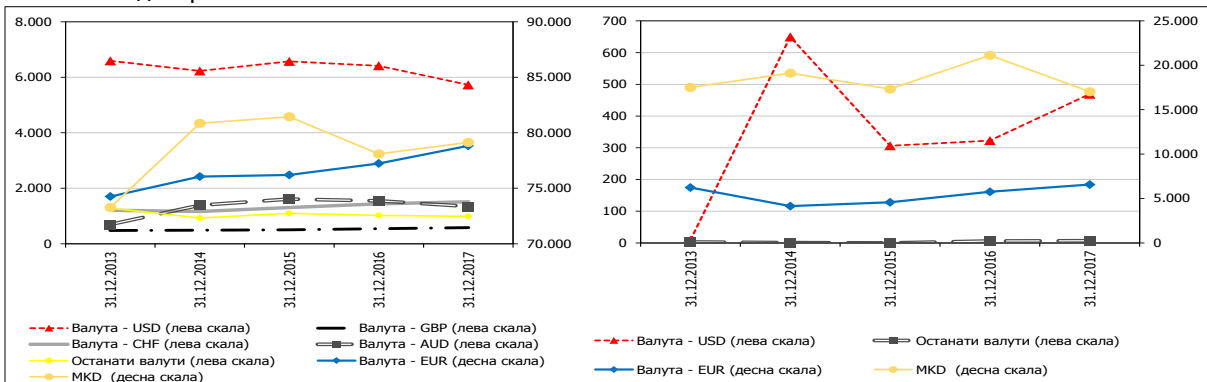
Излегувањето на Обединетото Кралство од ЕУ предизвикаа нешто поизразена променливост на вредноста на британската фунта во 2017 година, иако намалена во споредба со 2016 година. Ваквите движења, сепак, немаат позначително влијание врз домашниот банкарски систем, поради малата застапеност на британската фунта во структурата на активата и пасивата со валутна компонента. Истовремено, вредностите на швајцарскиот франк, американскиот долар и австралискиот долар (валути коишто поединечно учествуваат со повеќе од 1% во активата и пасивата со валутна компонента на банкарскиот систем) забележаа извесно намалување во однос на еврото и соодветно во однос на македонскиот денар.

⁶⁹ Падот на активата во американски долари најмногу се должи на годишното намалување на кредитните пласмани во американски долари и тековни сметки во странски банки, номинирани во оваа валута. Од друга страна, растот на пасивата во американски долари најмногу произлезе од зголемувањето на тековните сметки и другите краткорочни обврски.

Графикон бр. 59

Депозити во денари и со валутна компонента на физички лица (лево) и на нефинансиски друштва (десно) во милиони денари

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во депозитите не се опфатени трансакциските сметки на физичките лица и на нефинансиските друштва.

На 31.12.2017 година, сите банки го исполнуваа пропишаниот регулаторен лимит за висината на агрегатната девизна позиција, којашто не смее да надмине 30% од сопствените средства на банките. Само кај една банка овој сооднос е блиску до пропишаниот дозволен лимит, за што најголем придонес имаше растот на отворената девизна позиција во евра кај оваа банка. Анализирани по одделни валути, повеќето банки имаат долга позиција, што ги изложува на ризик од пад на вредноста на соодветната валута.

Табела бр. 5

Распределба на банките според учеството на отворената девизна позиција по одделни валути и агрегатната девизна позиција во сопствените средства

Опис	Број на банки										Агрегатна девизна позиција/ сопствени средства
	Отворена девизна позиција по одделни валути/ сопствени средства										
	Евро		Американски долар		Швајцарски франк		Австралиски долар		Останато		
	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	
под 5%	4	3	9	5	11	2	8	1	12	2	7
од 5% до 10%	4										4
од 10% до 20%	2										2
од 20% до 30%	1										1
над 30%											

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

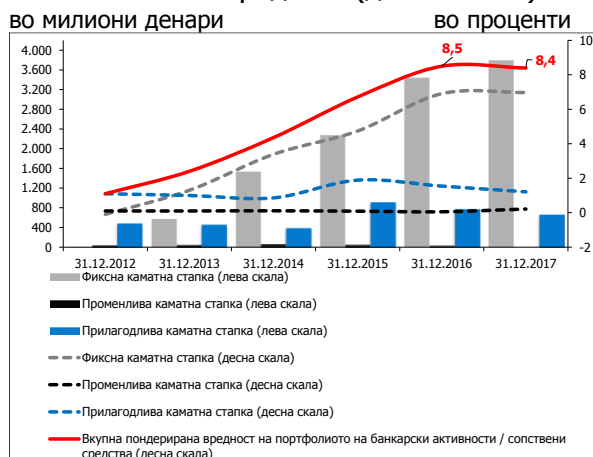

4. Ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности

На крајот од 2017 година, се зголеми изложеноста на банкарскиот систем на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности, иако како резултат на побрзиот раст на сопствените средства, соодносот на вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности со сопствените средства, како мерка за изложеноста на овој ризик, беше речиси на истото ниво. Во 2017 година банките го намалија користењето на прилагодливите каматни стапки, за сметка на поголемата употреба на променливите каматни стапки (кај побарувањата) и на фиксните каматни стапки (кај обврските). Ваквата структура на каматочувствителните средства и обврски на банките претставува ризик од загуба за банките во услови на намалување на каматните стапки. Постепеното намалување на примената на прилагодливите каматни стапки од страна на банките ја нагласува потребата во иднина тие да ги зајакнат своите капацитети за управување со ризикот од промена на каматните стапки.

Графикон бр. 60

Вкупна пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности* според типот на каматната стапка, во апсолутен износ (лева скала) и во однос на сопствените средства (десна скала) во милиони денари

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

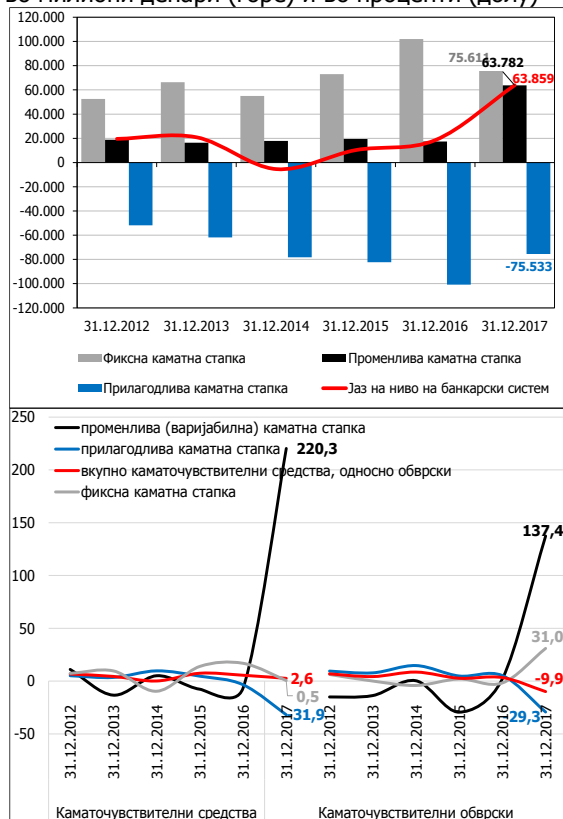
*Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности ја означува потенцијалната загуба на економската вредност на ова портфолио, при претпоставен неповолен каматен шок од ± 2 процентни поена.

Во текот на 2017 година, вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности забележа зголемување за 7,8% (329 милиони денари). Според типот на каматната стапка, пондерираната вредност на банкарските активности со фиксна каматна стапка се зголеми⁷⁰ за 351 милион денари, наспроти намалувањето на пондерираната вредност кај прилагодливата каматна стапка за 110 милиони денари. Сепак, растот на сопствените средства на банките овозможи соодносот помеѓу овие две позиции да остане на речиси истото ниво како и во претходната година. Соодносот вкупна пондерирана вредност на банкарските активности / сопствени средства по одделна банка, се движи во интервалот од 0,6% до 16,0%, што сè уште е под нивото од 20%⁷¹.

⁷⁰ Оваа промена, при зголемена примена на фиксните каматни стапки кај депозитите, најмногу се должи на пократката рочност на депозитите со фиксна камата, којашто помалку придонесува во вкупната пондерирана вредност за разлика од кредитите со фиксна каматна стапка, чијашто рочност е подолга.

⁷¹ Според регулативата, во случај кога односот помеѓу вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства на банката надмине 20%, банката е должна да предложи мерки за намалување на овој однос, а Народната банка може да ѝ наложи и издвојување соодветен износ на капитал за покривање на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности. За 2018 година, ниту една банка не е задолжена да издвојува капитал за покривање на овој ризик.

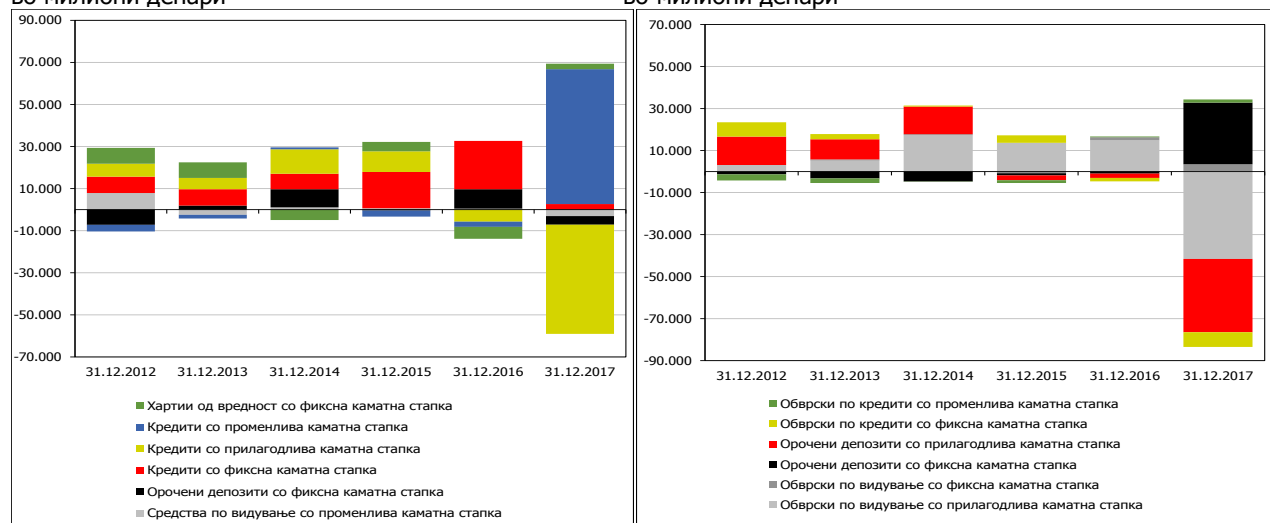
Графикон бр. 61
Каматочувствителни средства и обврски според тип на каматна стапка, јаз (горе) и годишна промена (долу) во милиони денари (горе) и во проценти (долу)

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Јазот меѓу каматочувствителните средства и обврски бележи годишен раст за речиси 3,5 пати (или за 45.396 милиони денари), што најмногу произлегува од проширувањето на позитивниот јаз кај позициите со променливи каматни стапки (за 46.425 милиони денари), при истовремено стеснување на позитивниот јаз кај позициите со фиксни каматни стапки (за 26.352 милиона денари) и стеснување на негативниот јаз кај позициите со прилагодливи каматни стапки за 25.323 милиони денари). Овие промени произлегуваат од сè помалото користење на прилагодливата каматна стапка од страна на банките, за сметка на користењето променлива или фиксна каматна стапка. Имено, во октомври 2016 година Народната банка им препорача на банките да ја напуштат примената на прилагодливите каматни стапки и да ги заменат со променливи или фиксни каматни стапки. Оваа препорака имаше најголем ефект во вториот квартал од 2017 година, кога започнаа да се забележуваат значителни промени во структурата на каматочувствителната актива и пасива на банките според типот на каматната стапка, односно намалување на позициите со прилагодлива каматна стапка.

Графикон бр. 62
Годишни промени на каматочувствителните средства (лево) и обврски (десно), според типот на инструментот и типот на каматната стапка во милиони денари

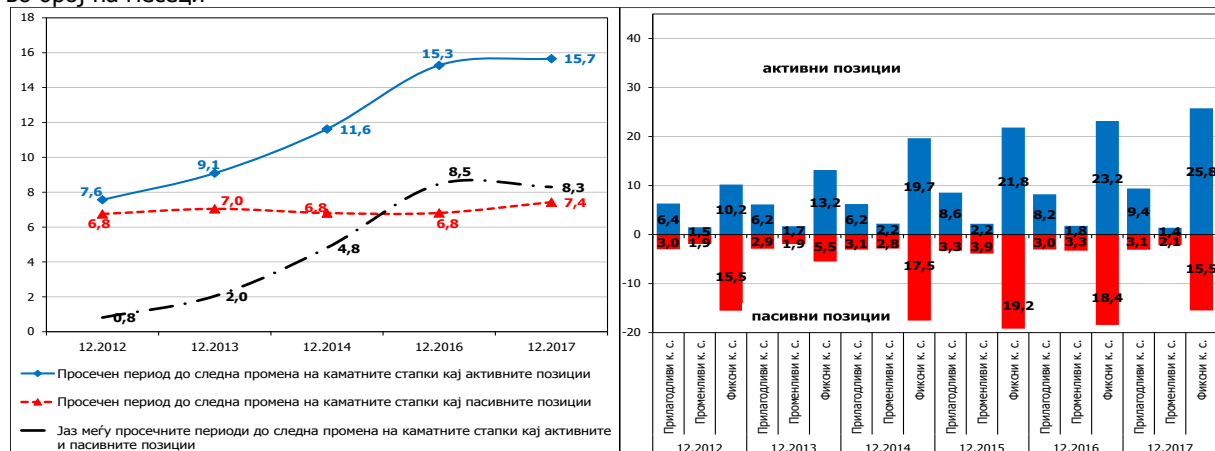
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Така, намалувањето на кредитите со прилагодлива каматна стапка (за 51.903 милиони денари), беше проследено со раст на кредитите со променлива каматна стапка (за 64.091 милион денари)⁷². Истовремено, на крајот од 2017 година, се забележа годишно намалување на орочените депозити со прилагодлива каматна стапка (за 34.842 милиона денари), додека депозитите со фиксна каматна стапка се зголемија (за 29.368 милиони денари). Покрај тоа, обврските по видување со прилагодлива каматна стапка забележаа годишно намалување за 41.626 милиони денари, што исто така придонесе за апсолутното намалување на јазот кај позициите со прилагодливи каматни стапки. Во 2017 година, главно се забележа намалување на обврските по видување, како каматочувствителна позиција во билансите на банките, заради одлуката на дел од банките повеќе да не пресметуваат камата на овие обврски. Ваквата каматна стратегија на банките ги изложува на загуби во случај на надолна промена на каматните стапки.

Графикон бр. 63

Просечен период до следната преоцена на каматните стапки*, вкупен (лево) и по типот на каматната стапка (десно) во број на месеци

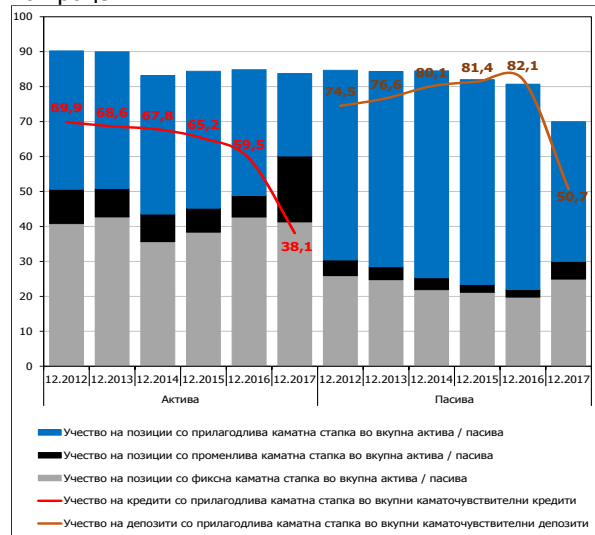

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Просечниот период до следна преоцена на каматните стапки се пресметува како учество на износот на активната/пасивната позиција од секој од рочните блокови во вкупната каматочувствителна актива/пасива, помножено со рочноста од секој рочен блок, изразена во месеци. Кај позициите со фиксна каматна стапка, просечниот период до следна преоцена се однесува на просечниот преостанат рок на достасување.

⁷² Во последниот квартал од 2017 година, НБРМ достави прашалник до сите банки за системот за управување со ризикот од промена на каматни стапки во портфолиото на банкарски активности, со главна цел да се увидат промените кои ги направиле банките во своите интерни акти и практики поради постепеното напуштање на прилагодливите каматни стапки. Притоа, се заклучи дека најголемиот дел од банките (освен две), почнувајќи од 1 јули 2017 година, во новите договори со своите клиенти применуваат фиксни или променливи каматни стапки. Во однос на постојните договори за кредити и депозити, кај поголемиот број банки не се предвидени промени, односно производите со прилагодлива каматна стапка ќе останат во портфолиото на банкарски производи како производи со прилагодлива каматна стапка, сè до рокот на достасувањето или наплатата/исплатата на соодветниот производ.

Графикон бр. 64
Структура на активата и пасивата, според типот на каматна стапка во проценти

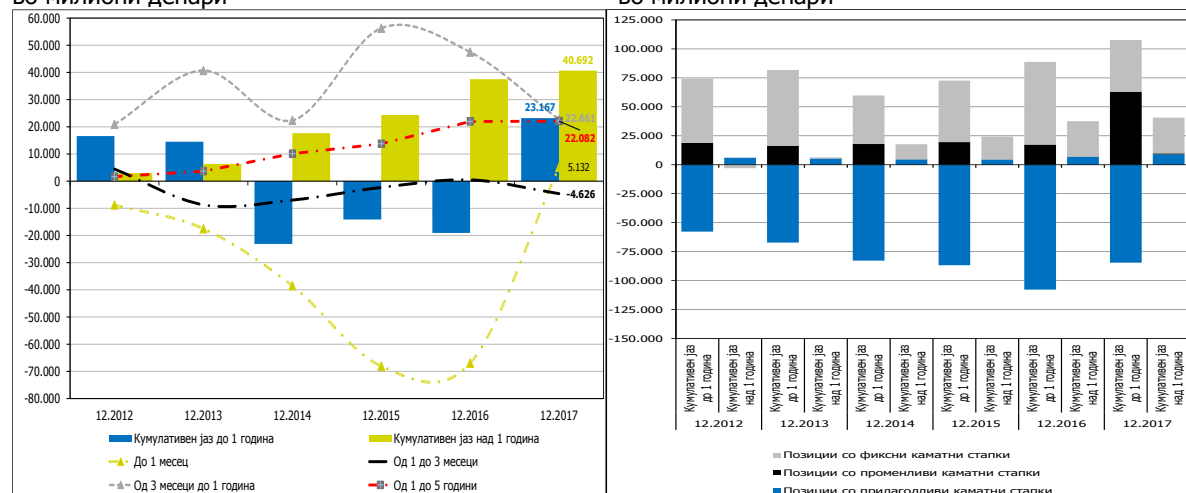

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Значителното намалување на примената на прилагодливите каматни стапки кај кредитите (што беше проследено со поголема употреба на променливите каматни стапки), како и трансформацијата на депозитите по видување од каматочувствителни во каматонечувствителни позиции **предизвикаа намалување на учеството на прилагодливите каматни стапки во структурата на каматочувствителната актива и пасива.** Примената на каматни стапки коишто се однапред утврдени или чија промена ќе се врши врз основа на пазарни варијабли, укажува на потребата банките да ги зајакнат своите капацитети за управување со ризикот од промена на каматните стапки. Повеќе детали околу структурата на каматочувствителните позиции на банките се дадени во анексот бр. 1XX и анексот бр. 2XX.

Во 2017 година, банките го зголемија просечниот период до следната преоцена на каматните стапки, и тоа повеќе кај пасивните отколку кај активните позиции, со што јазот меѓу просечните периоди до следната преоцена на каматните стапки кај активните и пасивните позиции се намали. Анализирани по одделни типови каматни стапки, забележително е минимално зголемување на просечниот период до следната преоцена на каматните стапки кај орочените депозити на банките со прилагодлива каматна стапка, додека кај активните позиции најмногу порасна просечниот период до следната преоцена на каматните стапки кај кредитите со фиксна каматна стапка.

Графикон бр. 65
Јаз меѓу активните и пасивните позиции, според периодот до следната преоцена на каматните стапки (лево) и структура на јазот според типот на каматната стапка (десно) во милиони денари

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Намалувањето на каматочувствителните обврски по видување во 2017 година предизвика промена на предзнакот на јазот меѓу каматочувствителните средства и обврски чијашто следна преоцена на каматните стапки е до една година, од негативен во позитивен. Според типот на каматната стапка, јазот е негативен кај позициите со прилагодливи каматни стапки со следна преоцена до 1 година, додека кај позициите со променливи и со фиксни каматни стапки чијашто следна преоцена е до 1 година (преостанат рок до достасување, во случајот на позициите со фиксните каматни стапки), јазот е позитивен.

5. Ризик од несолвентност

Показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем се зголемија во 2017 година, што е пред сè резултат на побрзиот раст на капиталните позиции, во услови на побавен раст на одделните категории активности. Растот на сопствените средства произлегува од задржаната добивка и од издавањето нови субординирани инструменти, додека растот на активата пондерирана според ризиците е резултат на растот на активата пондерирана според кредитниот ризик. Најголемиот дел од годишниот раст на сопствените средства беше искористен за исполнување на капиталниот додаток утврден со супервизорската оценка и евалуација (согласно со столбот 2 од Базелската капитална спогодба). Резултатите од спроведените стрес-тест симулации со состојба на 31.12.2017 година се подобри во однос на претходната година.

Еден од позначајните предизвици со кој се соочија банките во 2017 година беше усогласувањето со капиталните барања од меѓународната спогодба Базел 3 (како во однос на новата структура на сопствените средства, така и во однос на барањето за одржување соодветен износ на заштитни слоеви на капиталот), коишто започнаа да се применуваат од март 2017 година. Сепак, релативно високиот износ и квалитет на сопствените средства со кои располагаат банките, овозможи солиден капацитет за усогласување со новите капитални барања. Така, почнувајќи од март 2017 година банките имаат обврска да пресметуваат и да одржуваат минимално ниво на стапката на адекватност на капиталот од 8%, но и на стапката на основен капитал (6%) и на стапката на редовен основен капитал (4,5%). Исто така, сите банки имаат обврска да одржуваат заштитен слој за зачувување на капиталот во износ од 2,5% од активата пондерирана според ризиците. Исто така, седум банки, определени од НБРМ како системски значајни банки, имаат обврска да го исполнат заштитниот слој на капиталот за системски значајни банки (и тоа, половина од обврската за овој заштитен слој на капиталот, системски значајните банки требаше да го исполнат заклучно со 30.9.2017 година, а останатата половина најдоцна до 31.3.2018 година).

Табела бр. 6

Капитални барања за банките во Р. Македонија и стапки на капитал заклучно со 31.12.2017 година
во проценти од активата пондерирана според ризиците

Вид на капитално барање	Стапка на редовен основен капитал	Стапка на основен капитал	Стапка на адекватност на капиталот
Минимални капитални барања	4,5%	6%	8%
Капитален додаток утврден со супервизорска оценка и евалуација (Столб 2)	3,5% (1,6% - 9,5%) *		
Заштитен слој за зачувување на капиталот	2,5%		
Заштитен слој на капиталот за системски значајни банки	0,3% (0,5% - 1%) **		
Противцикличен заштитен слој на капиталот	0,0%		

Извор: Народната банка.

* Процентите во заградите се однесуваат на интервалот на капитални барања по одделна банка, додека процентот надвор од заградите се однесува на капиталното барање пресметано на ниво на вкупниот банкарски систем.

**Заштитниот слој на капиталот за системски значајни банки се однесува на половината од износот којшто банките требаше да го исполнат најдоцна до 30.9.2017 година.

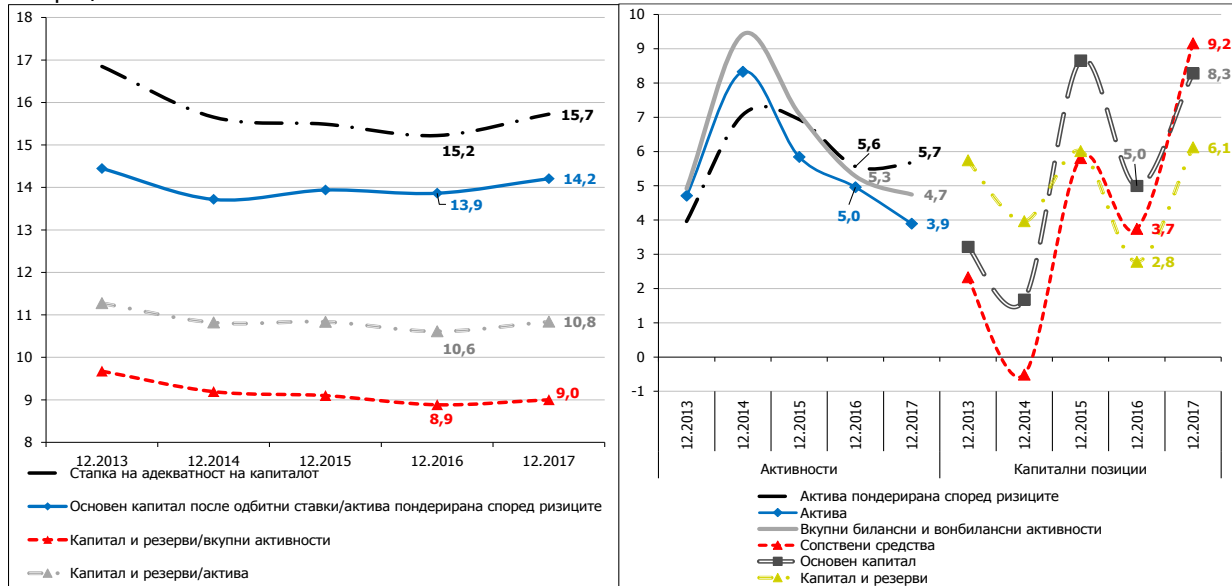

5.1. Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем и ниво на ризичност на активностите

Графикон бр. 66

Показатели за солвентноста (горе) и годишни стапки на промена на нивните компоненти (долу)

во проценти

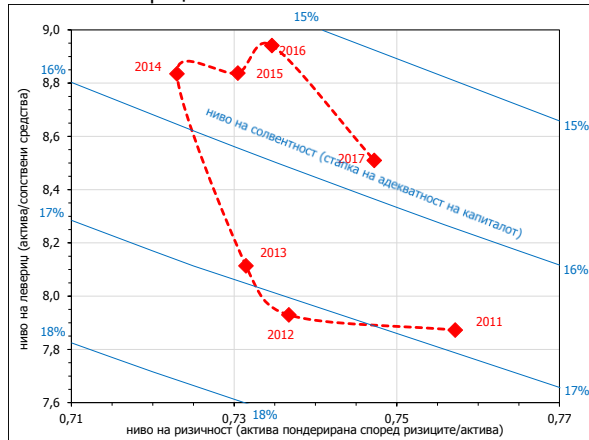

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 67

Ниво на левериџ, ризичност и солвентност на банкарскиот систем

во пати и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во 2017 година, показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем⁷³ забележаа нагорни промени. Стапката на адекватност на капиталот изнесува 15,7% и забележа годишен пораст од 0,5 процентни поени. Зголемувањето на стапката на адекватност на капиталот во 2017 година произлегува од намаленото ниво на задолженост (левериџ), мерено како сооднос меѓу активата и сопствените средства, и покрај зголемувањето на нивото на ризичност (мерено како сооднос меѓу активата пондерирани според ризиците и вкупната актива).

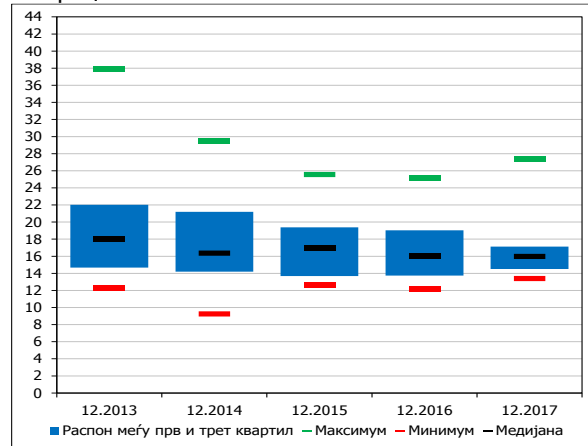
⁷³ Годишното зголемување на показателите за солвентноста произлегува исклучиво од капиталните позиции на банкарскиот систем коишто го забрзаа растот, којшто на крајот од 2017 година се движеше во интервал од 6,1% до 9,2%. Активностите на банкарскиот систем забележаа помал годишен раст (3,9% - 5,7%), во споредба со зголемувањето на капиталните позиции.

Графикон бр. 68

Мерки за распределбата на стапката на адекватност на капиталот во банкарскиот систем

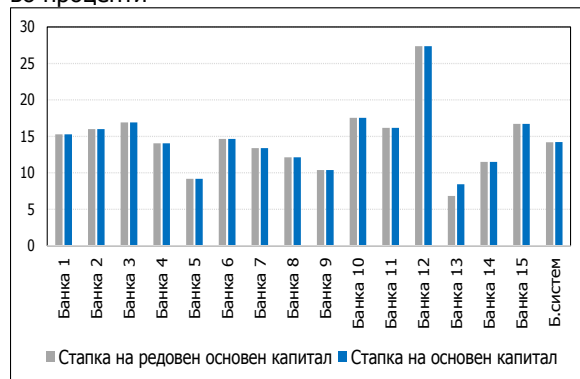
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 69

Стапка на основен капитал и стапка на редовен основен капитал по банка во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Основниот и редовниот основен капитал кај нас се речиси исти и затоа стапката на основен и стапката на редовен основен капитал на ниво на банкарскиот систем многу малку се разликуваат.

Анализирано по одделна банка, стапките на адекватност на капиталот кај поголемиот број банки забележаа пораст во однос на претходната година. Разликата меѓу банката со највисока и банката со најниска адекватност на капиталот се зголеми во однос на 31.12.2016 година, но најниската адекватност на капиталот, забележана кај поединечна банка, забележа пораст и на крајот од 2017 година достигна ниво од 13,4% (12,2% на 31.12.2016 година).

Стапките на редовниот основен капитал и на основниот капитал на крајот на 2017 година изнесуваат 14,2%. По поединечна банка, стапката на основен капитал се движи во интервал од 8,4 до 27,4%, а стапката на редовен основен капитал во интервал од 6,8 до 27,4%. Имено, овие две стапки се разликуваат кај само една банка, којашто покрај со редовен основен капитал располага и со додатен основен капитал.

Почнувајќи од втората половина на 2017 година, банките започнаа да известуваат и за висината на стапката на задолженост⁷⁴, којашто е исто така едно од новите барања утврдени со Базел 3. Просечната стапка на задолженост, пресметана за последните шест месеци од 2017 година, изнесува 10,1% и по поединечна банка се движи во интервал од 4,9% до 17,4%.

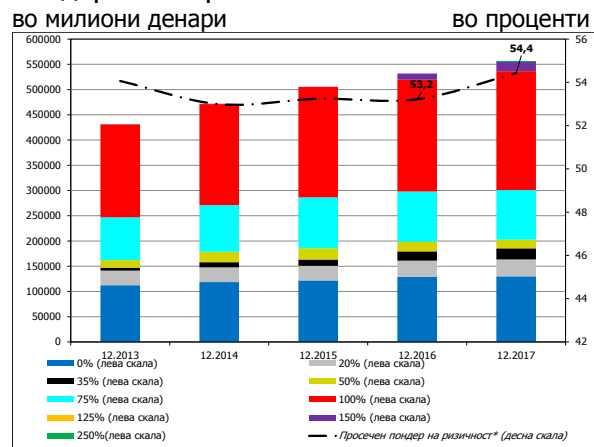
Вкупната актива пондерирана според ризиците се зголеми за 5,7% или 18.530 милиони денари, што произлегува од растот на активата пондерирана според кредитниот ризик (зголемување од 7,0%, или за 19.811 милиони денари), којшто, пак, главно, произлегува од

⁷⁴ Врз основа на Одлуката за методологијата за управување со ризикот на задолженост („Службен весник на Република Македонија“ бр. 26/17), согласно со која банките се должни да пресметуваат стапката на задолженост, како сооднос меѓу вредноста на капиталот (основниот капитал) и вредноста на изложеноста на банките (вкупната билансна и вонбилансна актива, дефинирана во Одлуката).

Графикон бр. 70

Износ и структура на вкупната билансна и вонбилансна изложеност, според пондерите на ризичност во милиони денари

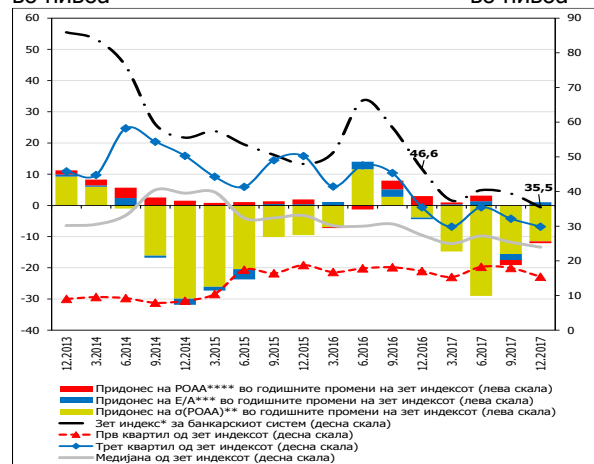
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: *Просечниот пондер на ризичност е пресметан како сооднос меѓу активата пондерирани според кредитниот ризик и вкупната билансна и вонбилансна изложеност на банкарскиот систем.

Графикон бр. 71

Зет-индекс за банкарскиот систем

во нивоа

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

кредитната активност на банките со секторот „домаќинства“⁷⁵.

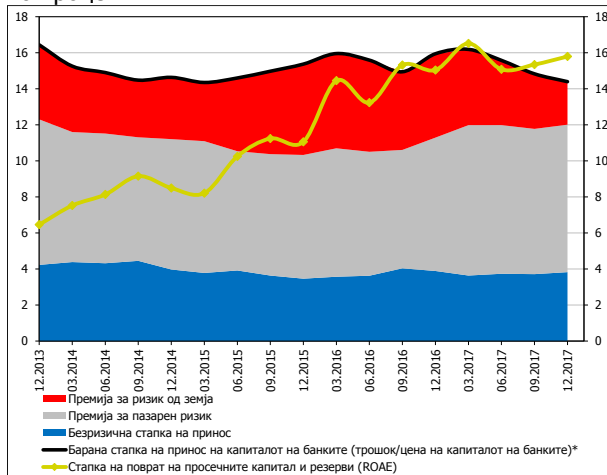
Во 2017 година, нивото на ризичност на банкарските активности, мерено како сооднос меѓу активата пондерирани според кредитниот ризик и вкупната билансна и вонбилансна изложеност, се зголеми за 1,2 процентни поена. Во рамките на активата пондерирани според кредитниот ризик, најголем раст имаат активностите со пондер на ризичност од 100% и 150%, што е најмногу последица на растот на побарувањата од други трговски друштва и портфолиото на мали кредити. Наспроти тоа, активностите на банките, коишто во пресметката на активата пондерирани според кредитниот ризик се вклучуваат со пондер на ризичност од 50%, се намалија за 2.137 милиони денари (или за 11,1%), што произлегува од намалувањето на побарувањата од банки.

Според движењата на зет-индексот (анг. Z-index)⁷⁶, стабилноста на банкарскиот систем бележи намалување, што е најмногу последица на повисоката променливост на банкарските профити. Но, и покрај намалувањето на зет-индексот, севкупната стабилност на банкарскиот систем е на високо ниво и е потребен негативен шок во висина од

⁷⁵ Повеќе детали околу кредитната активност на банките може да се најде во делот „Активности на банките“.

⁷⁶ Зет-индексот се пресметува на следниов начин: $Z = \frac{ROAA + E/A}{\sigma(ROAA)}$, каде $ROAA$ претставува стапка на поврат на просечната активата, E се капиталот и резервите, A ја претставува активата, а $\sigma(ROAA)$ претставува стандардна девијација од стапката на поврат на просечната активата, пресметана за последните три години. Од формулата може да се забележи дека оваа мерка во себе комбинира повеќе показатели: показател за перформансите, профитабилноста на банките ($ROAA$), показател за нивото на ризици во банкарското работење ($\sigma(ROAA)$) и мерка за стабилноста и солвентноста на банките (E/A). Вака пресметан, зет-индексот го мери „растојанието“ на банката од целосно исцрпување на нејзиниот капитален потенцијал, изразено во број на стандардни девијации од стапката на поврат на активата и, како таков, претставува мерка за капацитетот на банките за апсорбирање загуби. Повисоките нивоа на овој индекс упатуваат на пониско ниво на ризик и повисоко ниво на севкупната стабилност на банките. Зет-индексот, вообичаено, се изразува во логаритамска форма (природен логаритам од претходно дадената формула), но полесно се интерпретира и е поиндикативен кога е изразен во нивоа.

Графикон бр. 72
Висина и структура на трошокот (цената) на капиталот* на банките чии акции котираат на официјалниот пазар на Македонската берза во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Пресметан е со примена на т.н. ЦАПМ (Capital-Asset Pricing Model - CAPM) каде што цената на капиталот се утврдува како збир од: 1) безризичната стапка на принос (утврдена е како просек од приносите до достасување на државните обврзници коишто котираат на Македонската берза), 2) производот од бета-коефициентот за акцијата и разликата меѓу пазарната стапка на принос и безризичната стапка на принос (или премија за пазарен ризик) и 3) премијата за ризик од земја (утврдена како разлика меѓу приносите на македонските еврообврзници и споредливи германски обврзници).

Во пресметката се опфатени осум банки, чии акции котираат на официјалниот пазар на Македонската берза. Премијата за пазарен ризик е пресметана како просек од премиите за пазарен ризик за секоја банка, пондериран со големината на нивната актива.

најмалку 35,5 стандардни девијации од стапката на поврат на активата, за да дојде до целосно исцрпување на капиталниот потенцијал на банкарскиот систем.

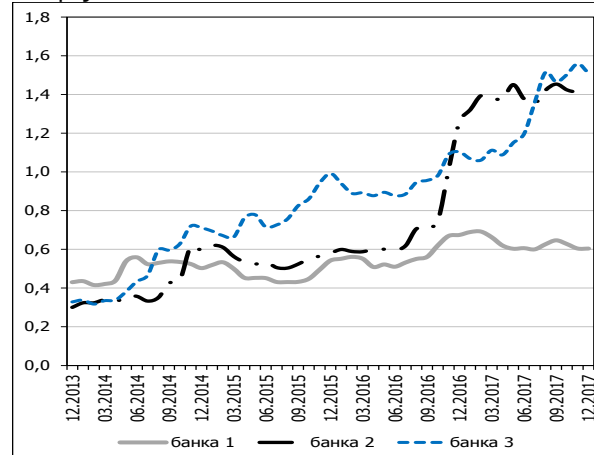
Трошокот на капитал (бараната стапка на принос на инвеститорите во акциите на банките), пресметан со примена на т.н. модел „ЦАПМ“, на примерок од осум банки, бележи годишно намалување, што е резултат на намалувањето на премијата за ризик на земја. Цената на капиталот, пресметана со овој модел, се намали за 1,7 процентни поени и достигна ниво од 14,4% на крајот од 2017 година. Тоа е пониско за 1,5 процентни поени во споредба со стапката на поврат на капиталот, остварена од страна на банките опфатени со анализата. Пониската барана стапка на принос од акциите на банките произлегува од намалената премија за ризик од земја, којашто се намали за 2,3 процентни поени како резултат на намалените приноси на издадените македонски еврообврзници и во мала мера од намалувањето на безризичната стапка на принос (за 0,1 процентен поен). Тргувањето со акциите на банките на македонската берза бележи раст во однос на 2016 година, што соодветствува со зголемените цени на овие акции, вклучително и на соодносот меѓу цените на акциите и нивната книговодствена вредност.

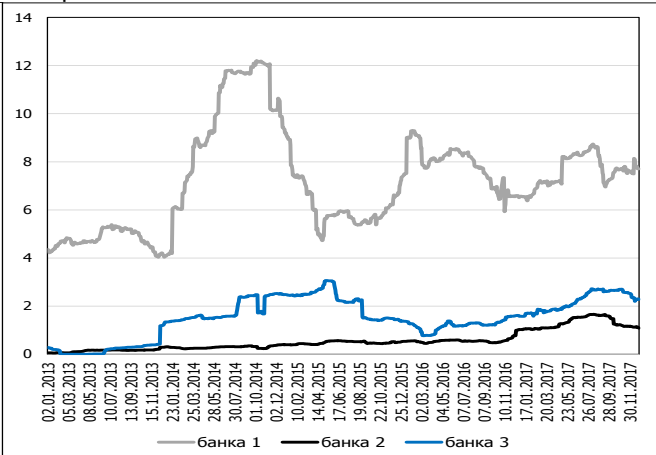
Графикон бр. 73

Сооднос меѓу пазарната цена и книговодствената вредност (англ. price-to-book) на акциите за трите најголеми банки во системот (лево) и процент од вкупниот број издадени акции коишто биле тргувани во изминатиот едногодишен период (анг. turnover ratio), за трите најголеми банки во системот (десно)

во број на пати

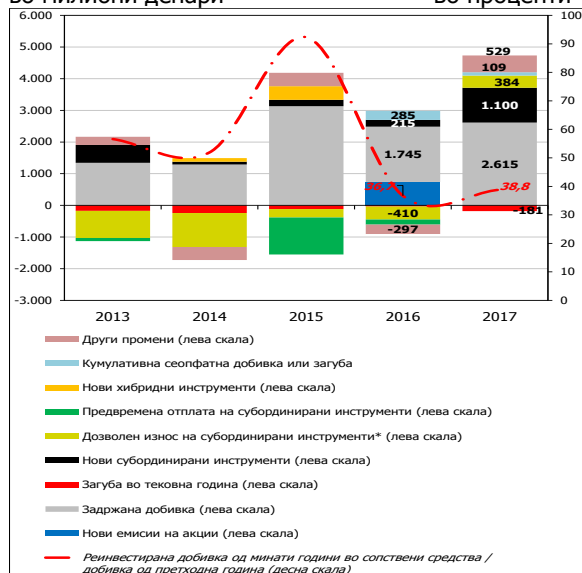
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 74

Структура на годишните промени на сопствените средства во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешки: * Се мисли на промените во износот на веќе издадените субординирани инструменти, коишто произлегуваат од исполнувањето / неисполнувањето на регулаторните правила за вклучување на овие инструменти во пресметката на сопствените средства.

5.2. Движења и квалитетот на сопствените средства на банкарскиот систем

На крајот на 2017 година, сопствените средства на банкарскиот систем забележаа годишен раст од 4.555 милиони денари (или за 9,2%), што најмногу произлезе од задржаната добивка во капиталните фондови на банките. Субординираните инструменти се второстепени во годишниот раст на сопствените средства. Притоа, 69,1% од вкупниот износ на обврски врз основа на субординирани инструменти на 31.12.2017 година имаат преостаната рочност подолга од 5 години (69,0% на 31.12.2016 година), што им овозможува на банките, согласно со регулативата, целосно вклучување на овие инструменти во пресметката на сопствените средства. Сепак, треба да се има предвид дека субординираните инструменти се едни од најскапите извори на финансирање за банките, бидејќи содржат клаузула за

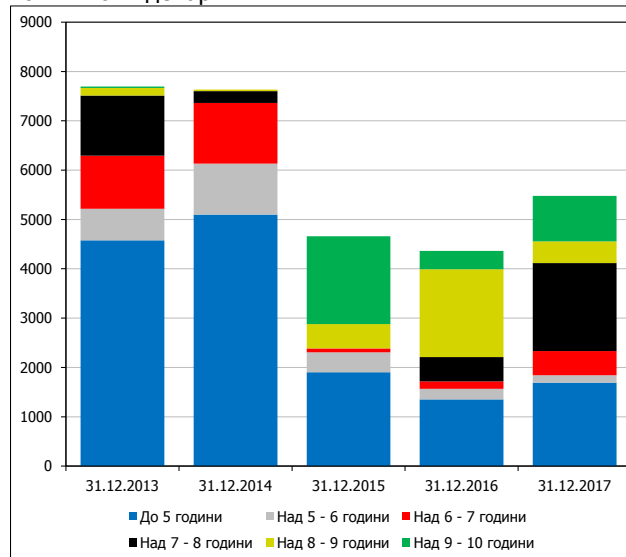
субординација⁷⁷. Покрај тоа, во текот на годината, една банка го претвори хибридниот капитален инструмент во обични акции, што овозможи подобрување на квалитетот на нејзините сопствени средства. Поголемиот износ на реинвестираната добивка во 2017 година го зголеми соодносот меѓу реинвестираната добивка во сопствените средства и добивката од претходната година. Ова е и очекувано, со оглед на воведените повисоки капитални барања за банките во 2017 година.

Квалитетот на сопствените средства е на високо ниво, со учество на редовниот основен капитал (најквалитетната компонента од сопствените средства) во вкупните сопствени средства од 90,1%.

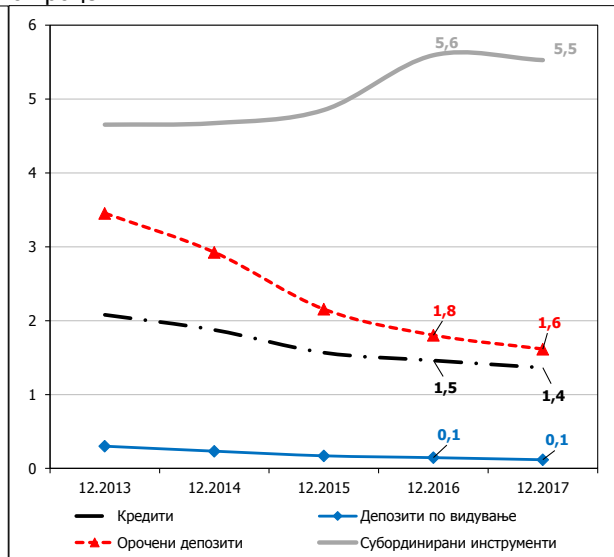
Графикон бр. 75

Износ и структура на вкупните обврски на банките врз основа на субординирани инструменти, според преостанатиот рок до достасување (лево) и стапката на каматни расходи*, за одделните видови извори на финансирање (десно)

во милиони денари

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Забелешка: Стапката на каматни расходи е пресметана како сооднос меѓу каматните расходи остварени во текот на годината и просечниот износ на изворите на финансирање, пресметан за последните пет квартални датуми.

** Вкупните обврски на банките врз основа на субординирани инструменти се изразени по нето сметководствена вредност, од билансот на состојба.

⁷⁷ Според клаузулата за субординација, во случај на стечај или на ликвидација на банката, субординираните обврски ќе бидат исплатени пред намирувањето на обврските кон акционерите на банката и носителите на хибридни инструменти, но по намирувањето на обврските кон останатите доверители.

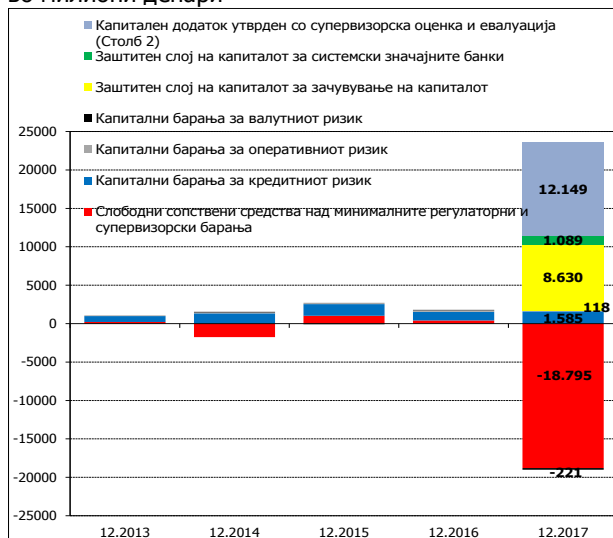
5.3. Движења и структура на капиталните барања и слободниот капитал на банкарскиот систем

Најголемиот дел од годишниот раст на сопствените средства се искористи за исполнување на минималните капитални барања утврдени согласно со супервизорската оценка и евалуација (столб 2) и за исполнување на заштитните слоеви на капиталот. Исто така, раст бележат и капиталните барања за покривање на ризиците. Учеството на „слободниот“ капитал над минималните регулаторни и супервизорски барања изнесува 8,8% (47,4% на 31.12.2016 година). Намалувањето на слободниот капитал најмногу е резултат на регулаторните промени и поголемите капитални барања поради обврската за исполнување на заштитните слоеви на капиталот.

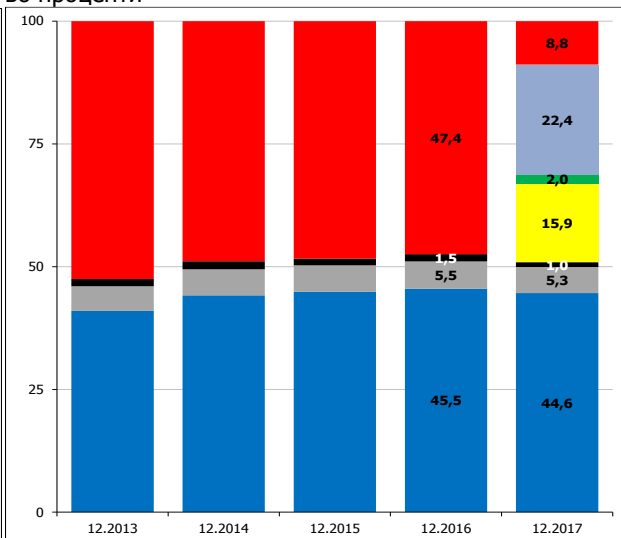
Графикон бр. 76

Структура на годишните промени (лево) и на состојбата (десно) на сопствените средства, според употребата за покривање на одделните ризици

во милиони денари

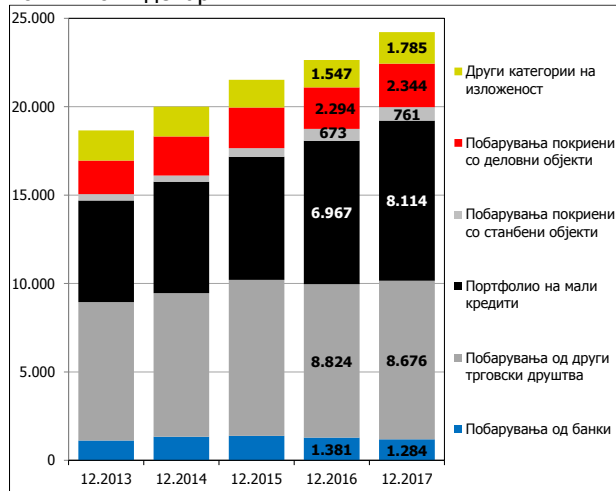
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 77

Износ и структура на капиталните барања за покривање на кредитниот ризик, според категории на изложеност во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Вкупните капитални барања за покривање на ризиците бележат зголемување (за 1.482 милиона денари или 5,7%), што произлегува од порастот на капиталот потребен за покривање на кредитниот ризик (за 1.585 милиони денари или 7,0%). Наспроти тоа, капиталот потребен за покривање на валутниот ризик годишно се намали за 221 милион денари, или за 29,9%. Растот на капиталните барања за покривање на кредитниот ризик произлегува од зголемувањето на побарувањата кај портфолиото на мали кредити.

Повеќе детали за капиталните барања за покривање на ризиците и стапката на адекватноста на капиталот, по одделни групи банки се прикажани во анексот бр. 39.

5.4. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови

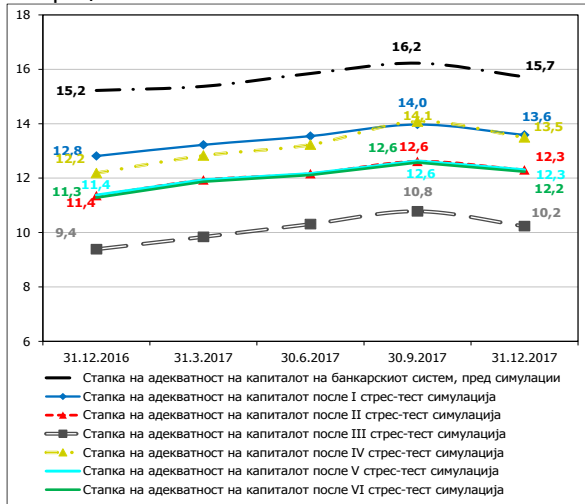
Спроведеното тестирање на отпорноста на банкарскиот систем и на одделните банки во Република Македонија на симулирани шокови главно покажува подобра отпорност на банките во 2017 година, во споредба со 2016 година. Адекватноста на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под 8%, при ниту една од симулациите. Ова се должи на повисоката адекватност на капиталот на банкарскиот систем пред изведувањето на симулациите, но и на помалку изразената чувствителност на некои банки на претпоставените шокови.

Хипотетичките шокови на страната на кредитниот ризик имаат најголемо влијание врз стабилноста на банкарскиот систем. Во рамки на кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти, симулациите покажуваат дека е потребен раст од 179,7% на нефункционалната кредитна изложеност, односно премин на 14,0% од редовната кон

Графикон бр. 78

Споредба на резултатите од симулации на кредитни и комбинирани шокови во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Стрес-тестирањето ги опфаќа следниве симулации:

I симулација: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 50%;

II симулација: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 80%;

III симулација: Премин на 10% од редовната кон нефункционална кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти;

IV симулација: Прекласификација во „В - нефункционално“ на петте најголеми кредитни изложености кон нефинансиски субјекти (вклучувајќи ги и поврзаните субјекти);

V симулација: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 80% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.;

VI симулација: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 80%, депрецијација на курсот на денарот за 30% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.;

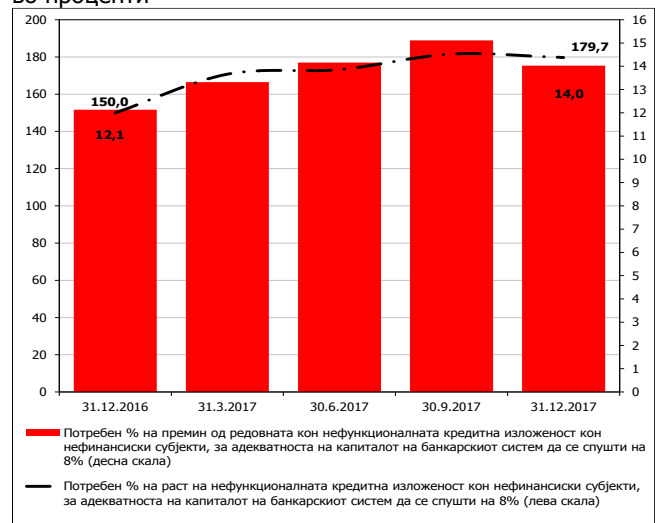
**Забелешка: Кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти ја вклучува вкупната кредитна изложеност намалена за изложеноста на банките кон финансиските институции и државата, односно кон клиенти од дејностите „финансиски дејности и дејности на осигурување“ и „јавна управа и одбрана и задолжително социјално осигурување“.

нефункционалната кредитна изложеност, за да може адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти на нивото од 8%. Овие симулации би довеле до тројно зголемување на учеството на нефункционалната во вкупната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти.

Графикон бр. 79

Потребно влошување на квалитетот на кредитната изложеност за да адекватноста на капиталот на банкарскиот систем се спушти на 8%

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

III. Позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем

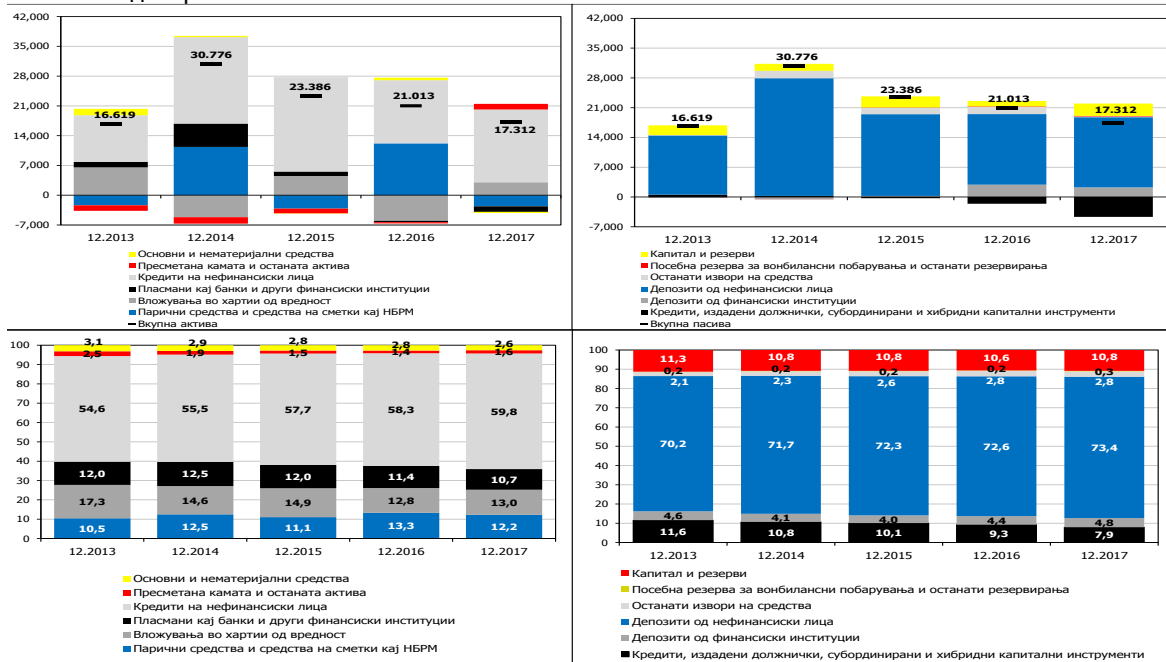
1. Активности на банките

Активностите на банките во 2017 година имаа различни движења во првата и во втората половина од годината. Во првата половина од 2017 година, активностите на банките беа под влијание на намалената економска активност и сè уште присутните ризици од домашните политички случувања и од глобалното окружување. Вкупната актива на банките во овој период оствари скроман раст, којшто главно беше резултат на остварениот пад на депозитниот потенцијал на банките во првиот квартал од 2017 година и минималниот раст во вториот квартал од годината.

Постепеното стабилизирање на состојбите и на согледувањата на економските субјекти во втората половина од 2017 година има соодветно влијание врз позитивните движења на девизниот пазар и врз нагорното придвижување на депозитната база на банките, пред сè на домаќинствата. Ваквите движења овозможува годишен раст на депозитниот потенцијал на банките, којшто сепак беше на пониско ниво од растот остварен во 2016 година. Растот на депозитите најмногу произлезе од зголемувањето на депозитите на домаќинствата во денари, пред сè на депозитите по видување, што е сигнал за постепено враќање на склоноста на депонентите за штедење во домашна валута. Динамиката на кредитната активност на банките, во голема мера, ги следеше движењата на депозитите. Кредитниот раст произлезе од зголемената кредитна поддршка на банките во сегментот на домаќинствата, но и од растот на кредитирањето на корпоративните клиенти.

Графикон бр. 80

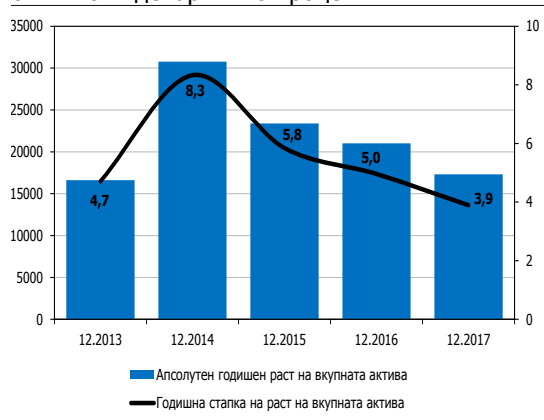
Актива (лево) и пасива (десно) на банкарскиот систем, годишен раст во милиони денари (горе) и структура во % (долу) во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 81
Годишна промена на активата на банкарскиот систем во милиони денари и во проценти

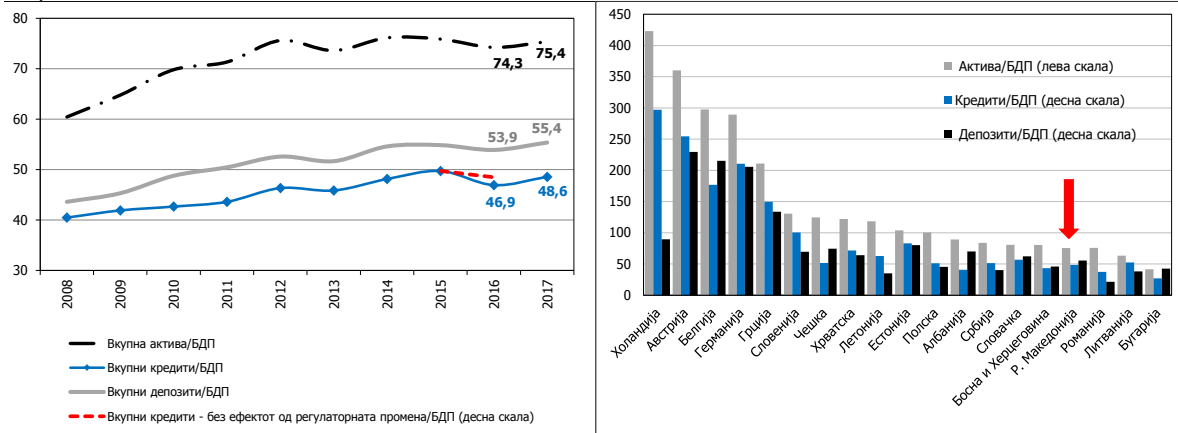

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На 31.12.2017 година, вкупната актива на банкарскиот систем изнесува 461.992 милиона денари и бележи годишен раст од 17.312 милиони денари, или за 3,9%. Растот е побавен во споредба со 2016 година, главно поради побавниот годишен раст на депозитната база. Растот на активата во најголема мера се состои од зголемувањето на кредитната активност со нефинансиските субјекти и на вложувањата на банките во хартии од вредност.

Во 2017 година севкупната улога на банкарскиот систем како финансиски посредник бележи извесно зголемување, коешто е најизразено кај кредитната активност. Во споредба со повеќето од анализираниите земји членки на ЕУ, финансиското посредување во Република Македонија е на пониско ниво, но е на слично ниво во однос на некои од земјите од регионот.

Графикон бр. 82
Степен на финансиско посредување во Република Македонија и земјите од ЕУ и регионот во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките, интернет-страниците на ММФ, ЕЦБ и на централните банки.

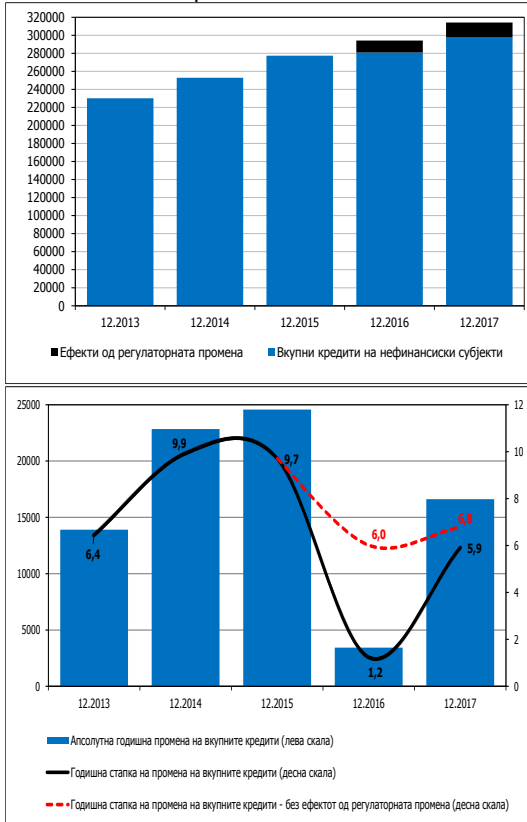
Забелешка: Податоците во десниот графикон се однесуваат на декември 2016 година, со исклучок на Македонија (декември 2017 година) и Србија (септември 2016 година).

Графикон бр. 83

Износ (горе) и годишен раст (долу) на кредитите на нефинансиските субјекти

во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките. Согласно со регулативата, банките беа должни во периодот 1.1.-30.6.2016 година, да ги отпишат нефункционалните кредити коишто се целосно резервирани подолго од две години и да продолжат со таквата практика за сите кредити коишто ќе го исполнат овој услов. Така, во 2016 година беа отпишани 13 милијарди денари, или половина од вкупните нефункционални кредити. Понатамошните отписи врз оваа основа се на многу помал износ, чиј ефект при споредбената анализа декември 2017 - декември 2016 година е незначителен. Околу 80% од отпишаните кредити се на корпоративниот сектор.

1.1 Кредити на нефинансиските субјекти

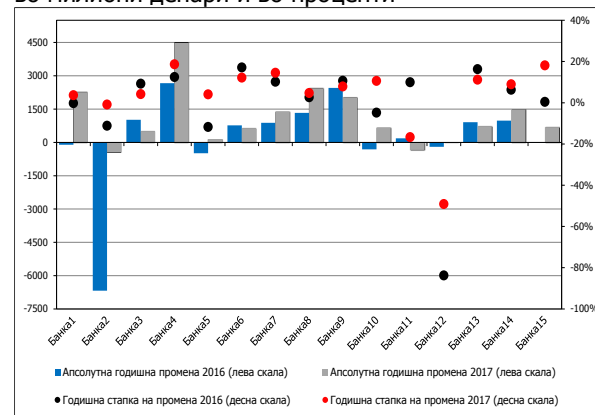
Во услови на умерено закрепнување на домашната економија и стабилизирање на очекувањата и довербата на економските субјекти, кредитирањето на нефинансиските лица⁷⁸ забележа раст во 2017 година (за 16.613 милиони денари, или за 5,9%).

Анализирано по поединечна банка, годишната промена на кредитите на нефинансиските субјекти, во најголема мера, произлегува од движењето на кредитите на осум банки од банкарскиот систем.

Графикон бр. 84

Годишниот раст на вкупните кредити на нефинансиските субјекти, по поединечна банка

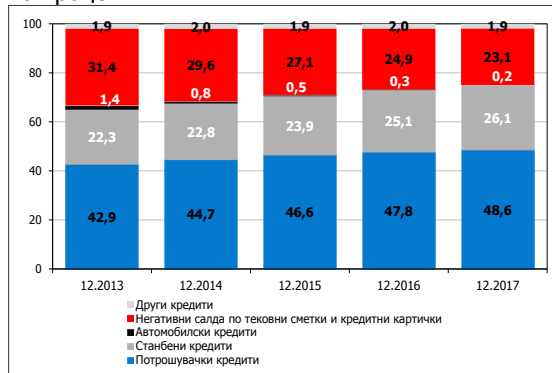
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁷⁸ Кредитите кон нефинансиските субјекти ги вклучуваат кредитите на нефинансиските лица – резиденти и нерезиденти, и тоа кредитите на приватните и јавните нефинансиски друштва, централната влада, локалната самоуправа, непрофитните институции коишто им служат на домаќинствата (кредити на други клиенти), самостојните вршителите на дејност и физичките лица (кредитите на домаќинствата).

Графикон бр. 85
Структура на кредитите на домаќинствата, по производи во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кредитниот раст во поголем дел произлезе од зголемената кредитна поддршка на банките на домаќинствата, но и од растот на кредитирањето на корпоративните клиенти. Ова во целост е одраз на зголемената склоност на повеќето банки за кредитирање на домаќинствата поради помалите ризици во споредба со корпоративниот сектор, вклучително и поголемата диверзифицираност на „кредитирањето на мало“. На крајот од 2017 година, кај шест од вкупно четиринаесет банки, учеството на кредитите на домаќинствата во вкупните кредити на банките е поголемо во однос на учеството на корпоративните кредити. Притоа, кредитите на овие банки заземаат 48% од кредитното портфолио на банкарскиот систем. Анализирани по кредитни производи, речиси 72% од кредитите на домаќинствата се наменети за финансирање на ненаменската потрошувачка на физичките лица⁷⁹.

Графикон бр. 86
Структура на вкупните кредити, според секторот (лево) и валутата (средина) и на редовните кредити, според рочноста (десно) во проценти

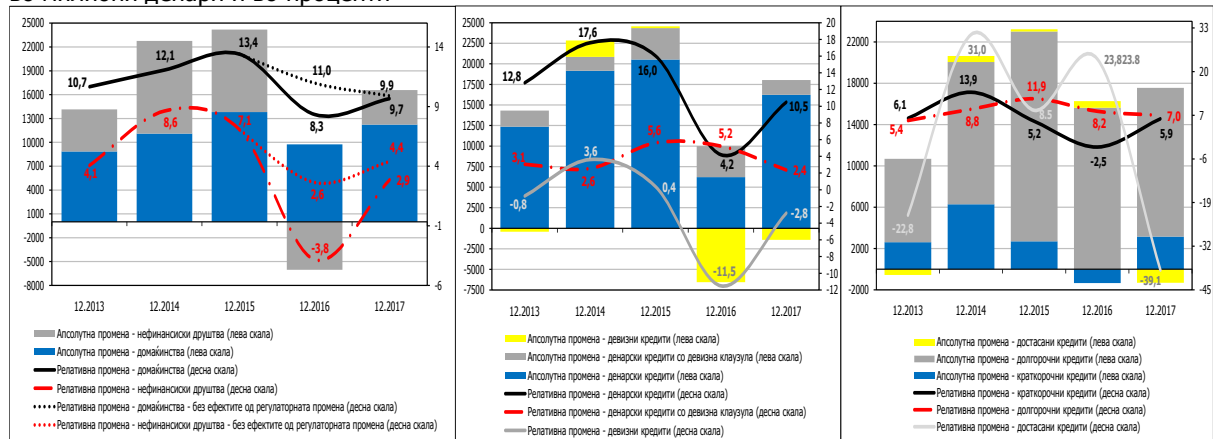
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁷⁹ Потрошувачки кредити, дозволени пречекорувања и кредитни картички.

Графикон бр. 87

Годишна промена на кредитите, според секторот, валутата и рочноста
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во 2017 година растот на денарските кредити го определи годишниот раст на вкупната кредитна активност на банките, при натамошно намалување на кредитите во странска валута. Корпоративните⁸⁰ кредити имаат малку поголем придонес (54,8%) во растот на денарските кредити, во споредба со придонесот (45%) на кредитите на домаќинствата. Во исто време и намалувањето на кредитите во странска валута речиси целосно се должи на падот на кредитите на нефинансиските друштва⁸¹. Денарските кредити со девизна клаузула остварија годишен раст од 1.791 милион денари (или 2,4%), чијшто носител се кредитите на домаќинствата.

⁸⁰ Денарските кредити на домаќинствата на годишна основа се поголеми за 7.313 милиони денари (или за 10,8%), додека годишниот раст на денарските кредити на нефинансиските друштва изнесува 8.891 милион денари (или 10,3%).

⁸¹ Девизните кредити на нефинансиските друштва на годишна основа се намалуваат за 2.782 милиона денари (или 6,5%).

Графикон бр. 88
Износ на депозитите на нефинансиските субјекти
во милиони денари

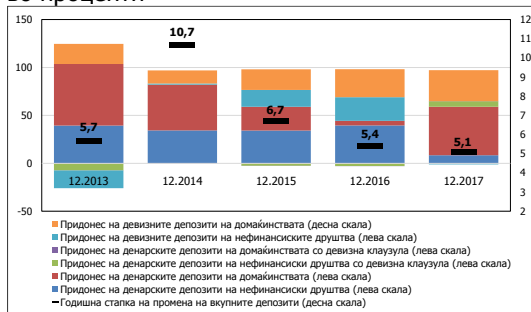
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 89
Годишна промена на депозитите на нефинансиските субјекти
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 90
Придонес на одделните компоненти во годишниот раст на вкупните депозити на нефинансиските субјекти во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Од аспект на рочноста, долгорочното кредитирање и понатаму е главниот двигател на растот на кредитната активност. Долгорочните кредити остварија годишен раст од 7%, со што дополнително го зајакнаа учеството во структурата на вкупните кредити. Притоа, 78,3% од растот на долгорочните кредити произлегува од денарското кредитирање⁸².

1.2 Депозити на нефинансиските субјекти

Негативната стапка на раст на депозитите на банките во првиот квартал од 2017 година и нивниот минимален раст во второто и третото тримесечје од годината, придонесоа за извесно забавување на стапката на растот на вкупниот депозитен потенцијал на банките во 2017 година, и покрај солидниот раст на депозитите остварен во последниот квартал од годината.

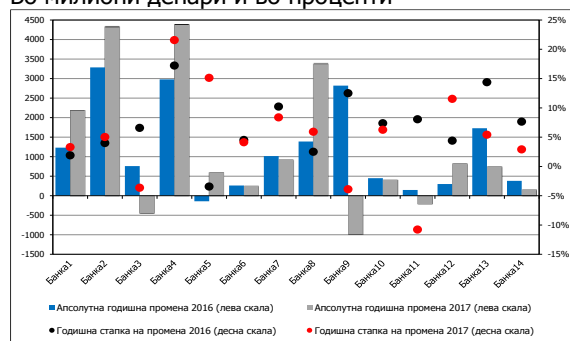
Депозитниот потенцијал на банките остана главен извор на финансирање на банкарските активности (73,4% од вкупните средства, што е речиси непроменето учество во споредба со крајот на 2016 година). Годишната динамика на депозитната база на банките во најголем дел (82,9%) беше определена од депозитите на домаќинствата, чијшто раст (за 13.662

⁸² Долгорочните кредити во денари годишно растат за 11.279 милиони денари, што во поголем дел произлезе од растот на долгорочните денарски кредити на домаќинствата (за 6.896 милиони денари) и во помал дел од растот на долгорочните денарски кредити на нефинансиските друштва (за 4.340 милиони денари).

Графикон бр. 91
Годишен раст на вкупните депозити на нефинансиските субјекти, по поединечна банка

Во милиони денари и во проценти

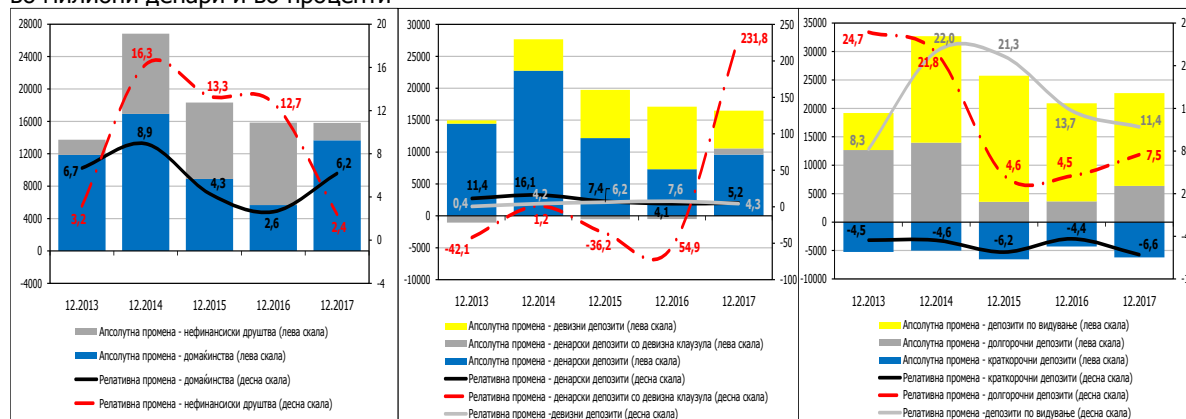

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

милиона денари, или 6,2%⁸³) беше шест пати повисок од годишниот раст на **депозитите на нефинансиските друштва** (2.158 милиони денари, или 2,4%⁸⁴). Притоа, домаќинствата и натаму се најзначајниот депонент во домашниот банкарски систем, со учество од 69,8% во вкупните депозити (68,5% на 31.12.2016 година). Според одделни банки, годишната промена на вкупната депозитна база најмногу произлегува од движењето на депозитите на петте големи банки од банкарскиот систем.

Графикон бр. 92

Годишна промена на депозитите, според секторот, валутата и рочноста во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Денаризацијата на депозитите на банките главно беше присутна и во 2017 година, иако учеството на денарските во вкупните депозити (коешто изнесува 56,9%⁸⁵ на крајот на 2017 година) е непроменето во споредба со 31.12.2016 година. Во 2017 година, денарските депозити остварија раст од 9.597 милиони денари, или 5,2% (4,1% во 2016 година), којшто најмногу беше условен од растот на депозитите на домаќинствата (за 8.329 милиони денари или за 7,4%⁸⁶). Наспроти тоа, годишниот раст на девизните депозити (5.917 милиони денари, или 4,3%⁸⁷) забележа забавување, а во нивниот раст домаќинствата имаа најголем придонес (90,1%).

⁸³ 12,7% во 2016 година.

⁸⁴ 2,6% во 2016 година.

⁸⁵ Од вкупните денарски депозити, 62,5% се депозити на домаќинствата (61,3% на 31.12.2016 година).

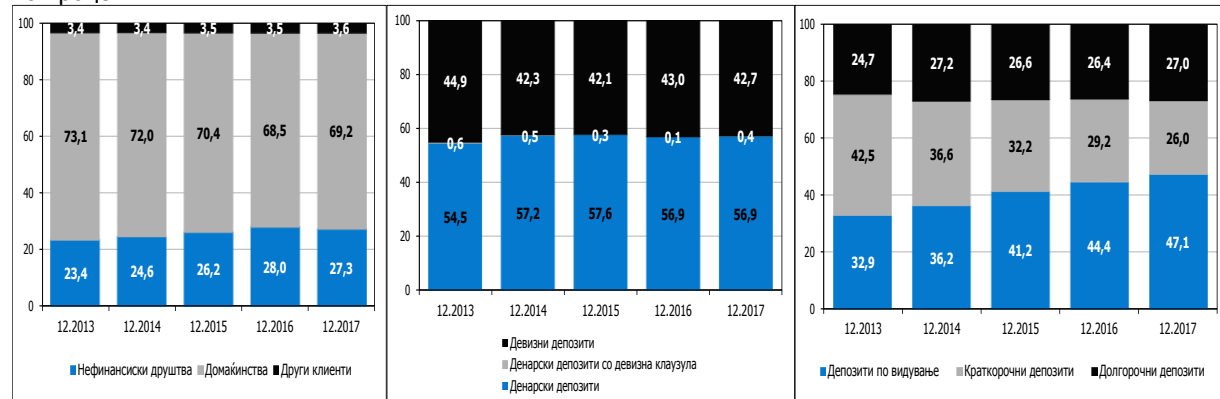
⁸⁶ 11,2% во 2016 година.

⁸⁷ 7,6% во 2016 година.

Графикон бр. 93

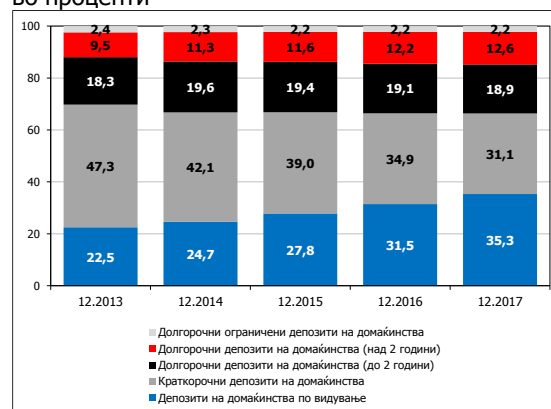
Структура на вкупните депозити, според секторот, валутата и рочноста во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 94

Рочна структура на депозитите на домаќинствата во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

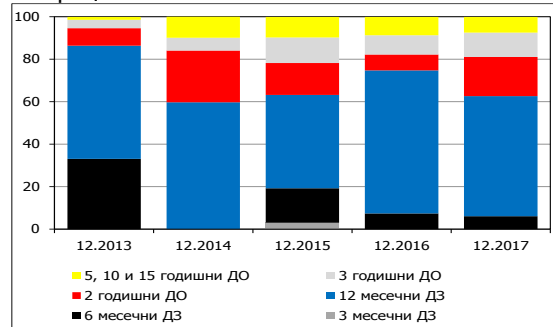
Во 2017 година се забележа понатамошно скратување на рочноста на депозитната база на нефинансиските субјекти. Веќе шест години по ред, краткорочните депозити бележат негативна стапка на раст, за сметка на растот на депозитите по видување. Во растот на депозитите по видување⁸⁸, домаќинствата имаат значително поголем придонес (81,6%) во споредба со придонесот на корпоративниот сектор (11,6%). Годишниот раст на долгорочните депозити изнесува 6.372 милиона денари (или 7,5%) и во најголема мера произлегува од растот на денарските депозити на домаќинствата (со придонес од 51,3%). Присутната рочна трансформација на депозитите, иако придонесува за помали каматни расходи во билансите на банките, сепак го усложнува управувањето со ликвидносниот ризик и наметнува потреба од нивна поголема претпазливост и веројатно чување поголеми износи на ликвидни резерви.

⁸⁸ Годишниот раст на депозитите по видување на домаќинствата во поголем дел (57,5%) произлезе од денарските депозити и во помал дел (42,5%) од девизните депозити. Годишниот раст на депозитите по видување на нефинансиските друштва целосно се должеше на денарските депозити.

Графикон бр. 95

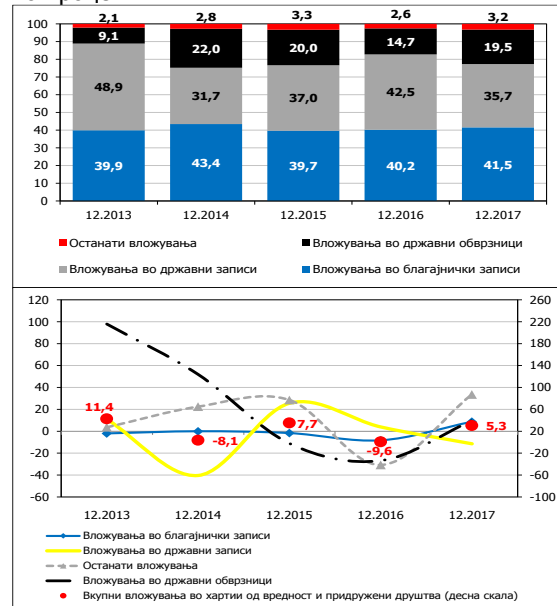
Рочна структура на вложувањата на банките во државни хартии од вредност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 96

Структура (горе) и годишна промена (долу) на портфолиото на хартии од вредност и вложувања во придружени друштва во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

1.3 Останати активности

На крајот од 2017 година, **вложувањата на банките во хартии од вредност и придружени друштва**⁸⁹ (според нето сметководствената вредност) забележаа раст од 3.036 милиони денари, или за 5,3%. Ваквото движење главно е последица на зголемените пласмани на банките во домашни државни обврзници. Со тоа, учеството на портфолиото на хартии од вредност и вложувањата во придружени друштва во вкупната актива на банките **достигна 13% (од 12,8% на крајот на 2016 година)**. Растот на вложувањата на банките во домашни државни обврзници (најизразено кај двегодишните државни обврзници) во износ од 3.324 милиони денари (или 39,6%) имаше најголем придонес во зголемувањето на вкупното портфолио на хартии од вредност. Зголемување на годишна основа, од 2.003 милиони денари (или за 8,7%) имаат и вложувањата на банките во благajнички записи⁹⁰. Наспроти тоа, вложувањата во државни записи се намалија на годишна основа (за 2.782 милиона денари, или за 11,5%). **Во услови на ограничени инвестициски алтернативи**, основна карактеристика на портфолиото на хартии од вредност на банките и понатаму е недиверзифицираноста и преовладувањето на благajничките записи и на должничките хартии од вредност издадени од Република Македонија.

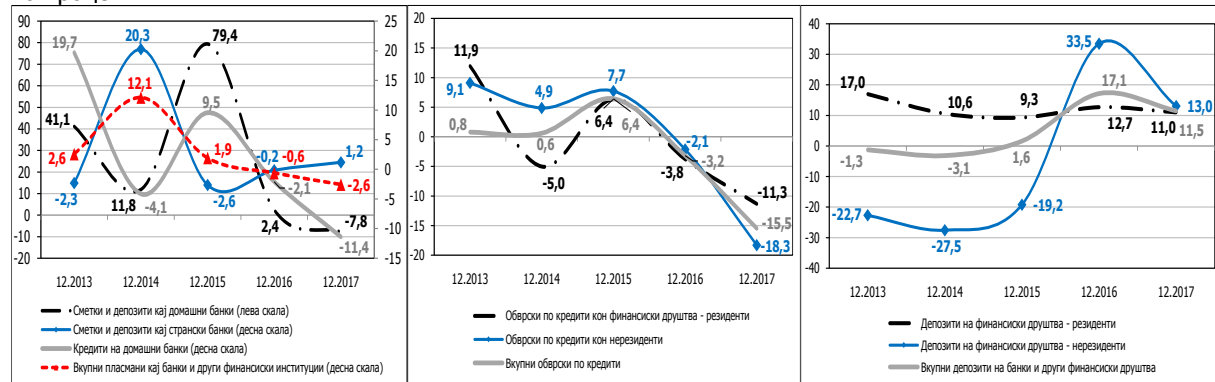
⁸⁹ Пензиски фондови и подружници – други финансиски друштва.

⁹⁰ Во јануари 2017 година, Народната банка донесе одлука за намалување на каматната стапка на благajничките записи од по 0,25 процентни поени, а оваа промена беше проследена со зголемување на понудениот износ на благajнички записи од 23.000 милиони денари на 25.000 милиони денари, а во март 2017 година со зголемување на 30.000 милиони денари, односно за 5.000 милиони денари повеќе од нивото на достасаните благajнички записи. Во јули 2017 година, Народната банка изврши намалување на понудениот износ на благajнички записи (од 30.000 милиони денари на 27.500 милиони денари) и во август 2017 година (од 27.500 милиони денари на 25.000 милиони денари). Во март 2018 година, Народната банка изврши дополнително олабавување на монетарната политика, односно ја намали каматната стапка на благajничките записи од 3,25% на 3,00%, додека понудениот износ беше непроменет (25.000 милиони денари).

Графикон бр. 97

Годишна промена на пласманите кај финансиските институции (лево), обврските врз основа на кредити (средина) и на депозитите на финансиските друштва (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Пласманите кај банки и други финансиски институции во 2017 година забележаа намалување (за 1.299 милиони денари, или за 2,6%), речиси целосно како резултат на намалените долгорочни кредити кон домашните банки во странска валута, пласирани од „МБПР“ АД Скопје. Од друга страна, се забележа раст кај салдата на сметките и депозитите кај странските банки којшто произлегува од краткорочно орочените депозити во странски банки⁹¹.

Во рамки на пасивата, **обврските врз основа на кредити** се намалија за 5.597 милиони денари, или за 15,5%, што најмногу произлезе од намалените обврски врз основа на долгорочни кредити кон нерезидентите финансиски друштва, односно раздолжувањето на „МБПР“ АД Скопје кон меѓународните финансиски институции. Ова беше причина и за намалување на обврските врз основа на долгорочното меѓубанкарско позајмување во странска валута (раздолжувањето на дел од домашните банки кон „МБПР“ АД Скопје).

Во 2017 година, депозитите од банките и останатите финансиски институции и натаму се многу мал извор на финансирање на банките, чиешто учество во вкупната пасива и во вкупните обврски изнесува 4,8% и 5,5%, соодветно. Во однос на 2016 година, овие депозити забележаа зголемување (за 2.271 милион денари, или 11,5%), коешто во поголем дел беше условено од долгорочните депозити на резидентите финансиски друштва (од една до две години во денари). Нешто помал придонес во растот на депозитите од банките и останатите финансиски институции имаа и зголемените депозитите на нерезидентите⁹² финансиски друштва.

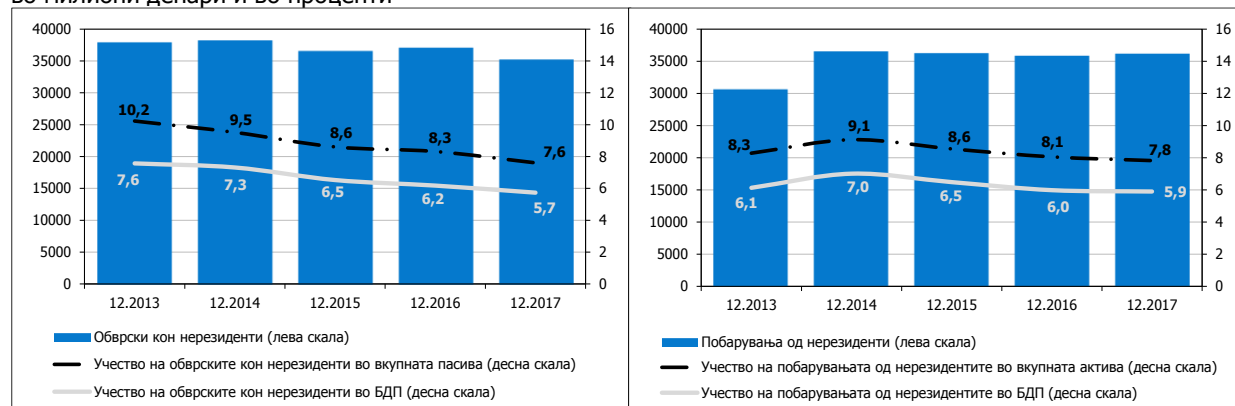
⁹¹ Салдата на сметките и депозитите кај странските банки забележаа раст од 403 милиони денари, или 1,2%. Во нивни рамки, краткорочните депозити во странство во странска валута остварија раст од 3.041 милион денари, или 18% (најмногу орочените депозити од еден до три месеци), додека салдата на редовните тековни сметки во странство во странска валута се намалија за 2.539 милиони денари, или 14,8%.

⁹² Депозитите на нерезидентите финансиски друштва забележаа раст од 638 милиони денари, или 13,6%. Во нивни рамки, краткорочните депозити во странска валута остварија раст од 2.338 милиони денари, наспроти намалувањето на салдата на тековните сметки на странски банки во денари за 1.593 милиони денари.

Графикон бр. 98

Обврски (лево) кон и побарувања (десно) од нерезидентите
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во 2017 година, банките во Република Македонија и натаму ги извршуваат своите активности претежно на домашниот пазар. Имено, побарувањата и обврските од/кон нерезидентите се на ниско ниво, а во 2017 година се забележува и дополнително намалување на обврските кон нерезидентите (за 1.858 милиони денари, или за 5%), како резултат на споменатото намалување на обврските врз основа на долгорочни кредити кон нерезидентите финансиски друштва. Наспроти тоа, побарувањата од нерезиденти остварија мал раст од 323 милиони денари (или за 0,9%). Во 2017 година, банкарскиот систем повеќе побарува отколку што должи кон нерезидентите. Учеството на побарувањата и обврските на банките од/кон нерезидентите во вкупните средства/обврски изнесуваат 7,8% и 7,6%, соодветно⁹³.

Во континуитет, домашните банки се нето-должници кон матичните субјекти⁹⁴. Сепак, користењето заеми од матичните⁹⁵ субјекти не претставува значаен извор на финансирање на активностите на банките. Така, учеството на обврските кон матичните лица (заедно со субординираните обврски и хибридни капитални инструменти) во вкупната актива на домашниот банкарски систем, како и во обврските кон нерезидентите⁹⁶, на крајот на 2017 година изнесува 2,0% и 25,9%, соодветно. Вкупните обврски на банките кон нивните матични субјекти во однос на 2016 година се намалија за 267 милиони денари, или за 2,9%. **Побарувањата од матичните лица на банките** се многу мали и во 2017 година зафаќаат само 0,4% од вкупните средства на домашниот банкарски систем, додека нивото учество во вкупните побарувања од нерезидентите изнесува 5%. Во однос на 2016 година, побарувањата од матичните субјекти на банките забележаа раст од 205 милиони денари, или 12,7%.

⁹³ Анализирани по поединечна банка, учеството на побарувањата на банките од нерезидентите во вкупната актива се движи во интервал од 1,3% до 18,9%, додека учеството на обврските на банките кон нерезидентите во вкупната пасива се движи во интервал од 0,1% до 15%. „МБПР“ АД Скопје е исклучена од оваа анализа.

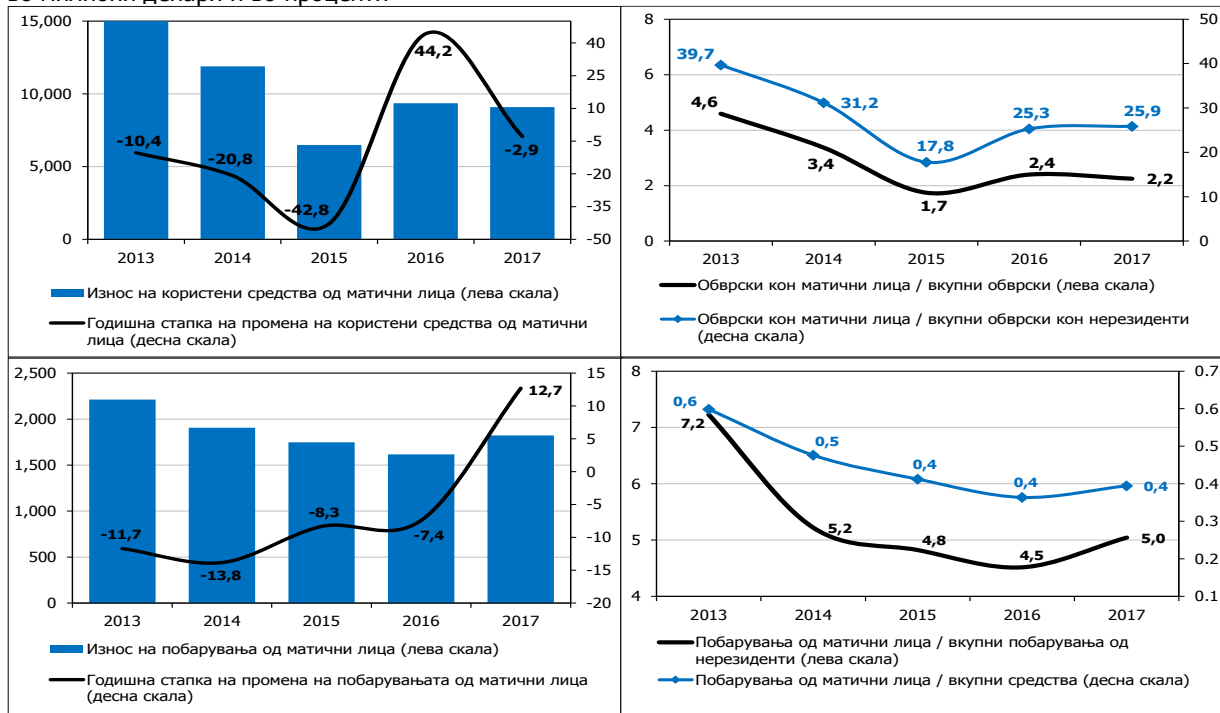
⁹⁴ На 31.12.2017 година, осум од вкупно единаесет банки се нето-должници кон матичните субјекти.

⁹⁵ Изворите на финансирање на банките од матичните субјекти претежно се во форма на краткорочни депозити и обврски врз основа на субординирани и хибридни капитални инструменти.

⁹⁶ Анализирани по поединечна банка, учеството на обврските на банките кон матичните лица во вкупните обврски кон нерезиденти се движи во интервал од 0,001% до 85,6%. Анализирани по поединечна банка, учеството на обврските на банките кон матичните лица во вкупната пасива се движи во интервал од 0,001% до 12,9%.

Графикон бр. 99

Обврски (горе) и побарувања (долу) кон/од матичните лица на банките во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

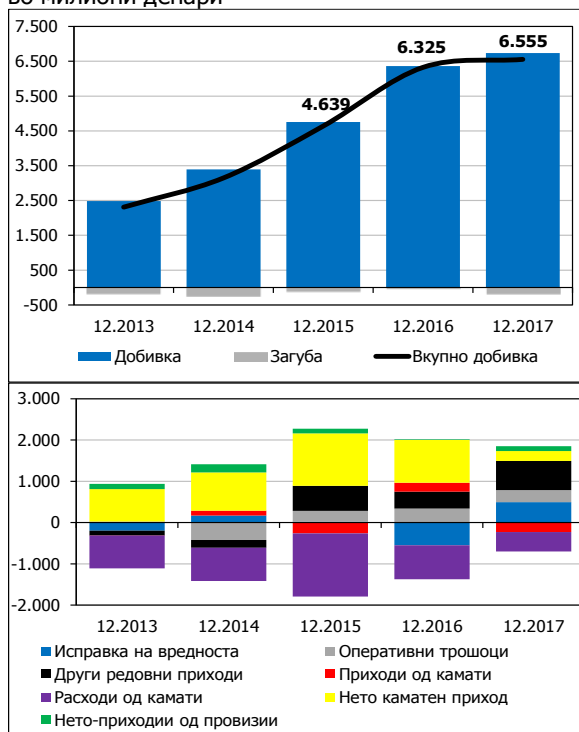

2. Профитабилност

Банкарскиот систем ја зголеми добивката и во 2017 година, иако со далеку помала стапка на раст во споредба со изминатите неколку години. Најголем придонес во зголемувањето на добивката во 2017 година имаа некаматните приходи, спротивно на вообичаениот тренд од минатите години, кога нето каматните приходи постојано најмногу придонесуваа во растот на добивките. Имено, растот на нето каматните приходи забележа позначително забавување, што најмногу произлегува од поголемиот пад на каматните приходи од нефинансиските друштва во 2017 година, во споредба со остварениот пад во 2016 година, при истовремено помало намалување на каматните расходи од работењето со домаќинствата, во однос на намалувањето од минатата година. Трошоците за исправка на вредноста забележаа позначителен раст во 2017 година, наспроти намалувањето во 2016 година и исто така придонесоа за забавениот годишен раст на добивката на банкарскиот систем. Оперативните трошоци и натаму растат, но забавено во однос на 2016 година. Ваквите движења предизвикаа извесно, претежно минимално, намалување кај повеќето показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем, коишто сепак и натаму се на релативно високо ниво. Активните и пасивните каматни стапки и натаму се намалуваат и во 2017 година. Во окружување на ниски каматни стапки, еден од поголемите предизвици за банките претставува одржувањето на високата профитабилност и натамошното обезбедување солидни износи на нето каматен приход.

Графикон бр. 100

Добивка по оданочувањето (горе) и годишна промена на главните приходи и расходи (долу) во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

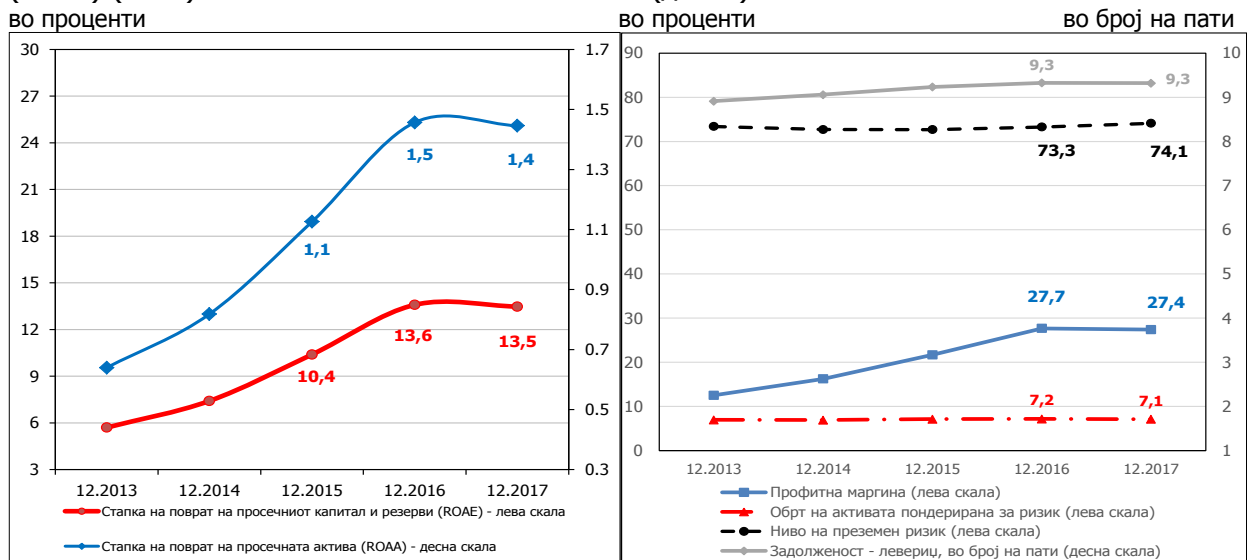
2.1 Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем

Во 2017 година, банкарскиот систем оствари добивка од 6,6 милијарди денари, што е повеќе за 230 милиони денари, или за 3,6% во споредба со добивката остварена во 2016 година. Годишниот раст на добивката бележи значително забавување во споредба со изминатиот петгодишен период (2011-2016 година), кога растеше за околу 40%, во просек, годишно. Во 2017 година, најголем придонес во зголемувањето на добивката имаа некаматните приходи, а далеку по нив следат нето каматните приходи, што е исто така спротивно на вообичаениот тренд – нето каматните приходи најмногу да придонесуваат во растот на добивката. Позначителното забавување на растот на нето каматните приходи (нивниот раст во 2017 година е помал за повеќе од четири пати во споредба со зголемувањето во 2016 година) и зголемувањето на трошоците за исправка на

вредноста во 2017 година (наспроти нивното намалување во 2016 година) најмногу придонесоа за значително забавениот раст на добивката во 2017 година. Само две банки ја завршија годината со загуба.

Графикон бр. 101

Стапки на поврат на просечната актива (РОАА) и на просечниот капитал и резерви (РОАЕ) (лево) и нивните составни компоненти (десно)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Значително забавениот раст на добивката во 2017 година влијаеше на показателите за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот сектор. По неколкугодишен тренд на постојан раст, стапките на поврат на просечната актива и на просечниот капитал и резерви⁹⁷ бележат минимално намалување, од по 0,1 процентен поен и на крајот од 2017 година изнесуваат 13,5% и 1,4%, соодветно. Анализата на одделните компоненти⁹⁸ од стапките на поврат упатува на извесно намалување на профитната маргина и обртот на просечната

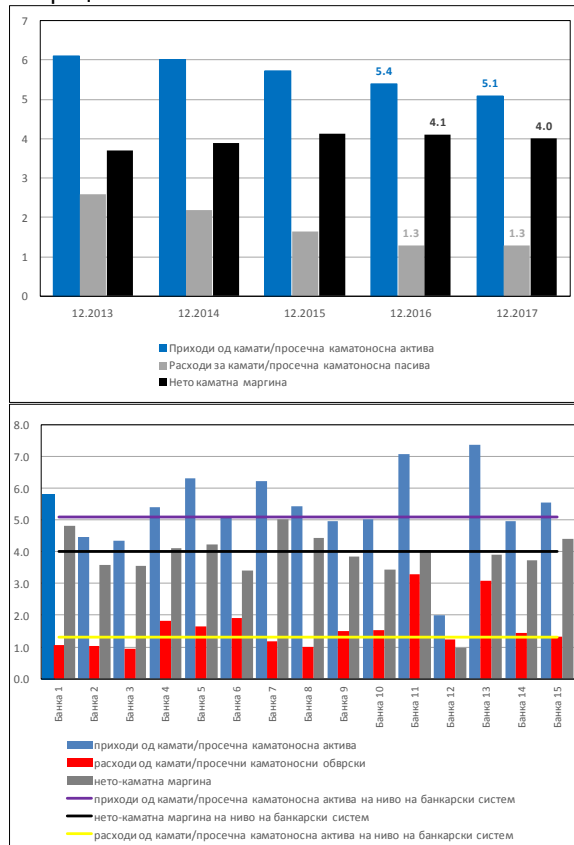
⁹⁷ Просечната актива и капиталот и резервите се презентирани како просек од состојбата на активата, односно капиталот и резервите на 31.12.2016 и 31.12.2017 година.

⁹⁸ Стапката на поврат на просечниот капитал и резерви може да се прикаже на следниов начин: $ROAE = \frac{P}{CR} * \frac{S}{S} * \frac{A}{A} * \frac{RWA}{RWA} = \frac{P}{CR} * \frac{S}{S} * \frac{A}{A} * \frac{RWA}{RWA}$
 $\frac{S}{RWA} * \frac{A}{CR} * \frac{RWA}{A} = PM * RWAturnover * L * RBAratio$, каде што: P=добивка по оданочување; CR=просечен капитал и резерви; S=вкупни редовни приходи; A=просечна актива; RWA=просечна актива пондерирана за ризиците; PM=профитна маргина; RWAturnover=обрт на просечната актива пондерирана за ризиците; L=левериџ или задолженост; RBAratio=показател за нивото на преземен ризик. Истовремено, стапката на поврат на просечната актива може да се прикаже на следниов начин: $ROAA = PM * RWAturnover * RBAratio$. Практично, разликата меѓу двете стапки на поврат е во компонентата L – левериџ или задолженост.

Графикон бр. 102

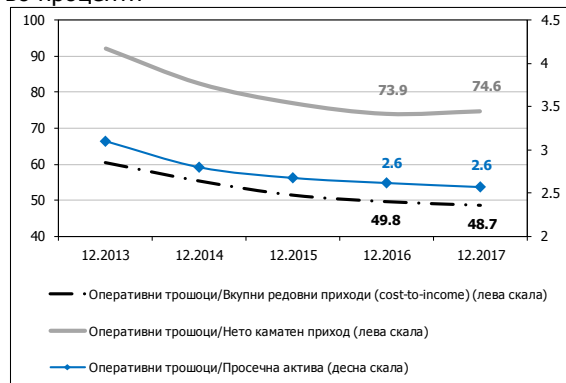
Нето каматна маргина на 31.12.2017 година, на ниво на банкарскиот систем (горе) и по одделна банка (долу) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките

Графикон бр. 103

Показатели за оперативната ефикасноста на банките во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

актива пондерирана за ризиците, што соодветно придонесе и за минималното намалување на стапките на поврат. Показателите за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем и одделните групи банки се презентирани во анексот бр. 40.

Нето каматната маргина се намали за 0,1 процентен поен и изнесува 4,0% за 2017 година, што се должи на побрзиот раст на просечната каматносна актива (за 14.730 милиони денари или за 3,9%), во споредба со зголемувањето на нето каматните приходи (за 243 милиони денари или за 1,6%). Имено, во услови на забавување на растот и на двете компоненти од нето каматната маргина, сепак позначително беше забавувањето на растот на нето каматните приходи (растот на нето каматните приходи забележа забавување од 7,2% во 2016 година на 1,6% во 2017 година⁹⁹, додека растот на просечната каматносна актива бележи забавување од 7,3% во 2016 на 3,9% во 2017 година).

Зголемувањето на нето каматните приходи во 2017 година произлегува од поголемиот пад на каматните расходи (за 471 милион денари, или за 9,9%) во споредба со намалувањето на каматните приходи (за 229 милиони денари, или за 1,1%). Најголемиот придонес (од преку 90%) во намалувањето на каматните расходи имаше секторот домаќинства, каде каматните расходи се намалени за 15,8% (или за 427 милиони денари). Наспроти тоа, падот на каматните приходи беше најмногу присутен кај секторот нефинансиски друштва (каде што каматните приходи се намалени за 637 милиони денари

⁹⁹ Подрастично забавениот раст на нето каматните приходи произлегува од поголемото кретење на каматните приходи од работењето со нефинансиските друштва во 2017 година, во споредба со намалувањето на овие приходи во 2016 година (во однос на 2015 година). Истовремено, намалувањето на каматните расходи од работењето со домаќинствата во 2017 година е помало во споредба со нивното намалување во 2016 година (во однос на 2015 година), што придонесе за помал пад на каматните расходи, односно забавување на растот на нето каматните приходи.

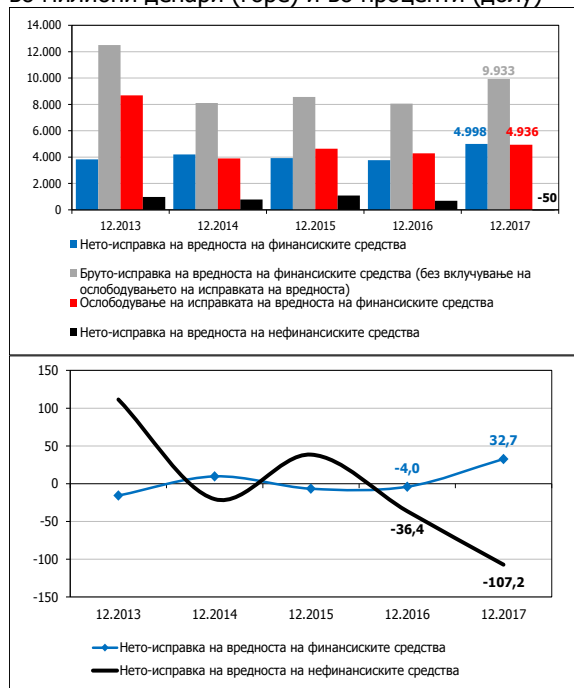

или за 7,8%), и покрај зголемувањето на каматните приходи од работењето со домаќинства (за 489 милиони денари или за 5,6%). Конечно, три четвртини од растот на каматносната актива произлегува од зголемената кредитна активност со секторот „домаќинства“.

Показателите за оперативната ефикасност на банкарскиот систем бележат различни движења. Така оперативните трошоци по единица вкупен приход бележат намалување, по единица нето каматен приход се зголемуваат, а по единица просечна актива се непроменети. Оперативните трошоци во 2017 година се поголеми за 290 милиони денари, или за 2,5%¹⁰⁰, во споредба со 2016 година. Најголем придонес во зголемувањето на овие трошоци имаше посебната резерва за потенцијални кредитни загуби од вонбилансната изложеност¹⁰¹, којашто во 2017 година е поголема за 217 милиони денари во споредба со претходната година. Исто така, годишен раст од 108 милиони денари (или за 2,3%) бележат и трошоците за вработените, коишто имаат највисоко поединечно учество во оперативните трошоци од 40,4%. Од друга страна, вкупните приходи од редовното работење на банките пораснаа повеќе (за 4,7%, или за 1.068 милиони денари), за што најголем придонес од 77,3% имаа некаматните приходи (пред сè врз основа на капитални добивки од продажба на средства и наплатени претходно отпишани побарувања). И покрај веќе споменато позначително забавување на растот на нето каматните приходи (раст од 1,6% во 2017 година), тие и натаму имаат

Графикон бр. 104

Износ (горе) и годишни стапки на промена (долу) на трошоците за исправка на вредноста на финансиските и нефинансиските средства во милиони денари (горе) и во проценти (долу)

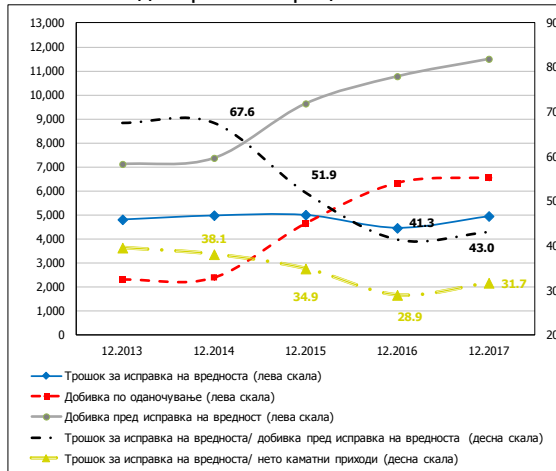
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

¹⁰⁰ За споредба, оперативните трошоци во 2016 година беа поголеми за 340 милиони денари (или за 3,1%) во споредба со 2015 година.

¹⁰¹ Почнувајќи од 1.1.2018 година, согласно со МСФИ 9 финансиски инструменти, посебната резерва за потенцијални кредитни загуби од вонбилансна изложеност (заедно со соодветните ослободувања на оваа резерва) ќе се евидентира како дел од трошоците за исправка на вредноста, а не како дел од оперативните трошоци на банките.

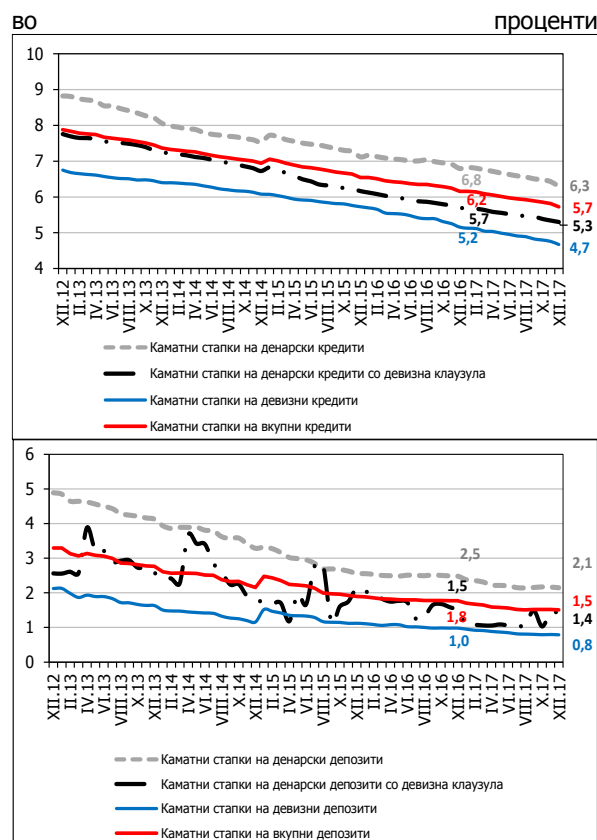

Графикон бр. 105
Показатели за соодносот меѓу трошоците за исправка вредноста и добивката и нето каматните приходи во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 106
Активни (горе) и пасивни (долу) каматни стапки

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

највисоко учество во вкупните приходи од редовно работење (65,4% за 2017 година).

Во 2017 година, вкупните трошоци за исправка на вредноста бележат зголемување за 11,1% (или за 495 милиони денари) во споредба со 2016 година. Зголемените трошоци (нето) за исправка на вредноста потекнуваат од направените повисоки трошоци (нето) за исправка на вредноста на финансиските средства (раст од 1.232 милиона денари или за 32,7%), што, пак, е последица на влошената кредитоспособност на клиенти од дејностите производството на метали, машини, алати и опрема, информации и комуникации, прехранбената индустрија и останатата преработувачка индустрија. Наспроти тоа, трошоците (нето) за исправка на вредноста на нефинансиските средства бележат намалување од 737 милиони денари (или за 107,2%), што произлегува од продажбите на преземен имот врз основа на ненаплатени побарувања.

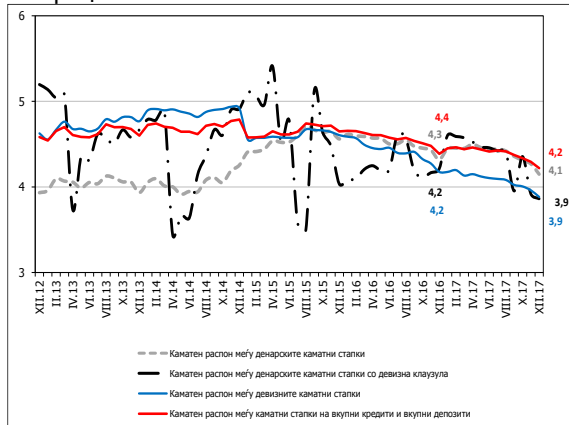
2.2 Движење на каматните стапки и на каматниот распон

Намалувањето на активните и пасивните каматни стапки на банките, кај сите валути, продолжи и во 2017 година¹⁰². Просечната активна и пасивна каматна стапка во 2017 година изнесуваат 6,0% и 1,6%, соодветно, што претставува намалување од 0,4 и 0,2 процентни поена, соодветно, во однос на минатата година. Највисок пад на просечната каматна стапка од 0,5 проценти поени се забележува кај кредитите во девизи¹⁰³. Споредбата на каматните стапки за декември 2017 во однос на истиот месец од 2016 година упатува на намалување кај сите активни и пасивни каматни стапки.

¹⁰² Во текот на 2017 година, основната каматна стапка, каматната стапка на благајничките записи, беше намалена во февруари 2017 година (од 3,5% на 3,25%).

¹⁰³ Намалување од 0,5 процентни поени бележи и каматната стапка депозитите во денари со девизна клаузула, но износот на овие депозити е минимален.

Графикон бр. 107
Каматен распон, според валутата
во процентни поени

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во текот на 2017 година, каматните распони исто така бележат пад. На 31 декември 2017 година, каматниот распон меѓу активните и пасивните стапки изнесува 4,2 процентни поена и тој е намален за 0,2 процентни поени во однос на 31 декември 2016 година. Просечниот распон меѓу активните и пасивните каматни стапки во 2017 година изнесува 4,4 процентни поени, што претставува намалување од 0,2 процентни поена, во споредба со 2016 година.

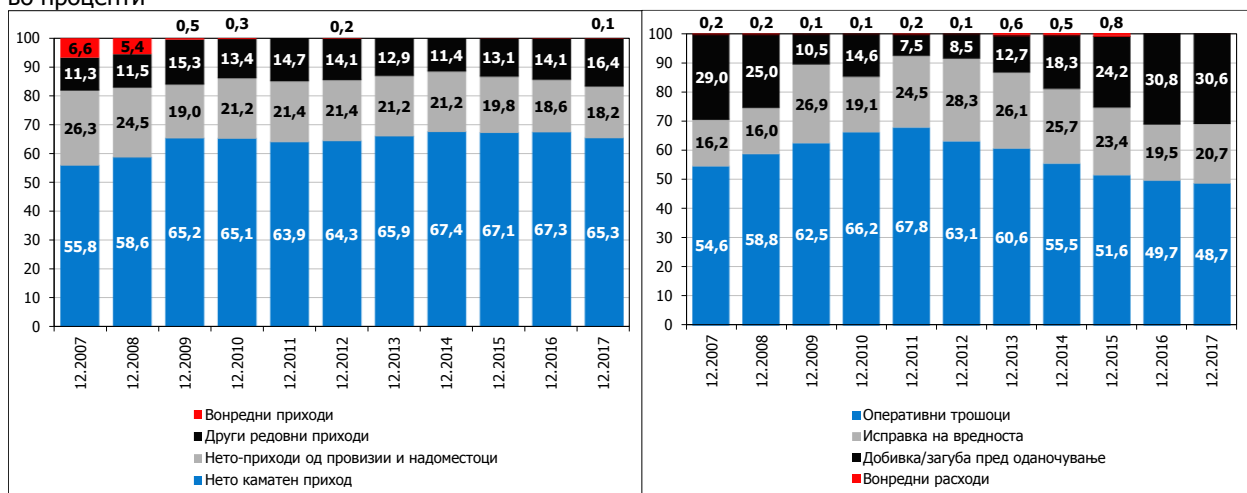

Анализа на профитабилноста на банките во услови на ниски и надолни каматни стапки

Банките во Република Македонија претежно применуваат традиционален деловен модел во нивното работење – прибирање депозити од домашниот приватен сектор и нивно пласирање во кредити на домашниот нефинансиски сектор. Оттука, очекувано е тоа што нето каматните приходи претставуваат најзначајна компонента на приходите на банките и последователно, главен извор на обезбедување добивки. Почнувајќи од 2012 година, добивката на банкарскиот систем во Република Македонија бележи тренд на постојан годишен раст, чии стапки се движат околу 40%, во просек. Исклучок претставува 2017 година, кога добивката се зголеми за скромни 3,6%.

Графикон бр. 108

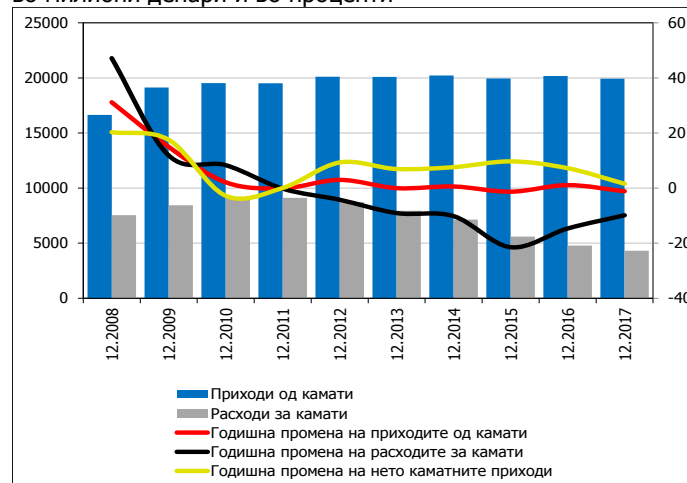
Структура (лево) и користење (десно) на вкупните приходи во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 109

Приходи од камати и расходи за камати, состојба и раст во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во периодот од 2007 до 2014 година, нето каматните приходи речиси постојано го зголемуваат и онака претежно учество во структурата на вкупните приходи. Во 2015 и 2016 година, учеството на нето каматните приходи е речиси непроменето, а во 2017 година ова учество се намали за 2 процентни поена. Во истиот временски период, нето-приходите од провизии го намалуваат учеството во вкупните приходи, а малку поголема променливост се забележува кај учествата на другите редовни приходи, чиешто учество во последните три години бележи раст. Ваквата анализа само ја потврдува примената на традиционалниот деловен модел во работењето на банките и дури упатува на негово зацврстување. Имено, очигледно, банките не пристапуваат кон позначително проширување на своето работење со некои нетрадиционални

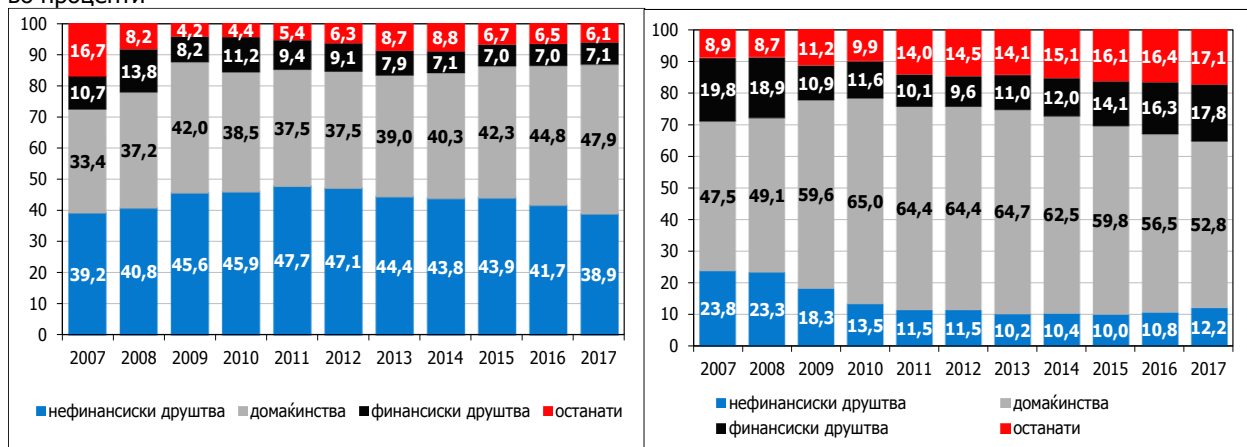
активности, коишто би им донесле дополнителни приходи од провизии и последователно, поголема диверзификација на вкупните приходи. Од друга страна, поизразената променливост на учествата на другите некаматни редовни приходи само го потврдува нивниот претежно случаен карактер.

Во поглед на користењето на приходите, во периодот по глобалната финансиска криза, сè до 2010 – 2011 година, се забележува постојано зголемување на учеството на оперативните трошоци (намалена оперативна ефикасност), раст на учеството на трошоците за исправка на вредноста (оштетување на кредитното портфолио) и последователно намалени профитни маргини (намален удел на добивката во вкупните приходи на банките). Сепак, почнувајќи од 2012 година, значително се подобрува оперативната ефикасност на банките, исто како и управувањето со кредитниот ризик, што заедно со солидниот раст на приходите, овозможи позначителни износи на добивки.

Веќе подолг период наназад (од 2010 и особено од 2012 година па наваму), во услови на

Графикон бр. 110

Секторска структура на приходите од (лево) и расходите за (десно) камати во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

постојано надолни каматни стапки, банките успеваат да одржат прилично стабилно ниво на каматните приходи, од околу 20 милијарди денари, без позначителни осцилации низ годините. Еден од факторите којшто овозможува одржување на каматните приходи на стабилно ниво е постојаното проширување на каматносните активности на банките. Друг фактор, којшто можеби уште повеќе придонесува за стабилното ниво на каматните приходи, се присутните трансформации во кредитните портфолија на банките. Имено, се забележува тренд на сè поголемо кредитирање на домаќинствата, каде што каматните стапки се вообичаено повисоки (пред сè, кај кредитите за финансирање на потрошувачката на домаќинствата), што соодветно се одрази и на позначителното зголемување на учеството на каматните приходи од домаќинствата во вкупните каматни приходи на банките (во периодот 2007-2017, нивното учество е зголемено за речиси 15 процентни поени, а од 2016 година па наваму, каматните приходи од домаќинствата имаат поединечно највисоко учество во вкупните каматни приходи). Не треба да се заборави ниту присутната денаризација во кредитните портфолија, којашто особено засили од 2012 година (со засилувањето на должничката криза во еврозоната), носејќи им повисоки каматни приходи на банките, со оглед на вградената премија за валутен ризик во каматните стапки на денарските кредити, во услови на de facto фиксен девизен курс. Конечно, треба да се земе предвид дека во услови на надолни каматни стапки, вообичаено падот на активните каматни стапки е побавен и помал во споредба со намалувањето на пасивните каматни стапки (англ. loan rate stickiness).

Наспроти релативно стабилниот износ на каматните приходи, каматните расходи, од 2012 година па наваму, бележат постојан пад, со годишни стапки на промена заковани во длабоко

негативна територија (сепак, во 2016 и 2017 година, негативните стапки на промена се придвижуваат нагоре, што е можеби сигнал за постепено исцрпување на просторот за натамошно поголемо кретење на каматните расходи). Во секторската структура на каматните расходи, уште од 2010 година, најголемо (но надолно од 2014 година) е учеството на каматните расходи од работењето со домаќинствата. Ваквите движења укажуваат дека кретењето на вкупните каматни расходи е направено најмногу преку намалувањето на каматните расходи за домаќинствата. Во прилог на надолните каматни расходи за овој сектор одат и промените во структурата на депозитите од домаќинства. Имено, во изминатиот период, депозитите по видување се најбрзорастечката компонента од вкупните депозити на домаќинствата, којашто носи најмали каматни расходи, а во последниве години и воопшто не носи каматни расходи за банките (добар дел од банките, во своите каматни политики, не предвидуваат исплата на камата за депозитите по видување).

Во услови на отсуство на позначителни докапитализации на банките, очигледно остварените добивки се најзначаен извор на зголемување на капиталните позиции. Нивното значење особено доаѓа до израз во услови на зајакнати регулаторни и супервизорски барања во врска со големината и квалитетот на капиталните позиции на банките. Оттука, одржувањето стабилна и висока профитабилност е значаен предизвик за банките, заради одржување на капиталните позиции на потребното ниво, без загрозување на обемот на активностите и финансиското посредување коешто тие го спроведуваат. Овој предизвик особено доаѓа до израз во услови на позначителна концентрација на вкупните приходи на банките, околу нето каматните приходи, а при историски ниски и натаму надолни каматни стапки, чијашто реална големина особено се намали во 2017 година (заради забрзување на стапката на инфлација).

Прилог 1

Поврзаност на показателите за одделни фирми од корпоративниот сектор и нивното просечно ниво на ризичност во банкарскиот систем

По завршувањето на проектот за поврзување на податоците од Кредитниот регистар со податоците од годишните сметки што НБРМ ги добива од Централниот регистар, се направи првиот обид за идентификување на ставките и показателите од финансиските извештаи коишто можат да ја објаснат динамиката на исправката на вредноста на лицата што се вклучени во корпоративниот сектор. Во прилог е направена анализа на движењето на избран сет порелевантни показатели (од поширока листа на показатели) за 18.802 правни лица од корпоративниот сектор за 2016 година (17.634 за 2015 и 17.767 за 2014 година) во зависност од класификацијата на правните лица од аспект на статусот „редовен“/„нефункционален“ клиент (дефинирано во базата на податоци како вкупна исправка на вредноста / вкупна изложеност под и над 30%, соодветно) и од нивото на исправка на вредноста по одделно правно лице. Исто така, лицата кај коишто е утврден редовен статус на кредитната изложеност се поделени во неколку интервали според нивото на издвоената исправка на вредноста. Показателите кај кои е идентификувана најголема промена на соодветниот показател при менувањето на просечното ниво на ризичност се презентирани и на графикони, со посебно прикажување на нивната медијана и интерквартилна разлика. Според прикажаното во табелите и графиконите, се чини дека показателите за профитабилноста, а посебно оперативната профитна маргина и нето профитната маргина, имаат најголемо објаснувачко значење за нивото на кредитниот ризик. Воедно, кај некои од показателите (на пример, показателот за вкупната задолженост или показателот за покриеноста на каматните расходи со оперативна добивка) се забележува дека правните лица од корпоративниот сектор за кои исправката на вредноста е во интервалот од 5% до 10%, имаат јасно отстапување од она што би било очекувана патека на движење за медијаната на овие показатели, што упатува дека можеби има некаков проблем со сметководствените податоци за правните лица во оваа група, или, пак, укажува на разлики кај одделни банки во нивото на конзервативност при утврдувањето на износот на исправка на вредноста за одобрените кредити.

Во продолжение е дадена листата за начинот на пресметување на показателите користени при оваа анализа, но и за други показатели за работењето на корпоративниот сектор.

Показател	Начин на пресметување
ЗАДОЛЖЕНОСТ	
Показател за вкупна задолженост	(Вкупни средства - главнина и резерви) / вкупни средства
Показател долг/капитал	(Вкупна средства - главнина и резерви) / вкупна главнина и резерви
Показател за долгорочна задолженост	(Долгорочни резервирања за ризици и трошоци + долгорочни обврски) / (Долгорочни резервирања за ризици и трошоци + долгорочни обврски + главнина и резерви)
Показател средства/капитал	Средства / Главнина и резерви
Каматноосен долг/капитал (пати)	(Обврски врз основа на кредити, вклучително и кредити од поврзани лица + останати финансиски обврски + долгорочни резервирања за придобивки за вработените) / (Главнина и резерви)
Долгорочен каматноосен долг / Вкупен ангажиран капитал	(Долгорочни обврски врз основа на кредити, вклучително и кредити од поврзани лица + долгорочни останати финансиски обврски + долгорочни резервирања за придобивки за вработените) / (Долгорочни обврски врз основа на кредити, вклучително и кредити од поврзани лица + долгорочни останати финансиски обврски + долгорочни резервирања за придобивки за вработените + главнина и резерви)
Показател за покриеност на расходите за финансирање	ЕБИТ (Добивка од деловни активности) / финансиски расходи
Показател за покриеност на каматните расходи	ЕБИТ (Добивка од деловни активности) / расходи за камата
ЕБИТ (Добивка од деловни активности)	Приходи од работењето - расходи од работењето
ЛИКВИДНОСТ	
Тековна ликвидност	Тековни средства / (краткорочни обврски + ПВР)
Брза ликвидност	(Тековни средства - залихи) / (краткорочни обврски + ПВР)
Парична ликвидност	(Краткорочни финансиски средства + парични средства и парични еквиваленти) / (краткорочни обврски + ПВР)
Нето работен капитал	Тековни средства - краткорочни обврски - ПВР
ЕФИКАСНОСТ ВО КОРИСТЕЊЕТО НА СРЕДСТВАТА	
Денови на врзување на побарувањата	365 / обрт на побарувања
Денови на врзување на тековните побарувањата	366 / обрт на тековните побарувања
Денови на врзување на залихите	365 / обрт на залихите
Денови на исплата на краткорочните обврски	Краткорочни обврски (просек од последните две години)* 365 / расходи од работењето без ефектот на депресијацијата, амортизацијата и вредносното усогласување на средствата
Обрт на вкупни средства	Приходи од работењето / просек на вкупната актива од последните два периода
Обрт на залихите	Приходи од работењето / просечни залихи од последните два периода
Обрт на побарувања	Приходи од работењето / просечни долгорочни и краткорочни побарувања од последните два периода
Обрт на тековните побарувања	Приходи од работењето / просечни краткорочни побарувања од последните два периода
Обрт на фиксни средства	Приходи од работењето / просек на (вложувања во недвижности + материјални средства) за последните два периода
Обрт на нето работниот капитал	Приходи од работењето / Нето работен капитал
Обрт на капиталот и резервите	Приходи од работењето / просечни капитал и резерви од последните два периода
Покриеност на оперативните нетековни средства со долгорочни извори на финансирање	(Главнина и резерви + долгорочни резервирања за ризици + долгорочни обврски) / (Нематеријални средства + материјални средства + вложувања во недвижности)
Оперативни нетековни средства / Вкупна актива	(Нематеријални средства + материјални средства + вложувања во недвижности) / вкупна актива
ПРОФИТАБИЛНОСТ	
Поврат на просечната актива - ROAA	Нето-добивка (загуба) / просек на вкупна актива од последните два периода
Поврат на просечниот капитал и резерви - ROAE	Нето-добивка (загуба) / просек на капиталот и резервите од последните два периода
Нето профитна маржа	(Нето-добивка за деловната година - нето-загуба за деловната година) / приходи од работењето
Поврат на просечниот ангажираниот капитал - ROCE	ЕБИТ / просек од (главнина и резерви + долгорочни резервирања за ризиците + долгорочни обврски) од последните два периода
Оперативна добивка / Вкупна актива	ЕБИТ / вкупна актива
Оперативна профитна маржа	ЕБИТ / приходи од работењето
Приходи од редовната дејност по вработен, во милиони денари (показател за продуктивноста)	Приходи од редовната дејност / Број на вработени (податокот за бројот на вработени е добиен од соопштенијата на ДЗС)
Нето-добивка по оданочување по вработен, во милиони денари (показател за продуктивноста)	Нето-добивка по оданочување / Број на вработени (податокот за бројот на вработени е добиен од соопштенијата на ДЗС)

Табела бр. 1

Медијана, прв и трет кватил за фирми од корпоративниот сектор според нивоата на покриеност на кредитната изложеност со исправка на вредноста, за одделни поважни показатели (со состојба на 31.12.2014 година)

31.12.2014		Показател за вкупна задолженост (%)	Показател средства/ капитал (пати)	Каматоносен долг/ капитал (пати)	Показател за покриеност на каматните расходи (пати)	Тековна ликвидност (пати)	Нето профитна маржа (%)	Оперативна профитна маржа (%)	Поврат на актива - РОА(%)	Поврат на капитал и резерви РОЕ(%)	Обрт на вкупни средства (пати)	Обрт на тековните побарувања (пати)	Денови на врзување на побарувањата (пати)	Приходи од работењето (годишна промена)	Тековни средства (годишна промена)	каматоносен долг (годишна промена)
MEDIAN	НФК	72,83	1,30	0,00	-1,53	0,96	-2,13	-1,88	-0,15	0,92	0,27	1,08	251,00	-13,09	-0,01	0,00
	20-30%	72,66	1,77	0,10	0,99	1,06	0,27	0,61	0,11	1,87	0,58	2,24	150,83	-8,82	-1,57	0,00
	10-20%	71,40	2,21	0,19	2,19	1,16	0,92	1,97	0,63	3,32	0,71	2,77	129,92	-2,03	0,21	0,00
	5-10%	46,36	1,43	0,00	317,25	1,51	1,60	1,95	2,25	7,33	1,49	7,21	50,35	12,15	9,05	0,00
	1-5%	53,89	1,84	0,23	9,31	1,39	1,82	3,01	2,09	6,49	1,09	4,24	86,04	3,95	5,54	0,00
	0-1%	51,92	1,85	0,26	8,97	1,47	2,49	3,91	2,70	7,44	1,07	3,86	94,57	5,70	7,15	0,00
Q1	НФК	34,03	-0,18	0,00	-80,822	0,35	-128,02	-126,26	-13,10	-7,77	0,01	0,04	40,17	-70,65	-22,64	-7,40
	20-30%	43,71	0,00	0,00	-111,73	0,57	-33,17	-31,62	-7,15	-9,36	0,16	0,74	45,87	-48,98	-17,05	-19,71
	10-20%	42,29	1,19	0,00	-7,95	0,72	-4,94	-9,21	-2,60	0,00	0,31	1,07	44,43	-32,00	-14,62	-22,39
	5-10%	19,30	1,07	0,00	-115,40	0,82	-2,98	-3,98	-3,68	0,06	0,74	2,61	9,99	-9,92	-12,77	-5,59
	1-5%	30,34	1,26	0,00	1,06	0,88	0,24	0,37	0,20	0,76	0,59	1,93	35,16	-14,26	-11,16	-21,93
	0-1%	31,95	1,35	0,05	1,36	0,96	0,40	0,77	0,39	1,31	0,60	1,97	42,74	-12,61	-9,70	-24,85
Q3	НФК	115,94	2,70	0,18	2.870,76	1,91	3,67	4,88	2,04	17,93	0,97	5,59	2.533,30	18,16	13,30	0,00
	20-30%	100,76	3,53	0,82	21,08	1,82	3,52	6,47	3,05	17,48	1,21	7,45	429,84	23,17	19,06	12,74
	10-20%	91,12	4,26	1,07	14.239,00	1,97	4,29	8,77	3,98	20,86	1,29	7,95	314,76	42,53	30,07	15,21
	5-10%	80,81	2,48	0,22	89.606,25	3,44	8,08	9,00	12,21	35,58	2,81	35,91	138,55	68,06	66,46	14,06
	1-5%	78,24	3,15	0,84	28.270,27	2,54	6,91	9,14	8,39	21,32	1,98	10,33	188,56	31,84	33,68	87,35
	0-1%	74,32	3,02	0,76	23.138,00	2,56	7,70	10,04	8,90	22,55	1,79	8,56	185,57	30,18	32,36	99,65

Извор: НБРМ, врз основа на податоци од годишни сметки.

Табела бр. 2

Медијана, прв и трет квантил за фирми од корпоративниот сектор според нивоата на покриеност на кредитната изложеност со исправка на вредноста, за одделни поважни показатели (со состојба на 31.12.2015 година)

31.12.2015		Показател за вкупна задолженост (%)	Показател средства/ капитал (пати)	Каматоносен долг/ капитал (пати)	Показател за покриеност на каматните расходи (пати)	Тековна ликвидност (пати)	Нето профитна маржа (%)	Оперативна профитна маржа (%)	Поврат на актива - ROA(%)	Поврат на капитал и резерви ROE(%)	Обрт на вкупни средства (пати)	Обрт на тековните побарувања (пати)	Денови на врзување на побарувањата (пати)	Приходи од работењето (годишна промена)	Тековни средства (годишна промена)	Каматоносен долг (годишна промена)
MEDIAN	НФК	70,76	1,30	0,00	0,00	1,03	0,00	0,00	0,00	1,63	0,41	1,78	204,11	-11,24	-0,76	0,00
	20-30%	74,90	1,76	0,04	1,14	1,11	0,35	1,16	0,19	3,47	0,61	3,01	119,42	-6,51	-0,33	0,00
	10-20%	71,93	2,01	0,17	2,41	1,10	0,81	1,58	0,68	3,55	0,74	3,74	98,04	0,34	0,15	0,00
	5-10%	46,72	1,46	0,00	355,30	1,51	1,73	2,11	2,21	6,87	1,51	7,57	48,64	8,42	11,21	0,00
	1-5%	53,78	1,86	0,24	11,74	1,36	2,28	3,58	2,48	7,09	1,08	4,19	87,42	4,11	8,92	0,00
	0-1%	51,24	1,85	0,26	12,11	1,49	2,96	4,31	3,14	8,09	1,08	3,92	93,48	5,17	9,18	0,00
Q1	НФК	31,91	-0,14	0,00	-64,048	0,40	-60,39	-59,33	-13,54	-8,86	0,10	0,41	42,54	-61,83	-21,85	-10,77
	20-30%	40,01	1,01	0,00	-126,01	0,64	-23,38	-20,79	-8,97	-5,22	0,26	1,03	50,74	-40,31	-17,30	-24,99
	10-20%	46,18	1,08	0,00	-8,14	0,62	-13,44	-13,06	-4,71	-1,62	0,31	1,30	39,20	-31,86	-16,64	-19,25
	5-10%	19,91	1,08	0,00	-77,05	0,83	-1,98	-3,44	-2,61	0,08	0,75	2,79	10,44	-12,80	-9,46	-0,69
	1-5%	31,02	1,28	0,01	1,23	0,88	0,33	0,56	0,32	0,98	0,57	2,02	35,59	-14,66	-8,35	-21,24
	0-1%	30,95	1,33	0,04	1,65	0,97	0,56	0,94	0,59	1,56	0,62	2,06	40,26	-12,27	-6,69	-23,43
Q3	НФК	113,51	2,64	0,20	15.040,75	2,13	6,51	8,51	3,44	20,54	1,16	8,31	853,54	30,01	14,35	0,00
	20-30%	98,33	4,20	0,83	6.102,69	1,97	4,51	7,85	4,30	33,76	1,28	7,19	353,86	29,15	22,36	9,08
	10-20%	94,98	4,11	0,96	7.409,00	1,65	4,36	7,56	4,11	20,31	1,65	9,31	283,34	40,34	28,29	18,48
	5-10%	79,94	2,53	0,26	86.851,00	3,52	8,27	9,21	12,34	32,01	2,84	35,34	131,09	66,07	70,34	18,22
	1-5%	77,70	3,14	0,85	27.888,00	2,56	7,99	10,16	9,01	23,72	1,89	10,29	180,37	30,90	37,58	77,41
	0-1%	73,10	2,99	0,79	25.497,44	2,58	8,67	10,56	9,56	23,16	1,82	9,09	177,29	28,60	36,07	94,19

Извор: НБРМ, врз основа на податоци од годишни сметки.

Табела бр. 3

Медијана, прв и трет квартил за фирми од корпоративниот сектор според нивоата на покриеност на кредитната изложеност со исправка на вредноста, за одделни поважни показатели (со состојба на 31.12.2016 година)

31.12.2016		Показател за вкупна задолженост (%)	Показател средства/ капитал (пати)	Каматоносен долг/ капитал (пати)	Показател за покриеност на каматните расходи (пати)	Тековна ликвидност (пати)	Нето профитна маржа (%)	Оператив на профитна маржа (%)	Поврат на актива - ROA(%)	Поврат на капитал и резерви ROE(%)	Обрт на вкупни средства (пати)	Обрт на тековните побарувања (пати)	Денови на врзување на побарувањата (пати)	Приходи од работењето (годишна промена)	Тековни средства (годишна промена)	Каматоносен долг (годишна промена)
MEDIAN	НФК	72,59	1,27	0,00	-1,96	1,01	-1,50	-2,28	-0,02	0,81	0,27	1,07	257,20	-10,89	0,00	0,00
	20-30%	69,01	1,66	0,02	1,56	1,14	0,82	1,35	0,45	4,37	0,68	3,10	110,05	-4,36	1,78	0,00
	10-20%	73,49	2,03	0,18	2,20	1,10	0,82	1,71	0,64	4,29	0,72	3,25	109,05	-1,57	0,01	0,00
	5-10%	46,62	1,43	0,00	242,75	1,48	1,65	1,94	2,17	6,61	1,44	7,67	47,36	7,18	10,74	0,00
	1-5%	52,36	1,80	0,23	10,41	1,44	2,38	3,60	2,67	7,56	1,08	4,31	84,29	4,28	7,96	0,00
	0-1%	50,68	1,85	0,26	12,52	1,50	3,35	4,74	3,45	8,59	1,02	3,81	95,73	5,15	8,18	0,00
Q1	НФК	32,38	-0,17	0,00	-85,072	0,38	-151,20	-152,24	-12,95	-6,86	0,01	0,02	42,44	-70,25	-18,39	-2,97
	20-30%	36,07	1,02	0,00	-3.643,66	0,62	-27,51	-27,40	-7,03	-3,00	0,24	1,02	38,95	-39,79	-9,68	-22,33
	10-20%	46,42	1,11	0,00	-25,78	0,61	-10,01	-10,47	-3,56	0,05	0,31	1,14	36,47	-28,70	-17,88	-26,39
	5-10%	18,95	1,08	0,00	-140,68	0,83	-2,39	-3,67	-2,93	0,12	0,75	2,81	9,25	-11,06	-9,73	0,00
	1-5%	29,67	1,26	0,00	1,20	0,89	0,29	0,45	0,31	1,06	0,60	2,10	34,47	-12,68	-8,64	-24,38
	0-1%	29,89	1,32	0,03	1,73	0,95	0,68	1,12	0,61	1,82	0,58	2,04	44,55	-10,32	-6,07	-20,44
Q3	НФК	118,60	2,63	0,21	2.278,00	2,14	3,36	4,30	2,06	15,03	1,00	5,72	3.556,34	14,24	12,71	0,00
	20-30%	97,22	3,59	0,60	17.753,00	2,03	9,00	11,30	7,67	29,95	1,55	7,93	304,66	17,60	33,98	2,21
	10-20%	94,72	4,20	1,03	3.668,44	1,70	5,29	7,95	4,13	25,39	1,60	9,59	299,64	27,79	20,96	9,76
	5-10%	79,76	2,54	0,27	72.387,50	3,54	7,94	8,94	11,48	32,26	2,72	39,12	129,08	52,18	60,32	23,39
	1-5%	75,85	2,98	0,77	13.078,25	2,55	8,39	10,37	9,39	24,20	1,90	10,41	172,66	27,62	33,42	65,62
	0-1%	72,12	2,93	0,79	6.617,00	2,66	9,19	11,20	9,86	23,44	1,69	8,16	179,34	28,78	32,37	74,06

Извор: НБРМ, податоци од кредитен регистар и Централен регистар, податоци од годишните сметки.

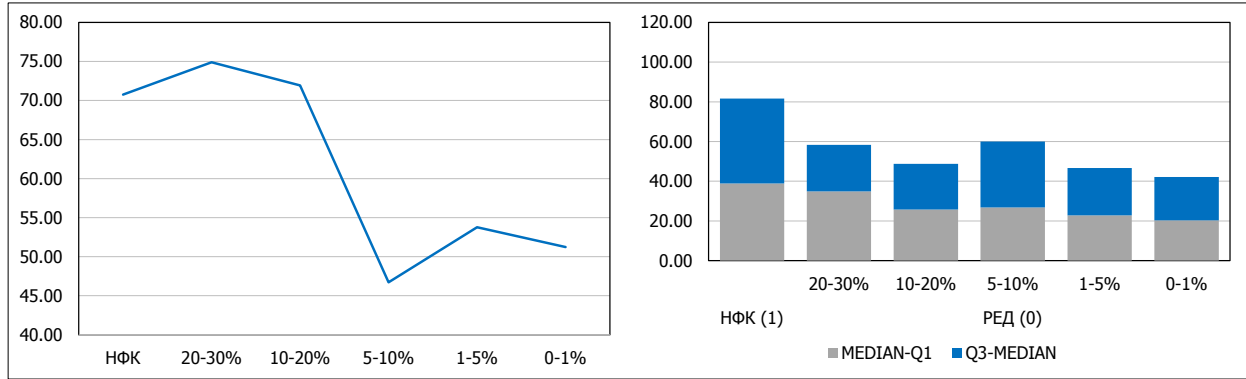
¹ Медијаната, како мерка на централна тенденција е вредност што ја дели статистичката серија на два еднакви дела, чии членови се подредени по опаѓачки или растечки редослед, односно половината од опсервациите имаат поголема, а другата половина имаат помала вредност од медијаната. Медијаната се поистоветува со вториот квартил, односно Q_2 и Q_1 , односно првиот квартил, или уште „подмедијална вредност“, ја опфаќа првата четвртина од подредената статистичка серија, како средна вредност помеѓу медијаната и најмалата вредност во серијата (минимумот). Третиот квартил, односно Q_3 , е вредност под која лежат 75% од опсервациите во статистичката серија и се јавува како средна вредност помеѓу медијаната и максималната вредност во серијата. (IQR) или интерквартилната разлика се пресметува како разлика помеѓу Q_3 и Q_1 , со што се исклучува влијанието на 25% од податоците со најниски вредности и 25% од податоците со највисоки вредности, односно ја мери дисперзијата (распрсканоста) на 50% од вкупните податоци.

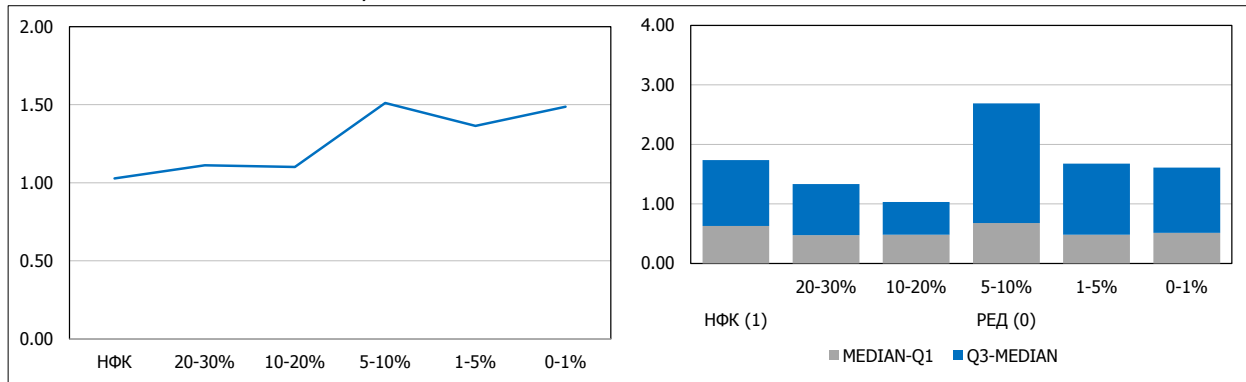
Графикон бр. 1

Меѓузависност на просечното ниво на ризици по одделни фирми од корпоративниот сектор и соодветни избрани показатели со состојба на 31.12.2015 година, медијана (лево) и интерквartilна разлика (десно):

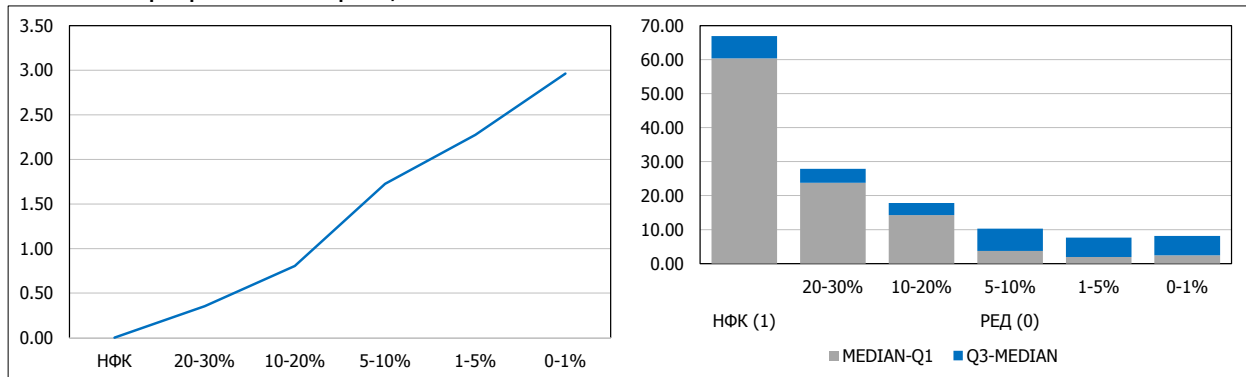
- за вкупната задолженост,

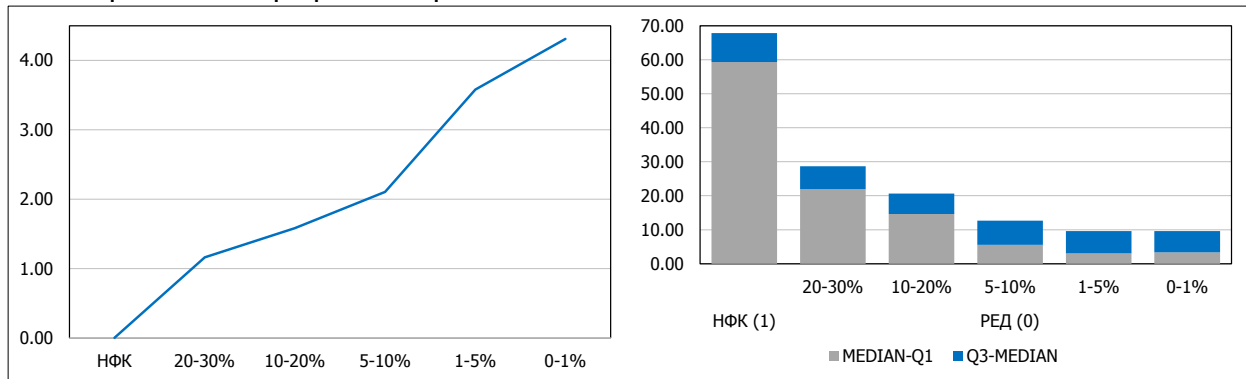
- тековната ликвидност,

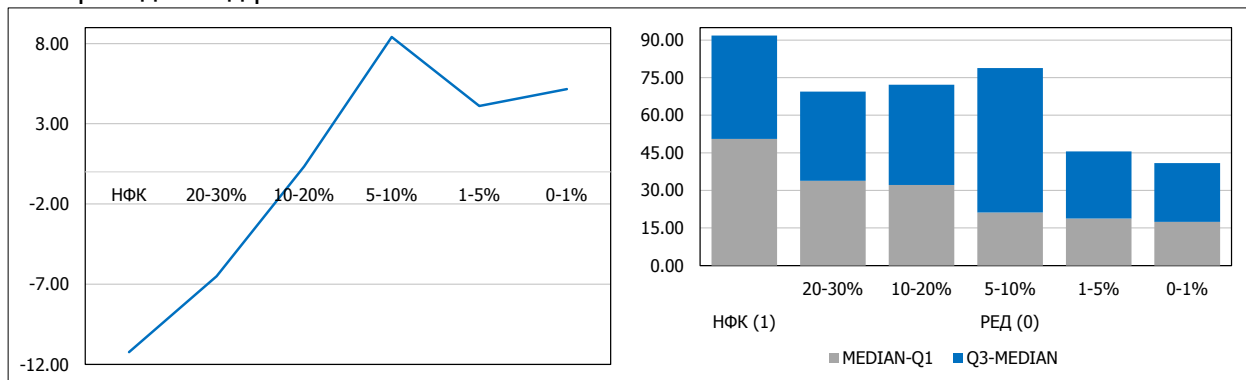
- нето профитната маржа,

- оперативната профитна маржа и

- приходите од работењето

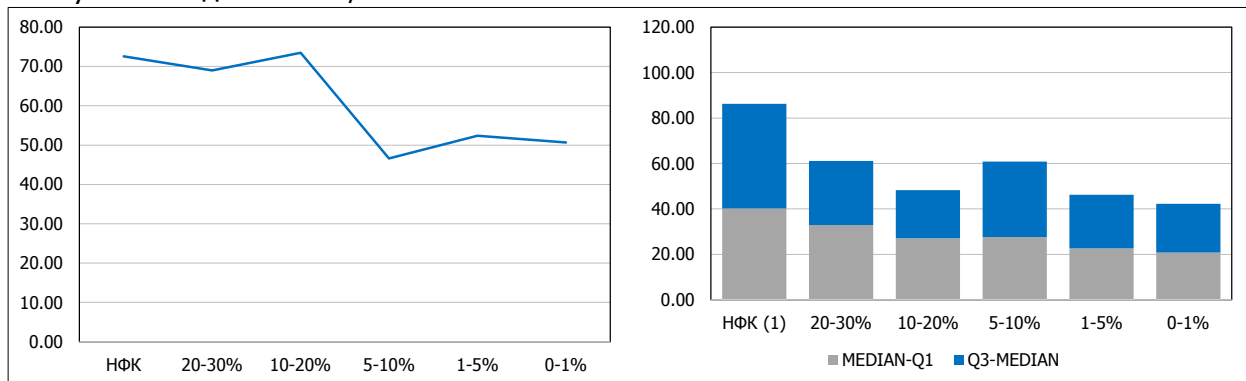

Извор: НБРМ, врз основа на податоци од годишни сметки.

Графикон бр. 2

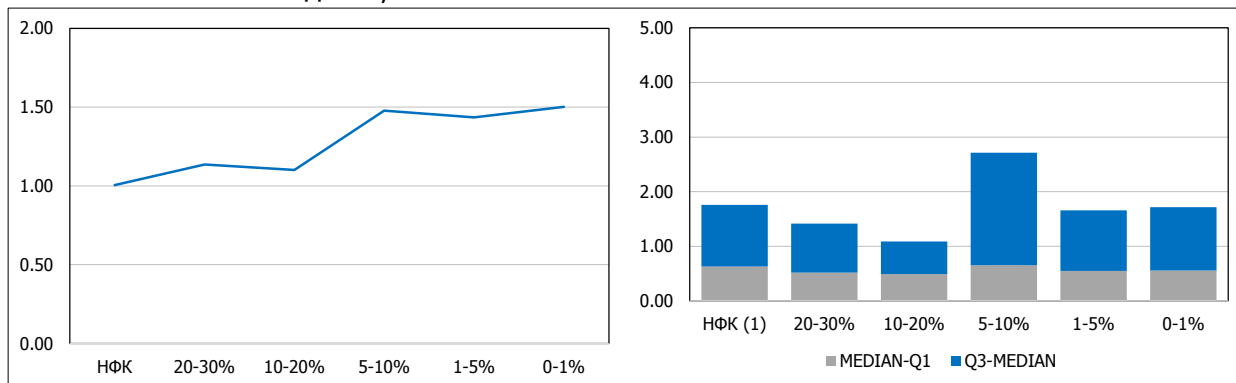
Меѓузависност на просечното ниво на ризичност по одделни фирми од корпоративниот сектор и соодветни избрани показатели со состојба на 31.12.2016 година, медијана (лево) и интерквartilна разлика (десно):

- за вкупната задолженост,

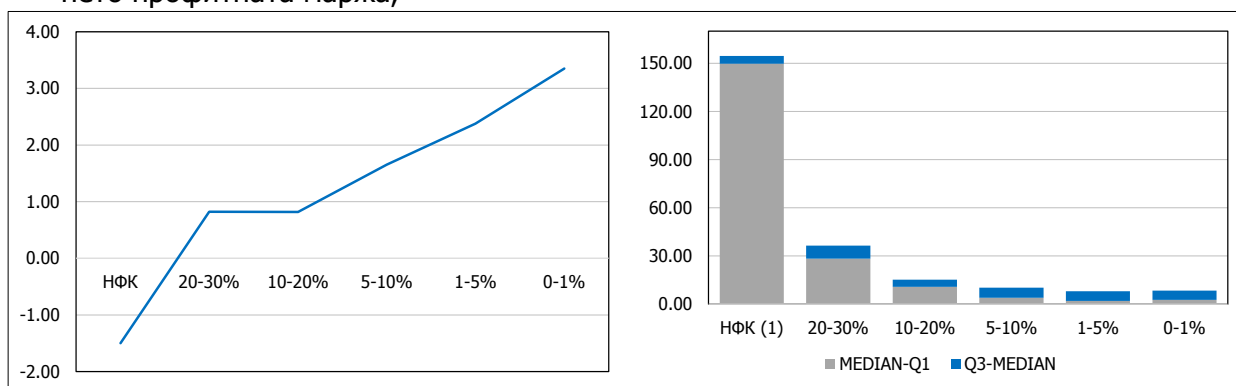

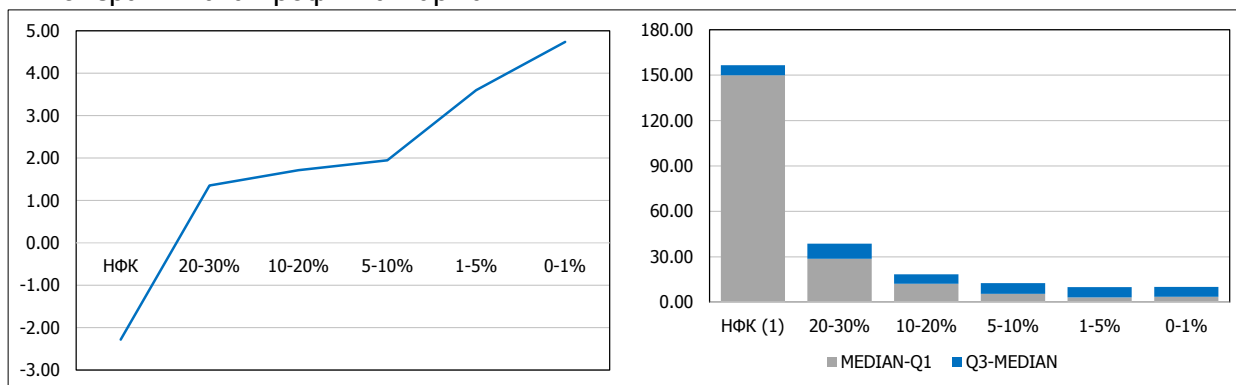
- тековната ликвидност,

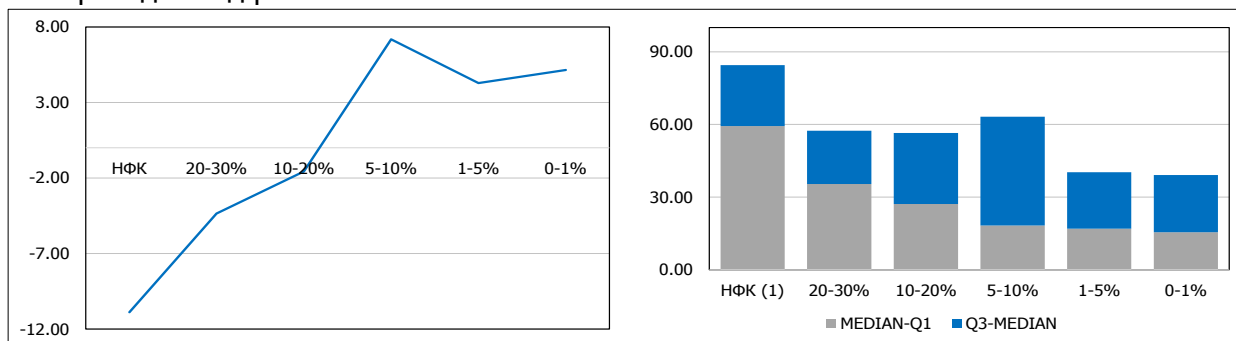
- нето профитната маржа,

- оперативната профитна маржа и

- приходите од работењето

Извор: НБРМ, врз основа на податоци од годишни сметки.

Врз основа на графичките и табеларните прикази, може да се заклучи дека, банките претежно издвојуваат повисок износ на исправка на вредноста, односно согледуваат дека има повисоко ниво на ризичност кај компаниите коишто имаат полоши финансиски показатели или чии финансиски показатели се влошуваат. Така растот на исправката на вредноста соодветствува со влошувањето на показателите за:

- профитабилноста на фирмите од корпоративниот сектор (нето оперативната маржа, оперативната профитна маржа, РОАА и РОАЕ опаѓаат),
- ликвидноста (се намалува показателот за тековната ликвидност),
- задолженоста (показателот за вкупната задолженост расте, а показателите средства/капитал, каматеносен долг/капитал се намалуваат, оптовареноста на оперативната добивка со каматни плаќања расте,
- ефикасноста во работењето.

Исклучок од ваквата врска помеѓу финансиските показатели и обемот на исправката на вредноста се забележува кај правните лица од корпоративниот сектор за кои исправката на вредност е во интервалот од 5% до 10%. Имено, овие компании имаат подобри показатели од компаниите за чиј долг банките утврдиле исправка на вредноста под 5%.

АНЕКСИ